

latio. et aliorum attestatio de meritis ipsius Henrici. — Canonizatio eiusdem Sancti ab ipso Pontifice pronuntiatur.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Egelberto episcopo, et dilectis filiis canonicis Bambergensis Ecclesiae, salutem et apostolicam benedictionem.

Inssio Pontificis de inquirenda vita Henrici per legatos apostolicos.

Sicut per literas et nuncios vestros vobis mandasse meminimus, venerabiles fratres nostros N. Sanctae Rufinae episcopum, et N. presbyterum cardinalem, pro diversis negotiis ad partes illas de nostro latere delegavimus, eisque viva voce iniunximus, ut ad Ecclesiam vestram accederent, atque de vita et miraculis Henrici regis rei veritatem diligenter inquirerent, et literis suis nobis significarent. Nunc autem eorumdem fratrum nostrorum, et multorum religiosorum et discretorum attestatio: de castitate ipsius: de fundatione Bambergensis Ecclesiae, et multarum aliarum: quarumdam quoque episcopatum sedium recuperatione: et multiplici elemosynarum largitione: de conversione regis Stephani, et totius Hungariae, Domino cooperante, per eum facta: de glorioso etiam ipsius obitu pluribusque miraculis post eius obitum ad ipsius corporis praesentiam divinitus ostensis, multa cognovimus; inter quae illud praecipuum et memorabile plurimum attendentes, quod cum diadema sceptrumque imperii suscepisset, non imperialiter, sed spiritualiter vixit. In thoro etiam legitimo positus (quod paucorum fuisse legitur) integritatem castimoniae usque in finem vitae conservavit. Quae quidem nos omnia simul perpendentes, atque devotionem vestram, et Ecclesiae Bambergensis, quae S. Romanae Ecclesiae subesse dignoscitur, diligenter considerantes, tametsi huiusmodi petitio, nisi in generalibus conciliis admitti non solet, auctoritate tamen S. R. E., quae omnium conciliorum firmamentum est, petitionibus vestris acquiescimus, atque eiusdem memorabilis viri, cuius exaltationem exquisitis, ex fratrum nostrorum archiepisco-

Legatorum relatio, et aliorum attestatio de meritis ipsius Henrici.

Canonizatio eiusdem Sancti ab ipso Pontifice pronuntiatur.

porum, episcoporum, qui praesentes aderant, communicato consilio, memoriam inter sanctos de caetero fieri censuimus, et anniversarium diem solemniter celebrari constituimus. Vestra itaque interest, sic in sanctae Romanae Ecclesiae obedientia et fidelitate persistere, et dignae devotionis obsequiis respondere, ut ampliori beati Petri et nostra gratia digni inveniamini.

Datum Transtyberim 11 idus martii.

Datum die 14 martii (1).

ANASTASIUS IV

PAPA CLXVIII

Anno aerae Christi comm. MCLIII.

Conradus, patria Romanus, de regione Suburrae, ex patre Benedicto, Sabineus episcopus, electus est Romanus Pontifex, et Anastasius IV appellatus, die 1x iulii 1153. Sedit in pontificatu ann. 1, mens. IV, dies xxiv, imperantibus in Oriente Manuele Comneno, in Occidente Fridrico Enobarbo, imperatoribus; obiit siquidem die 11 mensis decembris anno sequenti, et sepultus est in Lateranensi Ecclesia in porphyretico sepulchro. Vacavit Sedes diem unum.

I.

Confirmatio praerogativarum omnium a Summis Romanis Pontificibus canonicis Pisanis concessarum, ac praecipue donationum eisdem ab Eugenio PP. III factarum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Secundum Rom. Pontificum privilegia Ecclesiam B. Mariae Pisis sub

(1) Henricus I imperator, secundus Germaniae rex, obiit anno 1024, et ab Eugenio Papa III inter sanctos relatus anno 1152, quo data est bulla canonizationis. (a. r.) (2) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. III, ubi de archiepp. Pisanis.

protectione Sedis Ap. recipit Pontifex. — Bona omnia eidem confirmat; — Quorum partem enumerat; — Canonicis quoque antiquas consuetudines omnes confirmat; — Ut nullus inibi canonicus ordinetur absque communicatorum consensu iubet. — Olivarum et cereorum benedictionem in ea tantum ecclesia fieri praecipit. — Bona defunctorum canonicorum in utilitatem fratrum cedere; pro sepultura vero quartam partem huic Ecclesiae solvi; aliaque id genus iubet. — Villani archiep. donationem, et PP. Eugenii super id confirmationem ratas habet. — Decretum immunitatis — Cum solitis clausulis. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Leoni archiepiscopo, caeterisque Pisanae Ecclesiae B. Mariae canonicis, tam praesentibus quam futuris canonice intrantibus, in perpetuum.

Exordium

Pia postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, quatenus et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus libenter annuimus, et praedecessorum nostrorum fel. mem. Calixti et Eugenii, Romanorum Pontificum, vestigiis inhaerentes, ecclesiam B. Genitricis Dei Mariae, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia impraesentiarum ad fraternitatis vestrae sustentationem iuste ac legitime possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et per vos eidem Ecclesiae illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis; ecclesiam S. Vivianae in Sorarza cum omni proprietate canonicae S. Mariae cum adiacentibus, ecclesiam S. Christinae in Chiusica, ecclesiam S. Mar-

Bona omnia eidem confirmat.

Quorum partem enumerat.

tini in Guasolongo, ecclesiam S. Mariae in Mezzana, ecclesiam S. Mariae in Villarda, ecclesiam baptismalem S. Mariae in Arena cum suppositis capellis et decimationibus, ecclesiam de Vaticaria, ecclesiam de Pussignano, ecclesiam de Fasiano, ecclesiam S. Bartholomaei de Zumolo, Roccam de Comitello cum pertinentiis suis; quicquid et habetis in castello Lupellia et eius pertinentiis castellum de Scannello cum pertinentiis suis, et aliis castellis cum suis pertinentiis, quemadmodum a recolendae memoriae Beatrice et Mathilda comitissis, Ecclesiae Pisanae collata esse noscuntur; quicquid habetis in curte, quae dicitur Poppiana, et quicquid habetis in curte de Populogna, rubum Pisanae civitatis, centum solidos de Ripa, qui dari propter cereum consueverunt; quicquid habetis in castello et curte Castelli Novi, et Castelli Veteris Camaiano; terram apud Carraiam Gunduli, quam vobis bonae memoriae Caietanus devotionis intuitu contulit, in qua ecclesiam in honorem beati Ioannis Evangelistae assensu vestro aedificavit; terram quam habetis in Petriano cum ecclesia S. Margaritae et eius pertinentiis, censum, qui vobis persolvitur a sontiariis, qui in stagno piscant; in Sardinia monasterium S. Michaelis de Plaiano cum ecclesiis, curtib; et aliis pertinentiis suis: officium ecclesiasticum, et beneficium populi Pisani in portu de Turribus. Praeterea vestram matricem Ecclesiam plenae dilectionis brachiis amplectentes, antiquas eius et rationabiles consuetudines confirmamus, unctiones scilicet infirmorum, et decimas Pis. parochiae, bladae, et iussionis, pecuniarum vero omnium tres ex integro persolutiones tam de civitate ipsa, quam de villis, burgis et territoriis, quae a maiori ecclesia baptismata suscipiunt; et oblationis vivorum et mortuorum, quae ad maiorem Ecclesiam conferuntur, ut nullius unquam vobis vestrisque successoribus calliditate aut violentia subtrahantur, sed in communem usumfructum in-

Cum iure decimarum aliquid antiquitus consueverit.

Centum insuper solidos de Ripa, propter cereum.

Canonicis quoque antiquas consuetudines omnes confirmat.

tegrae stabilesque permanent; idipsum, et de oblationibus missae episcopalis quae praesentibus canonicis celebratur, statuimus, excepto auro vel precio pro auro. Nec in maiori Ecclesia ullus introducatur vel ordinetur canonicus, nisi communi canonicorum, vel maioris partis consensu; ordinatum vero nulli omnino episcopo liceat officio seu beneficio sine canonico privare iudicio. Nullus etiam ecclesias, quae in proprietate canonicae maioris ecclesiae sunt, et earum clericos, praeter communem canonicorum, vel maioris partis voluntates ordinare vel inquietare praesumat. Olivas autem et cereos nulla civitatis et burgorum ecclesia praeter matricem Ecclesiam et praeter monasteria, et in his praeter monachorum et familiarium usum, benedicere praesumat, et praeter ubi antiquissime concessum esse dignoscitur. Baptisma in maiori tamen celebretur ecclesia, sicut antiquitus observatum est, excepto timore mortis. In Sabbato Sancto nullus missam cantare, et campanas sonare praesumat, donec apud maiorem pulsentur ecclesiam. Populares quoque processiones nisi in maiori fiant eccl. Praeterea praesentis privilegii auctoritate sancimus, ut defunctorum canonicorum bona nunc et in futurum a nemine auferantur, sed in utilitatem fratrum communiter viventium quiete et integre dimittantur. Porro, qui ad maiorem soliti sunt eccl. sepeliri, sepulturas solitas non relinquunt. Sed qui ad aliarum ecclesiarum transeunt sepulturas, sive in civitate sive in burgis, iudiciorum suorum partem quartam Ecclesiae matri derelinquant. In omnibus autem ecclesiis, in quibus mortuorum exequiis interessetis, missarum vobis celebrationes cum omnibus suis concedimus. Sane piorum canonicorum electiones, et collationes monasterialium et capellanorum, qui videlicet populo divina officia administrant, episcopi et canonicorum consensu fiant. Praeterea Sedis Apostolicae auctoritate statuimus, ut divisio silvae de Tumulo,

sicut a venerab. fratre nostro Villano Pisano archiepiscopo ex mandato iam d. praedecessoris nostri Papae Eugenii facta, et vobis assignata esse dignoscitur, futuris temporibus rata et inconcussa permaneat; nec quisquam vobis vel successoribus vestris invitis divisionem ipsam unquam praesumat infringere, sive ratione qualibet perturbare. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, huius nostrae confirmationis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secunda animad. commonita, si congrua satisfactione se non emendaverit, potestatis suae prioris dignitate careat, et praeterea ream se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, ac in extremo examine districtae ultioni subiacet. Cunctis autem in eodem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, ut hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

EGO ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Ego Imarus Tusculanus episcopus ss.

Ego Ugo Ostiensis episc. ss.

Ego Gregorius presb. cardinalis tituli Sancti Calixti ss.

Ego Guido presb. cardinalis tit. Sancti Chrysogoni ss.

Ego Ubaldo presbyter cardinalis tit. S. Praxedis subscripsi.

Ego Iordanus presb. card. tituli S. Susannae ss.

Villani archiepiscopi donationem, et PP. Eugenii super id confirmationem ratas habet.

Decretum immunitatis.

Cum solitis clausulis.

Anastasi PP.

et S. R. E. cardinalem subscriptiones.

Ut nullus inibi canonicus ordinetur absque communi caeterorum consensu iubet.

Olivarum, et cereorum benedictionem in ea tantum ecclesia fieri praecipit.

Bona defunctorum canonicorum in utilitatem fratrum eedere, pro sepultura vero quartam partem huic Ecclesiae solvi, aliaque id genus iubet.

Ego Octavianus presb. card. tit. S. Priscae ss.

Ego Ioannes presb. card. tit. Equitii ss.

Ego Otto diaconus card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Iacintus diac. card. tit. Ss. Sergii et Bacchi ss.

Ego Otto diac. card. tit. S. Nicolai in Carcere Tulliano ss.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, vi id. septembris, indict. 1, dominicae incarn. anno MCLIII, pontif. vero Anastasii Papae IV anno 1.

Dat. die 8 septembris, anno Domini 1183, pontif. anno 1.

II.

Privilegium Beneventanae Ecclesiae, eiusque archiepiscopis concessum ab Anastasio PP. IV (1).

Huic Ecclesiae concessa privilegia vide in Calixto II, Leone IX, Gregorio V, Ioanne XII, XIII et XIV, Agapito II, Marino II, et Vitaliano.

SUMMARIUM

Exordium. — Beneventanam Ecclesiam sub B. Petri tuitione suscipit Pontifex; — Eadem bona omnia, ecclesiasque subiectas confirmat; — Pallii quoque usum iuxta antiquum morem concedit; — Ipsamque Ecclesiam in bonis, iuribus, caeterisque omnibus debita frui tranquillitate decernit. — Statuit poenas contra diplomatis huius violatores. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Petro Beneventano archiepiscopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Exordium.

In eminenti universalis Ecclesiae specula, disponente Domino, constituti, ex iniuncto nobis a Deo apostolatus officio fratres nostros episcopos debemus diligere, et Ecclesias eorum gubernationi commissas protectione Sedis Apostolicae com-

(1) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. VIII.

munire. Eapropter, venerab. in Christo frater Petre Beneventane archiepiscopè, vestris postulationibus benignum impertientes assensum, et Beneventanam Ecclesiam, cui auctore Domino praesse dignosceris, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: episcopatus videlicet Avellinum, Montem Marranum, Frequentinum, Arianum, Montem de Vico, Bivinum, Asculum, Luceriam, Florentinum, Tortibulum, Montem Corvinum, Vulturariam, Civitatem, Draconariam, Larinum, Termulam, Guardiam, Triventum, Boianum, Alifiam, Thelesiam et Sanctam Agatham: intra civitatem Beneventanam ecclesiam S. Petri Peccadosso, ecclesiam S. Theclae, ecclesiam S. Martini, ecclesiam S. Mariae Antheorae, ecclesiam S. Petri sitam iuxta ecclesiam S. Petri de Medicibus, ecclesiam S. Mariae de Ancona, eccl. S. Archelai, ecclesiam S. Iuvarii de Graecis, ecclesiam S. Mauri, ecclesiam S. Paschasii, ecclesiam S. Angeli, quae est iuxta ecclesiam S. Mariae Rotundae: extra vero, ecclesiam Sancti Ioannis de Plano, ecclesiam Sanctae Mariae de Rocca, ecclesiam S. Mariae de Venticano, ecclesiam Sancti Petri de Cardito, ecclesiam S. Petri in Planisio, ecclesiam Sancti Theodori, ecclesiam Sanctae Mariae in Gildone: abbatiam Sanctae Mariae in Strata, abbatiam Sanctae Mariae de Coratae, ecclesiam Sanctae Mariae in Gradellibus, et quidquid iuris habet in castro Montis Sarculi, et in Valle Caudina. Praeterea concedimus tibi pallii usum ex more ad sacra missarum solemnia peragenda, ut

Beneventanam Ecclesiam sub B. Petri tuitione suscipit Pontifex;

Eadem bona omnia, ecclesiasque subiectas confirmat.

Quorum nonnulla hic enumerat propriis nominibus cum omnibus pertinentiis, iuribus et iurisdictionibus.

Pallii quoque usum iuxta antiquum morem concedit;

Quo ut possit in Ecclesia statutis diebus.

videlicet eo infrascriptis diebus infra ecclesiam tantummodo utaris: in Natali Domini, Epiphania, Purificatione Sanctae et semper Virginis Mariae, et in Annunciatione eiusdem, Coena Domini, et Paschalibus festivitibus, Ascensione Domini, Pentecoste, in festivitate S. Ioannis Baptistae, in natalitiis apostolorum Petri et Pauli, et Assumptione, et Nativitate B. semperque Virginis Matris Mariae, in dedicatione tui archiepiscopatus, et in anniversario tuae consecrationis die, in congregationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, et consecrationibus ecclesiarum; praeterea in translatione corporis beati Bartholomaei; quod tua fraternitas in secretario debeat induere, et sic ad missarum solemniam proficisci. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, eandem Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae concessionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat existere, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Ipsamque Ecclesiam in bonis iuribus, caeterisque omnibus debita tranquillitate debeat.

Statuit poenas contra diploma huius violatores.

Anastasi PP. et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptores.

Ego ANASTASIUS cat. Eccl. episc. Ego Ugo Ostien. episc. Ego Guarinus Praenestin. Eccl. episc.

Ego Iacobus card. S. Calixti. Ego presb. card. Ego Ualdus presb. card. S. Praxedis. Ego Iulius presb. card. tit. S. Marcelli. Ego Octavianus presb. card. S. Caeciliae. Ego Astaldus presb. cardinalis tituli S. Priscae. Ego Ioannes presb. card. Ss. Ioannis et Pauli. Ego Cencius presb. card. Ss. Nerei et Achillei. Ego diac. card. S. Georgii. Ego Iacintus diac. card. S. Mariae in Cosmedin. Ego Ioannes diac. card. Ss. Sergii et Bacchi.

Datum Laterani per manus Rolandi S. R. E. presbyt. card. et cancellarii, x kal. octob., indict. I, incarnationis dominicae anno MCLIII, pontificatus vero domini Anastasii IV anno I.

Dat. die 22 septembris, anno Domini 1183, pontif. anno I.

III.

Privilegium immunitatis, omnimodaque exemptionis monasterii S. Anthimi montis Ilcini, rerumque omnium ad illud pertinentium confirmatio (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Pontifex confirmat iura omnia, ac bona monasterii huius. — Illud liberum ab omni episcopali iurisdictione, solique Rom. Pontifici subiectum declarat; — Exemptumque ab omni saeculari potestate: — Decimas omnes, aliaque onera indulget. — Abbatis electionem ad monachos dumtaxat; consecrationem vero ad Rom. Pontificem spectare decernit. — Altarium quoque consecrationes, sacros ordines, aliaque huiusmodi a quo liberit recipiendi episcopo tribuit facultatem. — Nonnullis

(1) Ex Ughell., Ita. Sac., tom. viii.

monasterio subiectis ecclesiis baptismalem fontem indulget. — Solitae clausulae comminatoriae.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Guidoni abbati monasterii S. Anthimi, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Exordium.

Cum omnibus Ecclesiis, et ecclesiasticis personis debitores ex iniuncto nobis a Deo apostolatus officio existamus; illis tamen propensiori studio nos convenit imminere, quae ex antiqua institutione ad ius et proprietatem B. Petri spectare noscuntur. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, et praedecessoris nostri felicitis memoriae Papae Innocentii vestigiis inhaerentes, monasterium B. Anthimi, cui Deo auctore praesse dignosceris, Apostolicae Sedis privilegio praesentis scripti paginae communimus; statuentes, ut quaecumque bona, quascumque possessiones impresentiarum idem monasterium iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, procurante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata serventur. Ut autem iuxta normam vestrae professionis divinis obsequiis liberius vacare possitis, simili modo sancimus, ut cuiuslibet Ecclesiae sacerdoti nullam iurisdictionem, nullam potestatem, aut auctoritatem, excepto dumtaxat Romano Pontifice, in vestro monasterio liceat vindicare; adeo quidem, ut nisi ab abbate eiusdem monasterii fuerit invitatus, nec etiam missarum solemniam ibidem audeat celebrare. Interdicimus etiam, ut nulli episcopo licentia pateat, sacerdotes eiusdem coenobii monachos sive canonicos distringere, vel excommunicare, aut divinum eis officium prohibere: quos etiam ab omni pontificali synodo liberos et absolutos manere decernimus. Porro locum ipsum ab omni iugo quarumlibet potestatum, tam episco-

Pontifex confirmat iura omnia, ac bona monasterii huius.

Illud liberum ab omni episcopali iurisdictione, solique Romano Pont. subiectum declarat.

Exemptumque ab omni saeculari potestate.

porum, quam marchionum, comitum quoque, et vicecomitum, castaldionum, caeterorumque Longobardorum omnium volumus esse quietum; nullusque eorum in possessionibus, praefato coenobio pertinentibus, iudicium aliquod, placitumve tenere, aut districtionem facere, qualibet occasione praesumat; sed potius tam haec quam alia, quae ad ius eiusdem monasterii spectare noscuntur, in tua et successorum tuorum libera potestate et dispositione consistant. Concedimus insuper eidem venerabili loco decimationes, atque primitias de suis omnibus, sive de praecipualibus, sive de aliis, quae iam sunt ipsi monasterio acquisita, seu in antea, Deo propitio, acquirenda. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia praeponatur, nisi quem fratres communi consensu, aut fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem, et B. Benedicti regulam providerint eligendum; electus autem a Romano Pontifice consecratur. Chrisma sane, Oleum sanctum, consecrationes altarium vel basilicarum, ordinationes etiam presbyterorum, diaconorum, aut aliorum, tam de monachis, quam de canonicis, qui ad sacros gradus fuerint promovendi, sive a Sede Apostolica, sive ab aliquo catholico suscipietis episcopo, qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulget. Et si aliquando quempiam de nostris episcopis, sive de aliis, prout nobis congruentius visum fuerit, ad sacrum ministerium celebrandum, vel consecrationem aliquam exhibendam invitare ad vestrum monasterium volueritis, absque alicuius contradictione id ipsum faciendi habeatis omnimodam facultatem. Ad haec adiicientes statuimus, ut in plebe S. Salvatoris, in plebe S. Ioannis, seu etiam in aliis ecclesiis vestro monasterio pertinentibus, si id necessitas exegerit, baptismus debeat celebrari, quemadmodum praedecessorum nostrorum Ioannis XV, Ioannis XIII, Be-

Decimas omnes, aliaque onera indulget

Abbas electionem ad monachos dumtaxat: consecrationem vero ad Romanum Pontificem spectare decernit.

Altarium quoque consecrationes, sacros ordines, aliaque huiusmodi a quolibet episcopo tribui facultatem.

Nonnullis monasterio subiectis ecclesiis baptismalem fontem indulget.

Decretum im-
munitatis a qua-
rumque mole-
stia.

nedicti, Stephani VII, Sergii, Hadriani et aliorum Romanorum Pontificum sanctionibus noscitur institutum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit, vestrum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare; sed omnia integra conseruentur, eorum, pro quorum sustentatione et gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et D. Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen.

Quod roborat
excommuni-
cationis poena.

Observantibus
benedictionem
et pacem elan-
gitur

Dat. Romae apud S. Mariam Rotundam per manus Rolandi S. R. E. presb. card. et cancell., 11 kal. novemb., incarnationis dom. anno MCLIII, pontif. vero domni Anastasii Papae IV anno 1.

Dat. die 31 octobris anno Domini 1153, pontif. anno 1.

IV.

Confirmatio bonorum omnium, ad Arelatensem Ecclesiam spectantium, ac transactionis initae inter Raimundum archiepiscopum et Anfosum comitem Tolosanum (1).

SUMMARIUM

Arelatensis Ecclesia primaeva dignitate illustris; — Bellorum calamitatibus tam in

(1) Ex authographo edidit Sammarth., Gall. Christ., tom. 1, inter Instrumenta Ecclesiae Arelatens., num. XVI.

honore, quam in temporalibus rebus imminuta; — Ab Anastasio PP. sub protectione Sedis Apost. suscipitur. — Bona omnia ubique posita ei confirmantur; — Quorum nonnulla enumerantur; — Confirmatur quoque transactio inita inter archiep. et comitem Tolosanum; — Ecclesiaque Arelat. solis Pontificis de latere legati subiecta declaratur. — Privilegii huius roboratio sub solitis clausulis. — Anastasii PP. et sex S. R. E. card. subscriptiones.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Raimundo Arelatensi archiepiscopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Arelatensem metropolim famosam et insignem quondam fuisse, atque in Galliarum partibus, multis et dignitatis et gloriae titulis claruisse, tam vetusta ipsius civitatis indicia, quam authentica veterum scripturarum testimonia manifestant. Sed quia consistentis in ea populi peccata corrigere divinae dispositioni complacuit, guerris undique irruentibus, tam in dignitate quam in rebus temporalibus ipsa metropolis est plurimum diminuta, cuius contritioni nos, qui, licet indigni, iustitiae cultores atque custodes, in Ecclesia principis apostolorum Petri et Pauli specula, disponente Domino, residemus, benigno affectu compatimur, et eius paci et dignitati salubriter, in quantum cum Deo possumus, providere optamus. Aequum enim ac rationabile est, ut qui beato Petro et eius vicariis devotiores esse noscuntur, et sacrosanctae Romanae Ecclesiae patrocinio cupiunt confoveri, eiusdem pia matris uberibus nutriantur, et in rationabilibus suis petitionibus exaudiantur. Quocirca, dilecte in Christo frater et coepiscopo Raimunde, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, et praedictam Arelatensem Ecclesiam, ad quam nimirum, sicut ex dictis beati Zozimi Papae et martyris evidenter ostenditur, ex hac sancta Romana et Apostolica Sede Trophimus sanctus antistes, de cuius utique fidei fonte rivulos totae

Arelatensis Ecclesia primaeva dignitate illustris.

Bellorum calamitatibus tam in honore, quam in temporalibus rebus imminuta.

Ab Anastasio PP. sub protectione Sedis Apostolicae suscipitur.

(1) Forte totius. (B. T.)

Bona omnia ubique posita ei confirmantur.

Quorum nonnulla enumerantur.

Confirmatur quoque transactio inita inter archiep. et comitem Tolosanum.

Ecclesiaque Arelatensis solis Pontificis de latere legati subiecta declaratur.

Privilegii huius roboratio.

Galliae exceperunt, a beato Petro delegatus fuit, sub ipsius apostolorum principis et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia impresentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, et per vos eidem Ecclesiae permaneant; in quibus haec propriis diximus exprimenda vocabulis; monasterium Sancti Caesarii cum omnibus pertinentiis suis, quod idem beatus Caesarius Arelatensis antistes in alodio ipsius Ecclesiae fundasse dicitur, et de bonis eius ditasse, ordinationem quoque atque correctionem ipsius loci; ecclesiam Beatae Mariae de Fosso cum decimis et omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Beatae Mariae de Castelloveteri cum decimis et aliis pertinentiis suis, castrum de Cellone, castrum de Sancto Amantio, castrum de Alvernico et de Avalone, castrum de Mornatio et de Monte-Dragone, redditus de ponte Sancti Genesii, Iudaeos, et ius quod habetis in moneta ipsius civitatis, quicquid habetis in partibus et teloneis Arelatensibus. Praeterea transactionem, quae inter te et Anfosum Tolosanum comitem rationabili providentia facta et in scripto redacta est, si rationabilem esse constiterit, auctoritate Sedis Apostolicae roboramus. Insulam etiam, quae Boscus Comitalis vocatur, quam praedictus comes Ecclesiae tuae restituit, tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus. Ad haec per amplioris et specialioris generis praerogativam praesenti decreto statuimus, ut nulli prorsus legato, nisi ei tantum, qui a Romani Pontificis latere fuerit delegatus, Arelatensis provincia sit subiecta. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere,

aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, etc. Amen.

Ego ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Imarus Tusculanensis episcopus subscripsi.

Ego Ugo Ostien. episc.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tit. Sancti Calixti.

Manfredus presbyter cardinalis tit. Sanctae Sabinae.

Guido cardinalis tituli Sancti Pastoris.

Iordanus cardinalis Sanctae Susannae.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancellarii, VII kalendas Ianuarii, indictione II, incarnationis anno MCLIII, pontificatus Anastasii Papae IV anno 1.

Dat. die 26 decembris anno Domini 1153, pont. anno 1.

V.

Privilegium confirmationis bonorum omnium, et iurium S. Massiliensis Ecclesiae (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Massiliensem Ecclesiam sub protectione Sedis Apost. recipit. — Confirmat bona omnia ad eandem pertinentia; — Quorum nonnulla enumerat; — Addita prohibitionem aedificandi sine licentia Mass. ep. in eius possess. — Ratam habet concordiam initam inter Petrum episcop. et Gaufridum de Massilia; — Eique indulget ecclesias omnes antecess. episcopis subiectas. — Interdictio ne excommunicati recipiantur. — Solitae clausulae. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

(1) Ex arch. v. Ecclesiae hulus edidit Sammarth., Gall. Christ., tom. 1, inter Instrumenta Ecclesiae eiusdem. num. xx

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili Petro fratri Massiliensi episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Exordium.

In eminenti Apostolicae Sedis specula, disponente Domino, constituti, fratres nostros episcopos, tam vicinos quam longe positos, fraterna charitate debemus diligere, et Ecclesiis quibus Domino militare noscuntur, suam iustitiam conservare. Eapropter, dilecte in Christo frater Petre episcopo, tuis rationabilibus postulationibus clementer annuimus, et praedecessorum nostrorum felicitis memoriae Innocentii et Eugenii, Romanorum Pontificum, vestigiis inhaerentes, beatae Dei Genetricis Mariae Massiliensem Ecclesiam, cui Deo auctore praesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, tam in ecclesiis, quam in decimis, castellis, villis, et aliis eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: monasterium Sancti Salvatoris de la Sachoas, quod infra muros civitatis Massiliae situm est; civitatem Episcopalem cum toto territorio suo, Rocambaram cum vallo circumeunte Rocam ipsam, et vallis a muris eandem civitatem circumeuntibus: portum de Porta Gallica, et quidquid habes in portu antiquo, qui est inter monasterium et civitatem, terras de Fontecooperto, pedaticum de territorio Alaugii et Nertii; quidquid habes in portu de Banneriis; quidquid habes in Leonino, castrum S. Canati, castrum Nertii, castrum Alaugii, villam Sancti Iuliani, partem quam habes in castro de Pennis, castrum de Maira-

negas, castrum de Melna, castrum de Aurovenes, castrum de Balcet cum territorio et appenditiis suis, castrum Albaniae, et duos roetos pro eo in Natale Domini et in Pascha, quicquid praeterea Pontius de Podionigro pro filio suo Aichardo in supradicto castro Alaugii Ecclesiae tuae concessit, partem tuam de castro Evenae, podium qui castellum Guimberti vocatur. Addentes siquidem auctoritate apostolica prohibemus, ne quis in eodem podio, vel in aliis eiusdem Massiliensis Ecclesiae possessionibus, absque assensu et voluntate Massiliensis episcopi castrum, turrem vel munitionem aliquam aedificare praesumat. Porro translationem de causa, de qua inter te ac Gaufridum de Massilia et fratres ipsius controversia versabatur, in praesentia venerabilis fratris nostri Raimundi Arelatensis archiepiscopi et aliorum episcoporum, utraque parte consentiente, facta est, quemadmodum in eorum scripto continetur, munimine praesentis paginae roboramus, et rata futuris temporibus decernimus permanere: ecclesiam Sancti Canati, ecclesiam de Mairanicis, et ecclesias de Melna, cum decimis et pertinentiis earum: ecclesias de Pennis, de Nertio, de Alaugio, Sancti Iuliani, Sanctae Mariae in villa episcopali, Sancti Martini in villa Vicecomitali, cum decimis et earum pertinentiis: Sanctae Mariae de la Sachoas, Sancti Martini de Arogno, S. Laurentii, Sancti Andreae: in territorio Massiliensi ecclesias de Septimo, Sancti Tirsi de Cula, Sancti Mitri ad castrum Gumberti et de Solobiis cum decimis et earum pertinentiis, ecclesiam S. Michaelis in territorio Massiliensi, ecclesias Sancti Marcelli cum decimis, ecclesias de Albania, Sancti Petri ad Vincula, Sancti Iohannis de Gargerio, Sancti Clari, Sancti Pontii, Sanctae Mariae de Gemenas, S. Mariae de Ros, Sancti Iohannis de Podio: in valle Tritis ecclesiam Sancti Martini de Insol. et cum decimis: in ecclesiis de Auriol tertiam partem decimarum, in

Addita prohibitione aedificandi sine licentia Massiliensis episcopi in eius possessionibus.

Ralam habet concordiam inter Petrum episcopum et Gaufridum de Massilia;

Eique indulget ecclesias omnes antecess. episcopis subiectas.

Cum decimis et pertinentiis earum.

Massiliensem Ecclesiam sub protectione Sedis Apostolicae recipit;

Confirmat bona omnia ad eandem pertinentia;

Quorum nonnulla enumerat.

ecclesiis Sancti Zachariae VII, sol. et duos medolalios (1) de melle, ecclesias de villariis, et Rochaforti de Chuia cum decimis, ecclesiam S. Petri et S. Iohannis de Signa de Castro Veteri cum decimis, ecclesias de Auro-Venes, de Bauceto, de Castelleto, Sancti Victoris in territorio de Madalgas cum decimis, ecclesiam de Laza cum pertinentiis. Interdicimus etiam, ut nullus abbas, nullus monachus, vel quaelibet alia persona, excommunicatos vel interdictos, qui ad Massiliensem Ecclesiam iure parochiali pertinere noscuntur, recipiat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, etc. Amen.

Interdictio ne excommunicati recipiantur.

Solitae clausulae.

Anastasi PP.

EGO ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Imarus Tusculan. episcopus.

Ego Ostiensis episcopus.

Ego Otto diaconus cardinalis S. Georgii ad Velum Aureum, etc.

Datum Laterani per manum Rolandi S. Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancellarii, III kal. ianuarii, indictione II, incarnationis dominicae anno MCLIII, pontificatus domini Anastasii anno I.

Dat. die 30 decembris anno Domini 1153, pont. anno I.

VI.

Privilegium confirmationis bonorum omnium S. Fesulanae Ecclesiae, ac privilegiorum, eidem a Summis Romanis Pontificibus concessorum (2).

SUMMARIUM

Proemium. — Fesulanam Ecclesiam sub protectione Sedis Apost. recipit Pontifex. — Eiusdem bona omnia, iuraque confirmat; — Horum nonnulla enumerat; — Aliaque ab Innocentio PP. nominatim confirmata. — Privilegia a Paschali PP. concessa. — Solitae clausulae. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

(1) Idem quod *Medella*, liquidorum mensurae species. (n. t.) (2) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. III.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili Rodulpho Fesulano episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Proemium.

Officii nostri nos hortatur auctoritas, fratres nostros episcopos debita charitate diligere, et Ecclesiis regimini eorum a Deo commissis suam iustitiam conservare. Quocirca, dilecte in Christo frater et coepiscopo Rodulpho, rationabilibus tuis postulationibus clementer annuimus, et praedecessoris nostri san. mem. Papae Eugenii vestigiis inhaerentes, Fesulanam Ecclesiam, cui Deo auctore praesse dignosceris, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia in praesenti anno iuste et canonice possidet, aut in futurum largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: monasterium Sancti Bartholomaei, quod Fesulis positum est, monasterium Sancti Martini in Maiano, monasterium Sancti Gaudentii in Pede Alpibus, monasterium Sanctae Mariae de Rosano, plebem Sancti Petri de Romena cum decimis et possessionibus ad ius Fesulani episcopatus pertinentibus, plebem Sancti Petri de Cassia, plebem Sancti Iohannis de Capolia, plebem Sancti Leonini in Collina, plebem Sancti Martini de Vado, plebem Sanctae Mariae de Sco, plebem Sanctae Mariae de Spaltiuna; caeteras vero tam plebes quam Ecclesias, quae Fesulanae Ecclesiae iuris esse noscuntur, civitatem et arcem Fesulanam, castellum montis Lauri cum curte sua, castellum de Cisalo cum curte sua, castellum montis Bonelli cum curte sua, cast. Gregnanellum cum curte sua, quicquid etiam habetis in curte de Acone, et curte de Lancisa, et infra plebem de

Fesulanam Ecclesiam sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex;

Eiusdem bona omnia, iuraque confirmat;

Horum nonnulla enumerat;

Panzano, et Sanctae Mariae Novolae, et Sancti Iusti in Salice, curtem de Agna, ecclesiam Sancti Alexandri cum curte sua iuxta castrum montis Carboli: alia quoque castella, villas, et alias possessiones, sicut in privilegio praedecessoris nostri bonae memoriae Papae Innocentii nominatim vobis confirmata sunt. Ordinationes etiam praedictorum monasteriorum, et baptismalium Ecclesiarum, quae Fesulanae Ecclesiae subdita sunt, nullus absque vestro assensu sibi usurpare praesumat; in capellis autem vestrarum plebium liberam ordinationem et debitam obedientiam absque alicuius contradictione plebani habeant, sicut per privilegium fel. mem. Paschalis Papae eis concessum est: salva proprii episcopi debita reverentia. Partem vero decimarum, oblationum, testamentorum, et caeterorum reddituum ecclesiasticorum per vestrum episcopatum secundum statuta canonum vobis confirmamus, et ut nulla ecclesia in eodem episcopatu construatur, et constructa absque vestra licentia cuilibet subiiciatur, interdicimus: salva nimirum in omnibus Apostolicae Sedis iustitia et auctoritate. Decernimus ergo, ut nulli omnino, etc. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc. Amen.

Aliaque ab Innocentio PP. nominatim confirmata

Privilegia a Paschali PP. concessa.

Solitae clausulae.

Anastasi PP.

et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

EGO ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Ego Ugo Ostiensis episcopus ss.

Ego G. G. presb. card. S. Callisti.

Ego Guido presbyter cardinalis Sancti Chrysogoni subsc.

Ego Manfredus presbyter card. Sanctae Sabiniae subsc.

Ego Aribertus presbyter card. Sanctae Anastasiae subsc.

Ego Iulius presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hierusalem subsc.

Ego Astaldus presb. card. tit. Sanctae Priscae subsc.

Ego Ioannes presb. card. tit. Ss. Iohannis et Pauli tit. Pammachii subsc.

Ego Ioannes presb. card. tit. Sancti Silvestri et Martini subsc.

Ego Otto diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum subsc.

Ego Martinus diac. card. Sanctae Mariae in Cosmedin subsc.

Ego Ioannes diac. cardinalis Ss. Sergii et Bacchi subsc.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presb. card. et cancellarii, ii kal. ian., indict. ii, incarnationis dominicae anno MCLIII, pont. D. Anastasii Papae IV anno i.

Dat. die 31 decembris anno Domini 1153, pontif. anno i.

VII.

Decretum, ut monasterium Glannafoliense Sancti Mauri Antisiodoren. diocesis Apostolicae Sedi immediate subiectum sit cum bonis suis omnibus, sub obedientia tamen monasterii Cassinensis.

Monasterium hocce, Fossatensibus antea subiectum, Cassinatibus subdit Urbanus II, const. Pater et princeps etc., dat. anno 1097.

SUMMARIUM

Exordium. — Monasterium sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex; — Eadem bona omnia confirmat: — Nonnullaque enumerat propriis vocabulis; — Sepulturam ibidem liberam fore declarat; — Abbatis electionem ad monachos spectare; — Qui tamen a Cassinensi abbate debeat confirmari; — Eique obedientiam praestare. — Decretum immunitatis. — Solitae clausulae. — Anastasii PP. signum et subscriptio. — Subscriptiones quoque card. S. R. E.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Gualtero abbati Glannafoliensis monasterii, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Quotiens illud a nobis petitur, quod rationi et honestati convenire dinoscitur,

(1) Ex originali in archiv. edidit Gattula, Hist. Cassinen., saec. vi.

Exordium.

Monasterium sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex.

Eadem bona omnia confirmat.

Nonnullaque enumerat propriis vocabulis.

Cum tunc decimarum

animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis iustis postulationibus clementer annuimus et praedecessoris nostri felicis memoriae Papae Urbani vestigiis inhaerentes, praefatum monasterium, cui Deo auctore praesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communitur; statuente, ut quascumque possessiones, quaecumque bona idem monasterium impresentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: ecclesiam videlicet Sancti Martini de Sancto Mauro, ecclesiam Sancti Gervasii et Prothasii in Bateaco cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Mariae de Molo cum pertinentiis suis, insulam S. Mauri cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Mariae in Dane, ecclesiam Sancti Simplicii super Ligerim, ecclesias Sancti Petri in Vodda, Sancti Petri cum Villa Fabrensi, Sancti Lamberti de Curalo, Sancti Hilarii de Concorzo cum pertinentiis suis, et Sancti Martini de Sorech, terram Aymerici de Averoim, ecclesias Sanctae Iustae de Verce cum pertinentiis suis, et Sanctae Mariae de Doado, villam de Solouge cum pertinentiis suis, villam quae vocatur Gru, cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Vettori de Gena cum molendino et aliis pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Ciriaci in Salmossa cum decimis suis, ecclesiam Sancti Mauri in Lauduna, et ecclesiam Sanctae Mariae Magdalenae de Vareno, villam Sindremont cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Martini in Burno, villam ad Panes cum pertinentiis suis, et villam Lambri cum pertinentiis suis, insulam Blazon in Normannia, ecclesiam Sanctae Mariae de Cingla, ecclesiam San-

cti Mauri, sitam in Castro Laudena, ecclesiam Sancti Aniani, et villam Sindremont, ecclesiam Sancti Petri in Culturis. Sepulturam quoque eiusdem loci liberam esse sancimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni, et extremae voluntati nullus obsistat: salva iustitia matris Ecclesiae. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, vel violentia praepotatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti regulam providerint eligendum; electus autem Cassinensi abbati repraesentetur confirmandus, a catholico episcopo, quem ipse per suas literas exoraverit, consecrandus. Qui nimirum, et eius successores obedientiam abbati Cassinensi promittent, et singulis quinquenniis ipsum Cassinense monasterium, tanquam suum caput humilitate debita visitabunt. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate, et dioecesanorum episcoporum canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic

Sepulturam ibidem liberam fore declarat.

Abbatis electionem ad monachos spectare declarat.

Qui tamen Cassinensi abbate debeat confirmari.

Eique obedientiam praestare.

Decretum immunitatis.

Solitae clausulae.

fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Anastasi PP. signum et subscriptio.

Ego ANASTASIS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Subscriptions quoque cardinalium S. R. E. Ecclesiae.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tit. Calixti ss.

Ego Otto diaconus cardin. S. Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Guido diaconus cardinalis Sanctae Mariae in Porticu ss.

Ego Iacintus diac. card. Sanctae Mariae in Cosmedin ss.

Ego Iulius presb. cardinalis tit. Sancti Marcelli ss.

Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hierusalem ss.

Ego Octavianus presb. card. tit. Sanctae Caeciliae subsc.

Ego Cencius presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina subsc.

Ego Enricus presb. card. tit. Ss. Nerei et Achillei ss.

Ego Ioannes presb. card. tit. Sanctorum Silvestri et Martini ss.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presb. card. et canc., id. jan., indictione II, incarnationis dominicae anno MCLIV, pontificatus vero domni Anastasii Papae IV anno I.

Dat. die 13 ianuarii anno Domini 1154, pont. anno I

VIII.

Mitrae usus abbati monasterii S. Sixti Placentinae dioecesis in solemmnibus festi-
vitatibus conceditur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Usus mitrae tam in processionibus, quam in missarum solemniis concedit.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Beraldo abbati sancti Sixti, salutem et apostolicam benedictionem.

Et charitatis debito provocamur, et Apostolicae Sedis benignitate ac benevolentia incitatur, honorem fratribus exhibere, et specialibus S. R. E. filiis specialioris praerogativae gratiam elargiri, ut hominibus spectabiliores appareant, et commissas sibi Ecclesias apostolicae dilectionis familiaritate suffulti tutius regant; atque ipsorum subditi maiorem eius reverentiam et honorem exhibeant. Sic itaque, dilecte in Domino fili Beralde abbas, de beati Patri et nostrae dilectionis gratia te disposuimus honorare. In praecipuis ergo Ecclesiae tuae festi-
vitatibus tam in processione, quam infra sacra missarum solemnia ex Apostolicae Sedis liberalitate usum mitrae Ecclesiae tuae concedimus.

Dat. Laterani x kalend. februarii.

Dat. die 23 ianuarii anno Domini 1154, pont. anno I.

IX.

Privilegium confirmationis bonorum omnium S. Reatinae Ecclesiae (2).

SUMMARIUM

Proemium. — Ecclesiam hanc sub tutela Sedis Apostolicae recipit Pontifex; — Eadem bona omnia confirmat; — Horum maiorem partem enumerat: — Et monasteria quae in ipsis possessionibus sunt. — Decretum immunitatis. — Solitae clausulae. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

(1) Ex Campi, Hist. Placent. (2) Ex Tabulario Ecclesiae huius edidit Ughell., Ital. Sac., tom. I.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fr. Dodoni Reatinae Ecclesiae episcopo, eiusque successoribus canonice instituendis, in perpetuam memoriam.

Proemium.

In eminenti Sedis Apostolicae specula, Domino disponente, constituti, fratres nostros episcopos fraterna debemus charitate diligere, et Ecclesiis a sibi Deo commissis paterna sollicitudine providere. Quo circa, ven. in Christo fr. Dodo Ecclesiae Reatin. episcopo, tuis iustis postulationibus debita benignitate gratum impertientes assensum, praedictam Ecclesiam, cui Deo auctore praesse dignosceris, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones quaecumque bona eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: plebem Sancti Thomae in Giumulo, plebem Sanctae Susannae, plebem S. Viti, plebem Sanctae Mariae Gisoni, plebem Sanctae Mariae in Testoni, plebem Sancti Rustici, plebem Sanctae Mariae in Valliocrina, plebem Sanctae Mariae in Cornu, plebem Sanctae Mariae in Sigilli, plebem Sanctae Ruffinae, plebem Sanctae Mariae in Baccigno, plebem Sanctae Crucis in Burbone, plebem Sancti Petri in Laculo, plebem S. Mariae et Petri in Pantano, plebem Sancti Petri in Dura, plebem Sancti Ioannis in Clarino, plebem Sancti Sixti in Amiterno, plebem Sancti Petri in Popleta, plebem Sancti Victorini, plebem Sancti Petri in Precoro, plebem Sancti Valentini in Collectario, plebem Sancti Marci et Sancti Donati in Teria, plebem Sancti Iuliani in Foce, plebem S. Pauli in Capite Amiterni, plebem Sancti Cosmae in Cagnano, plebem Sancti Antimi in Cassina, plebem

Sancti Thomae in Villano, plebem Sancti Petri in Cornu, plebem Sancti Eutitii in Marana, plebem Sancti Stephani in Clavano, plebem Sancti Laurentii et Sancti Leopardi in Cartoro, plebem Sanctae Mariae in Mareri, et Sancti Pastoris, plebem Sancti Petri in Canapinula, plebem Sancti Elpidii, plebem Sancti Andreae et Sancti Pauli, plebem Sanctae Mariae in Rivogatti, plebem Sancti Andreae in Laceto, plebem Sanctae Luciae in Colle Alto, plebem Sancti Andreae in Capradosso, plebem Sanctae Mariae in Valle, plebem Sanctae Agathae in Plaia, plebem Sancti Iustini in Rocca Sinibaldi, plebem Sanctae Anatoliae in Tore, plebem Sancti Angeli in Cervia, plebem Sanctae Victoriae in Tripula, plebem Sancti Felicis in Octavo, plebem Sancti Nicolai et Sanctae Helenae in Lubriculo, plebem Sancti Ioannis in Valle Reatina, plebem Sancti Savini in Monte Gurzo, plebem Sanctae Mariae in Casa Roperti, plebem Sancti Laurentii in Quintiliano, plebem Sanctae Mariae in Anglise, plebem Sancti Donati de Turre de Carpasso, plebem Sanctae Mariae della Sala, et in eis plebibus oratoria, quae monasteria dicuntur, videlicet Sancti Petri in Anglise, Sanctae Crucis in Aqua de Solangio; Sancti Iuvenalis in Lacu, Sanctae Mariae in Consonano, Sancti Liberatoris, Sanctae Trinitatis, Sancti Gregorii de Cocalici, Sancti Valentini della Pureia, Sanctae Crucis in Lagnano, Sancti Eleuterii in Campo Reatino, Sancti Pastoris in Alatro, Sancti Angelici in Vetica, Sanctae Mariae in Lupicino, Sancti Petri in Madito, S. Silvestri in Petra Battuta, et S. Silvestri in Perulo, Sancti Severini et Sancti Avitae in Amiterno, Sancti Io. Baptistae de Sancto Victorino, Sancti Leonitii in Classina, Sancti Laur. in Fosso, S..... in Nura, Sancti Mauri, Sancti Castilioni de Valle de Petra, Sancti Leopardi de Colle Fecati, Sancti Pauli de Cocotha. Item infra urbem vel in suburbio Reatinae civitatis, ecclesiam Sancti

Ecclesiam hanc sub tutela Sedis Apostolicae recipit Pontifex;

Eidem bona omnia confirmat;

Horum maiorem partem enumerat suis propriis vocabulis, incipiens a plebibus;

Exordium.

Usus mitrae tam in processionibus, quam in missarum solemniis concedit.

Quibus enumeratis, monasteria quae in ipsis possessionibus existunt, confirmat.

Deinde ecclesias nominat.

A quibus omnibus episcopalia iura solvenda decernit.

Ioannis et S. Eleuterii, Sancti Ruphi, Sancti Iuvenalis, Sanctae Marinae, Sancti Petri in Porta Romana, S. Salvatoris et S. Nicolai in Acupentu, S. Leopardi, S. Bartholomaei et Euticii, S. Maronis et S. Severi, S. Fortunati, Sancti Petri et Andree in Campo Reatino, Sanctorum Apostolorum et Sancti Donati, S. Sebastiani in Scate, Sancti Savini in Berrico, Sancti Clementis, Sancti Nicolai in Forfone, Sanctae Mariae in Capite Aquae, Sanctae Mariae in Pugillo, Sancti Flaviani in Novera, Sanctae Mariae in Burbone valle Lumbricola, Sancti Hilarii in Racciolo, S. Mariae in civitate in Amiterno, et S. Raroti: ut ex his omnibus episcopalia vobis iura solvantur. Praeterea castrum collis Vacarii, castrum Venerubae, castrum Montis Guizzi, castrum de Catrico, castrum Casalis Liae, castrum Rocca in Prece, castrum Verani, castrum Butri, castrum montis Sicci cum pertinentiis suis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, eandem..... temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, tam tuis quam clericorum et pauperum usibus profutura: salva in omnibus Sedis Apostolicae auctoritate. Si qua autem ecclesiastica, saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiacet; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonarum actionum percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Decretum immunitatis.

Solite clausulae.

Ego ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus subscripsi.

Ego G. presbyter cardinalis tit. Calixti subsc.

Ego Guido presbyter cardinalis Sancti Chrysogoni ss.

Ego Ubaldus presbyter card. tit. Sanctae Praxed. ss.

Ego Manfredus presbyter card. tituli Sanctae Sabinae ss.

Ego Astaldus presb. card. tit. Sanctae Priscae subsc.

Ego Io. Paparo Sancti Laur. in Dam. presb. card. subsc.

Ego Cencius presb. card. tituli Sancti Laur. in Lucina subsc.

Datum Later. per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et canc., ix kal. febr., ind. ii, incarn. Domini MCLIV, pontificatus vero domni Anastasii Papae IV anno i.

Dat. die 24 ianuarii anno Domini 1154, pont. anno i.

X.

Confirmatio iurium omnium Aprutinae Ecclesiae, cuius fines designantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Assignatio finium Aprutinae Ecclesiae: — Inter quos bona omnia et iura ad eandem pertinentia ei confirmantur. — Decretum ne monachi publica ministeria exerceant absque episcopi licentia; — Item, ut Ecclesia B. Mariae semper sit sedes episcopi Aprutini; — Cui bona omnia hic expressa concedit Pontifex. — Solitae clausulae. — Anastasii PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Anastalsus episcopus servus servorum Dei, ven. fratri Guldoni Aprutinae Ecclesiae episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis.

Sicut iniusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima desiderantium non est differenda petitio. Tuis

(1) Ex Tabulario Ecclesiae huius edidit Ughell., Ital. Sac., tom. i.

Anastasi PP. et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Exordium

Assignatio finium Aprutinae Ecclesiae:

Inter quos bona omnia et iura ad eandem pertinentia ei confirmantur.

Decretum ne monachi publica ministeria exerceant absque episcopi licentia;

Item ut ecclesia B. Mariae semper sit sedes episcopi Aprutini;

itaque, dilecte in Christo frater episcope, precibus annuentes, ad perpetuam sanctae Aprutinae Ecclesiae pacem et nobilitatem, praesentis decreti stabilitate sancimus, ut universae parochiae fines, sicut a tuis praedecessoribus usque hodie possessi sunt, ita omnino tam tibi quam tuis successoribus in perpetuum conserventur: qui videlicet fines a Capite Vomanis per ipsam summitatem montis usque in rivum, qui decurrit inter Asculanum comitatum et Aprutinum, et per Carrosum usque trans fluvium Tronti ad confinium, quod ibi decernitur, usque in mare, et per mare usque in fluvium Vomanis esse cernuntur; inter fines quaecumque oppida, quaecumque villae, quaecumque plebes, quaecumque ecclesiae sitae sunt, aut imposterum fuerint, sub tua et tuorum catholicorum successorum episcopali providentia et dispositione permaneat; et ex eis omnibus episcopalia vobis iura solvantur tam in clericorum ordinationibus, et ecclesiarum consecrationibus, quam in redditu decimarum et oblationum, sive in correctionibus delinquentium. Sane illam monachorum pravam praesumptionem, quae (partim episcoporum absentia, partim eorum pervicacia) in Aprutinorum finibus inolevit, modo inhibemus, ut nec baptismum ulterius in monasteriis faciant, nec ad infirmorum unctiones de claustris suis progredi audeant, nec ad poenitentiam iniungendam populares personas admittant, nec ab episcopo excommunicatos ad communionem, nec interdictos ad officia sacra suscipiant. Porro ecclesiam B. Mariae matricem semper haberi, sicut hactenus habita est, et illic episcopalem decernimus sedem permanere, et tibi tuisque successoribus confirmamus. Quascumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis. Deo propitio, poterit adipisci, firma

vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis diximus exprimenda vocabulis: abbatiam Sancti Benedicti in Catrula, abbatiam Sanctae Mariae in Cataneto, abbatiam Sancti Ioannis in Pesula, abbatiam S. Ioannis in Scorcione, ecclesiam Sancti Flaviani cum castro portus, et omnibus pertinentiis suis, canonicam S. Silvestri in Salino, plebes Sanctae Mariae in Vico, S. Mariae in Vellete, Sancti Petri in Romano, S. Petri in Abrelino, Sancti Victorini in Canali, S. Mariae in Brazzano, S. Salvatoris in Pagliarolo, Sancti Laurentii in Festiniano, Sancti Martini in Iunibero, Sanctae Mariae Predi, Sancti Pauli in Ablata, S. Laurentii in Civitella, monasterium Sancti Sebastiani in Gomano, civitatem Interamnem cum Vitica Cartiuela, suburbium Sancti Flaviani cum Insula, Montonem, Ripam de Tortoreto et Lauro, medietatem Pretuli Lavaroni, Neretum, Turanum, partem Gusberti in Oforiano, terram filiorum Montacelli, Gualterii et Raynerii, Lucum, Collem Vetulum, Rapinum, Mianum, Terrarum filiorum Albertionis, Forcellam, Capraficum, terram Canonis de Guictariis, podium scilicet Cantalupum, medietatem Germaniani, partem Bizini, Civitellam, Coloniam, partem de Gazino et de tota terra Sancti Nicolai. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat, praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel iniuste datas suis usibus vendicare, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, tam eius, quam clericorum et pauperum usibus profutura: salva Apostolicae Sedis auctoritate. Si quis igitur imposterum archiepiscopus, episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, vice-comes, iudex, castaldio, aut ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit etc. Amen.

Cui bona omnia hic expressa concedit Pontifex.

Decretum immunitatis a quacumque monasterio.

Solite clausulae.

Anastasi PP.

et S. B. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

EGO ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Gregorius presbyter card. tituli S. Calixti.

Ego Manfredus presbyter card. tituli S. Sabinae.

Ego Aribertus presbyter card. tituli S. Anastasiae.

Ego Octavianus presb. cardinalis tituli S. Caeciliae.

Ego Ioannes presb. card. tit. Ss. Iohannis et Pauli Pamachii.

Ego Centius presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina.

Ego Otto diac. card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Guido diac. card. tituli S. Mariae in Porticu.

Ego Ioannes diac. card. tit. Ss. Sergii et Bacchi.

Dat. Laterani per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, v kal. decemb. (1), ind. ii, incarn. dom. anno MCLIV, pontificatus domni Anastasii Papae IV anno i.

Dat. die 28 ianuarii anno Domini 1154, pont. anno i.

XI.

Monasterio Savignensi ordinis Cisterciensis subiectae abbatiae omnes confirmantur (2).

Simile privilegium monasterio huic concessit Eugenius decessor anno 1147.

SUMMARIUM

Exordium. — Monasticum ordinem in hoc monasterio servari mandat Pontifex; — Subiectas ei abbatias confirmat, quas propriis nominibus enumerat; — Quas liberas ab omni servitute, ad exemplar Eugenii praedecessoris declarat, cum solitis clausulis. — Anastasii PP. sigillum et subscriptio, cum S. R. E. card. subscriptionibus.

(1) Ita in edit. Cocqueliniana: verum si privilegium hoc datum est die 28 ianuarii, legendum v kal. februarii. (R. T.) (2) Ex ins. monasterii huius edidit Martene, Veter. Scriptor. et Monument., tom. i, col. 433.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Richardo Savignensi abbati, eiusque successoribus regulariter promovendis, in perpetuum.

Apostolicae Sedis, cui divina gratia praesidemus, nos auctoritas admonet, beneplacentem Deo religionem statuere, et stabilitam exacta diligentia conservare. Quo circa, dilecte in Domino fili Richarde abbas, tuis iustis petitionibus clementer annuimus, et Savigniese monasterium, cui Deo auctore praesse dignosceris, scriptorum nostrorum patrociniiis communi-

mus: statuente, ut ordo monasticus secundum ordinem Cisterciensium fratrum tam in praefato monasterio, quam in his, quae sub ipsius potestate et disciplina consistunt, futuris temporibus inviolabiliter conservetur: et ut abbatiae, quae ad ius tui monasterii pertinere noscuntur, in tua tuorumque successorum obedientia et subiectione permaneant; quarum nomina subduximus exprimenda: abbatia de Belbrech et abbatia de Briostel cum pertinentiis earum, abbatia de Sarnago, abbatia de Brollio et abbatia de Trappe cum appendiciis earum, abbatia de Sancto Andrea de Gofert et abbatia de Sancto Clemente de Tyrunhel cum appendiciis earum, abbatia de Falcardi monte cum appendiciis suis, abbatia de Luncuiler cum pertinentiis suis, abbatia de Chalochieo cum pertinentiis suis, abbatia de Busseria cum pertinentiis suis, abbatia de Fontibus cum pertinentiis suis, abbatia de Veteri-Villa cum pertinentiis suis, abbatia de Alneto cum pertinentiis suis, abbatia de Fuanesio, abbatia de Holanda, abbatia de Caldra et abbatia de Man cum pertinentiis earum, abbatia de Bella-Lauda et abbatia de Ioreval cum pertinentiis earum, abbatia de Cumbamara, abbatia de Basinwerch, abbatia Sanctae Mariae de Durelina et abbatia de Pultuna cum pertinentiis earum, abbatia de Bildwa cum pertinentiis suis, abbatia de Neth cum pertinentiis suis, abbatia de Buffestrem cum pertinentiis suis, abbatia Quarraria

Exordium.

Monasticum ordinem in hoc monasterio servari mandat Pontifex;

Subiectas ei abbatias confirmat, quas propriis nominibus enumerat:

et abbatia de Dragonis-Fonte cum pertinentiis earum, abbatia de Straforth cum pertinentiis suis, abbatia de Quoquosala cum pertinentiis suis. Has igitur abbatias cum omnibus pertinentiis, ad exemplar praedecessoris nostri sanctae memoriae Papae Eugenii, tibi tuisque successoribus in perpetuum confirmamus. Nulli ergo hominum fas sit, super hac nostra confirmatione vestrum monasterium perturbare, aut aliquam ei exinde contrarietatem inferre; sed omnia in perpetuum ita intemerata serventur, quemadmodum praedicti praedecessoris nostri pagina noscuntur instituta: salva in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate. Si quis sane hanc nostri privilegii paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonitus, nisi satisfecerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; conservantes autem eidem loco, quae sua sunt, a remuneratore omnium bonorum Domino, intervenientibus Bb. Petri et Pauli meritis, aeternae vitae praemia consequantur. Amen, amen, amen.

Quas liberas ab omni servitute, ad exemplar Eugenii praedecessoris declarat,

Ad robur omnium in praesenti privilegiorum expositae solitae clausulae poenales subdantur.

Anastasi PP. sigillum et subscriptio, cum S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptionibus.

CVSTODI ME DOMINE VT PUPILLAM OCVLV S. PETRVS † S. PAVLVS ANASTASIVS PAPA IV

EGO ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Ego Imarus Tusculanus episcopus ss.

Ego Otto diac. card. Sancti Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tit. Sancti Callisti ss.

Ego Ugo Ostiensis episcopus ss.

Ego Cencius Portuensis episcopus et Sylvae Candidae ss.

Ego Guido diaconus cardinalis Sanctae Mariae in Porticu ss.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tituli Sanctae Praxedis ss.

Ego Gregorius diaconus cardinalis et Sabinensis electus ss.

Ego Ioannes diaconus cardinalis Ss. Sergii et Bacchi subsc.

Ego Iulius presb. card. tituli Sancti Marcelli subscripsi.

Ego Otto diaconus card. S. Nicolai in Carcere Tulliano subscr.

Ego Wido presbyter cardinalis tituli Pastoris subscripsi.

Ego Astaldus presbyter cardinalis tit. Sanctae Priscae subsc.

Ego Henricus presbyter card. tit. Sanctorum Nerei et Achillei subsc.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancellarii, xii kalend. maii, indictione ii, incarnationis dominicae anno MCLIV, pontificatus vero domni Anastasii Papae IV anno i.

Dat. die 20 aprilis anno Domini 1154, pont. anno i.

XII.

Confirmatio bonorum, donationum et privilegiorum Hospitalis de Misericordia Placentinae civitatis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Hospitale sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex. — Eidem bona omnia et donationes confirmat; — Confirmat quoque regulas a fundatore datas, et a Placentinis episcopis confirmatas, ac demum exemptiones ei ab his concessas; — Perpetua quiete et immunitate a quacumque molestia frui statuit; — Excommunicationi subdit eos, qui haec statuta violaverint; — Servantibus hospitali aeterna praemia appreat. — Anastasii PP. subscriptio.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Ottoni rectori Domus Hospitalis de Misericordia, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Cum omnes Ecclesiae filios ex Apostolicae Sedis benignitate ac benevolentia

(1) Ex archiv. Commend. Misericordiae edidit Campi, Hist. Placent., tom. ii.

Exordium.

protegere debeamus: eis tamen, qui in obsequio pauperum et peregrinorum omnipotenti Domino humiliter et devote ministrare noscuntur, attentius nos convenit providere: et eorum loca, ne pravorum molestiis perturbentur, defensionis nostrae clypeo communitur; ut quemadmodum, Domino disponente, patres vocamur in nomine, ita etiam nihilominus comprobemur in opere. Quocirca, dilecte in Domino fili, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatum hospitale, cui Deo auctore praesse dinoscis, ad exemplar praedecessoris nostri sanctae memoriae Papae Eugenii, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, et quaecumque bona idem hospitale impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, liberalitate regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis diximus exprimenda vocabulis: locum, in quo ipsum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis: molendinum, et terras, quas in circuitu ipsius loci habetis, et domum, quam habetis ultra Padum in Laudensi episcopatu cum pertinentiis suis. Praeterea laudabilem ordinem, qui in eadem Domo a bonae memoriae Hugone fundatore, et aliis prudentibus et discretis viris institutus esse dinoscitur, et a bonae memoriae Arduino Placentino episcopo confirmatus, tibi et successoribus tuis, et eidem Domui, auctoritate Sedis Apostolicae roboramus, et firmum et inconcussum manere decernimus. Illud etiam, quod praefatus episcopus praedicto hospitali concessit, videlicet, ut a sacerdotibus inibi et in ecclesia Sancti Egidii, quae sub eodem hospi-

tali consistit, commorantibus, nullus de Placentina Ecclesia fidelitatem ullatenus exigat, pariter confirmamus. Novallium quoque, quae propriis manibus aut sumptibus fratres tui de caetero excoluerint, seu de nutrimentis vestrorum animalium, nullus omnino a vobis decimas praesumat exigere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatum hospitale temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur vestris, et pauperum Christi, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate. Si qua ergo in futurum ecclesiastica saecularive persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

EGO ANASTASIOS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Dat. Laterani per manum Rolandi S. R. E. presb. cardinalis et cancellarii, viii kalend. maii, indictione ii, incarnationis dominicae anno MCLIV, pontificatus vero domni Anastasii IV Papae anno i.

Dat. die 24 aprilis anno Domini 1154, pontif. anno i.

Perpetua quiete et immunitate a quacumque molestia frui statuit.

Excommunicationi subditus, qui haec statuta violaverint.

Servantibus hospitali aeterna praemia apponuntur.

Anastasio PP. subscriptio.

Hospitale sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex.

Eidem bona omnia et donationes confirmat.

Confirmat quoque regulas a fundatore datas, et a Placentino episcopo confirmatas, ac de eadem exemptionem ei ab his concessas.

XIII.

Confirmatio sententiae ab Eugenio PP. III latae in controversia quadam inter S. Laurentii ex una, et Sancti Alexandri altera ex parte canonicos Bergomensis civitatis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Latam ab Eugenio PP. sententiam ratam habet Pontifex. — Quae fuerit Eugenii sententia, declarat. — Poenam suspensionis irrogat contra huiusmodi sententiae executionem retardantes. — Roburque Eugenii decreto suoque addit solitis clausulis. — Anastasii PP. sigillum et subscriptio. — Subscriptiones card. S. R. E.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Lanfranco praeposito, caeterisque canonicis Ecclesiae Sancti Alexandri Pergamensis, in perpetuum.

Exordium. Sicut aequum est, et officio religioso conveniens, natus inter viros ecclesiasticos controversias rationabili fine decidere: ita quidem vigor aequitatis expostulat, quae rationabiliter decisa fuerint, fidei committere literarum; ac ne in posterum aliquorum refragatione turbentur, auctoritate apostolica roborare. Eapropter, paci et quieti vestrae providere volentes, sententiam, quam inter vos, et canonicos Sancti Vincentii super quibusdam, unde inter vos et eos causa fuerat diutius agitata, felicitis recordationis Papa Eugenius praedecessor noster post sufficientem in praesentia sua et fratrum suorum, eiusdem causae discussionem, communicato cum fratribus suis consilio, promulgavit, nos etiam assertionis nostrae pagina confirmamus, et ratam et inconcussam perpetuis temporibus decernimus permanere. Constituit siquidem, ut presbyteri Pergamensis episcopatus, qui post datam a fel. mem. PP. Innoc. praedecessore nostro sententiam ordinati sunt, sive quidem deinceps ordinabuntur, utrique Ecclesiae

Latam ab Eugenio PP. sententiam ratam habet Pontifex.

Quae fuerit Eugenii sententia declarat.

(1) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. iv. ubi de episcopis Bernensibus.

fidelitatem exhibeant; et si canonici S. Vincentii recipere forte noluerint, nihilominus eam Ecclesiae vestrae debeant exhibere. De poenitentis autem hoc inter vos observari praecepit, ut presbyteri totius Pergamensis episcopatus, quoties pro publicis criminibus ad poenitentiam parochianos suos adduxerint, utramque partem studeant convocare, ac nullatenus absque praepositi vestri, vel unius presbyterorum Ecclesiae vestrae praesentia, criminosis illis poenitentia iniungatur. Adiecit etiam, ut in mensa episcopi in sinistra parte praepositus Ecclesiae vestrae primum locum obtineat, et suos penes se clericos habeat. Statuit praeterea, ut quoties in consuetis processionibus ad missarum solemnias celebranda canonici Sancti Vincentii ad vestram ecclesiam venerint, quatuor parietes chori pacifice in ecclesia ipsa obtineant: et in vigiliis B. Viatoris et in festo eiusdem, necnon in Litanis Gregorianis, cum incenso et aqua benedicta, campanis pulsatis, per personas vestras eosdem canonicos honorifice suscipiatis. Cum autem ad defunctorum exequias vel aliis diebus vobiscum in Ecclesia ipsa convenerint, totum chorum ecclesiae vestrae cum eis pariter teneatis. Quoties vero vos cum eis in solemnitatibus, vel exequiis mortuorum, sive in ecclesia Sancti Vincentii, sive in aliis conveneritis, praepositus Ecclesiae vestrae primum locum in sinistra parte chori obtineat: reliqui autem fratres cum eisdem clericis communiter sedeant. Decrevit itidem, ut cappellani ecclesiarum Sancti Salvatoris, Sanctae Agathae, S. Ioannis, Sanctae Gratae, ac Sancti Vigili, in dominicis diebus, praecipisque festivitibus, ad maiores missas in Ecclesia vestra conveniant; in Coena vero Domini, et ad baptismum, et in aliis solemnitatibus, sicut divina consuevistis officia celebrare, ita omni tempore pacifice observetis. Ad haec, quoniam quidam sacerdotum ad exhibendas vobis supradictas fidelitates moras innectunt, et quibusdam

Cuius capitula hic recitat.

Poenam suspensionis irrogat contra huiusmodi reuter-

subterfugiis eas retardare praesumunt, auctoritate apostolica constituimus, ut iuxta veterem consuetudinem Ecclesiae vestrae, incontinenti post susceptos ordines eas vobis exhibeant; et si statim exhibere contempserint, donec exhibeant, a susceptis ordinibus arceantur. Praesenti etiam decreto sancimus, ut Bergomensis episcopus nullum vobis indebitum gravamen et inusitatum imponat; sed vos, et Ecclesiam vestram in antiqua libertate dimittat. Ne igitur super his, quae inter vos iudicio Sedis Apostolicae decisa sunt, recidivo denuo litigio fatigemini, et inde alterutra partium alteram in expensas et labores adducat, unde iudicario ordine perpetuum silentium utrique parti constat impositum, auctoritate apostolica interdicimus, ut nullus omnino hominum contra praefati antecessoris nostri sententiam venire praesumat, aut huic nostrae confirmationis et constitutionis paginae ausu temerario. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius incurrat. Amen, amen, amen.

Locus sigilli.

CUSTODI ME DOMINE
VT PVPILLAM OCVLI.

Ego ANASTASIUS catholicae Ecclesiae episcopus subsc.

Ego Imarus Tuscul. episcopus subsc.

Ego Ugo Ostiensis episcopus subsc.
Ego Cintius Portuensis episcopus, et Sanctae Sylvae Candidae subsc.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tit. Sancti Calixti subsc.

Ego Ubaldus presbyter card. tituli S. Praxedis subsc.

Ego Manfredus presb. card. tit. Sanctae Sabinae subsc.

Ego Aribertus presb. card. tit. Sanctae Anastasiae subsc.

Ego Iulius presbyter cardinalis tituli Pastoris subscripsi.

Ego Bernardus presb. card. tituli S. Clementis subscripsi.

Ego Iordanus presbyter cardinalis tit. S. Susannae subscripsi.

Ego Astaldus presb. card. tit. Sanctae Priscae ss.

Ego Gerardus presb. card. tit. Sancti Stephani in Coelio monte ss.

Ego Ioannes presb. card. Sanctorum Io. et Pauli tit. Pammachii subsc.

Ego Henricus presb. card. Sanctorum Nerei et Achillei ss.

Ego Ioannes presb. card. Sanctorum Silvestri et Martini ss.

Ego Otto diac. card. Sancti Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Rodulfus diaconus card. Sanctae Luciae in Septa Solis ss.

Ego Guido diaconus card. Sanctae Mariae in Porticu ss.

Ego Ioannes diac. card. Sanctorum Sergii et Bacchi ss.

Ego Otto diac. card. Sancti Nicolai in Carcere Tull. ss.

Datum Laterani per manum Rollandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, ii kal. maii, ind. ii, incarn. dom. anno MCLIV, pont. vero D. Anastasii IV PP. anno I.

Dat. die 30 aprilis anno Domini 1154,
pont. anno I.

XIV.

Confirmatio canonicorum regularium ordinis Sancti Augustini in sacrosancta Lateranen. Ecclesia, cum gratiarum elargitione.

SUMMARIUM

Exordium. — Ordinem canonicum servari mandat Pontifex. — Singula bona confirmat, nonnullaque enumerat. — Priorem a canonicis eligendum esse pronunciat. — Soli Rom. Pontifici subiectum declarat. — Nonnulla ad Ecclesiae huius immunitatem, — Disciplinae observantiam — Et sacrorum ministeriorum sanctitatem et decorem spectantia sancit. — Clausulae.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Ioanni Priori sacrosancti patriarchii basilicae Salvatoris Domini, quae Constantiana vocatur, pariterque Io. Baptistae, ac Ioannis Evangelistae, eiusque fratribus canonicis tam praesentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Potestatem ligandi atque solvendi tam in caelis quam in terra, beato Petro eiusque successoribus, auctore Deo, principaliter traditam, illis Ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrus est idem Dominus alloquutus: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis (a). Ipsi quoque et propriae firmitas, et alienae fidei confirmatio, eodem Deo auctore praestatur, cum ad eum dicitur: Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu conversus aliquando confirma fratres tuos (b). Oportet igitur nos, qui, licet indigni, beati Petri residemus in loco, prout divina nobis clementia et scire et posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, et in eius Ecclesia sic ad arbitrium iudicis disponenda disponere, ut de vultu eius iudicium nostrum prodeat, et oculi nostri videant aequitatem. Aequum est ergo ac rationabile, ut suis unicuique honor Ecclesiae, ac dignitas conservetur. Et sicut in humani corporis compage naturalis ratio singulis quibusque membris ad salutem providens, speciales et proprios actus edocet, nobilioribus vero suam dignitatem conservat: ita in corpore Ecclesiae, apostolica providentia secundum sacrorum institutiones canonum, universas regit Ecclesias; digniores autem et famosiores in sui status praerogativa custodit. Huius itaque rationis debito provocati, licet omnium Ecclesiarum nobis sollicitudo et cura imminuat, praedictae tamen sanctae Lateranen. Ecclesiae, per quam datur, ut invigilare caeteris omnibus debeamus, quae specialius ac familiariter ad Romani Pontificis ordina-

Honor et dignitas unicuique Ecclesiae servari debet.

tionem spectare dignoscitur, ampliori et attentiori nos convenit studio providere. Ea propter vobis, in Domino filii, Ecclesiam ipsam, in qua divino participati estis obsequio, ad exemplar praedecessoris nostri beatae memoriae Alexandri Papae II, Apostolicae Sedis privilegio communimus; in primis siquidem statuantes, ut ordo canonicorum, qui secundum Deum, et beati Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia impresentiarum iuste et canonice possidet, aut in posterum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: medietatem omnium oblationum principalis altaris in integrum sine dispendio aliquo: dationem seu redditum, qui glandaticum dicitur, vel herbaticum ex nostris porcis et pecoribus, seu omnem fructum ab eodem praedecessore nostro ipsi Ecclesiae collatam. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia praeponatur; sed fratres in aliqua persona de vestro collegio, si idonea reperta fuerit, vel de alio religioso conventu, prius convenient: et postmodum cum consilio, deliberatione et iudicio Romani Pontificis eligant, electus autem nulli, nisi tantum ipsi Romano Pontifici obedientia vel subiectione aliqua teneatur. Liceat vobis praeterea, clericos e saeculo fugientes, vel laicos liberos, undecumque sint, nisi excommunicati vel interdicti sint, absque alicuius contradictione, ad conversionem suscipere; et qui suscepti fuerint, cum communi consilio prioris et fratrum, nulli de obedientia teneantur, nisi Romano Pontifici, et priori eiusdem Ecclesiae. Et si quid scriptum contra

Ordinem canonicum servari mandat.

Singula bona confirmat, nonnullaque enumerat.

Priorem a canonicis eligendum esse pronunciat.

Soli Rom. Pontifici subiectum declarat.

(a) Matth. xvi, 19. (b) Luc xxii, 32. (R. T.)
Bull. Rom. Vol II. 78

Nonne ad
Ecclesiarum
immunitatem

hoc nostrum privilegium aliquo tempore apparuerit, id irritum ducimus. Prohibemus autem, ut nulli fratrum post factam in eodem loco professionem, sine prioris sui licentia, fas sit de claustro discedere; discedentem vero absque huiusmodi literarum cautione nullus audeat retinere. Adhibentes suggestionem et voluntate fratrum nostrorum cardinalium episcoporum sanximus, ut eadem Ecclesia tamquam principalis mater et domina omnino libera sit, et nulli penitus, nisi soli Romano Pontifici sit subiecta; atque iidem episcopi salubri providentia, veluti cooperatores et vicarii nostri, ipsius venerabilis basilicæ utilitatem et honestatem provideant. Illud vero, quod a memorato prædecessore nostro Alexandro statutum est, maxime observari præcipimus, videlicet ut vasa seu vestes altaris, et cuncta sacri mysterii ornamenta, non tangantur, vel proferantur, seu reponantur, aut etiam qualescumque oblationes desuper altari a non sacerdotis Deo ministris tollantur. Porro celebrantibus ibidem episcopis sacra missarum solemnitas, in clericalibus tunicis præsentibus sitis, tantum imponatis, et ex vobis presbyterum, diaconum, subdiaconum, atque acolytum semper providere curetis. Præterea minus quatuor fratribus assistentibus in eadem ecclesia, etiam diebus privatis, minime celebretur. Diebus vero dominicis, et in Sanctorum festivitibus, quantumcumque fuerit, plenarius vester adsit conventus. Ut autem in ecclesia ipsa regularis ordinis et disciplinae vigor inviolabiliter, auxiliante Deo, custodiatur et servetur, unumquemque prædictorum cardinalium episcoporum, qui sunt ad principalis altaris servitium deputati, semel in hebdomada de observantia regulæ cum fratribus ipsius loci capitulum tenere, et si quid grave corrigendum fuerit, cum communi consilio prioris et fratrum per ipsos vice nostra emendari statuimus. Si qua igitur in posterum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ consti-

tutionis et confirmationis paginam sciens, contra eam ausu temerario venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Dat. pontificatus anno II, MCLIV.

Dat. anno Domini 1184,
pontif. anno II.

XV.

Hospitale et religio S. Iohannis Hierosolymitani sub Sedis Apostolicæ protectione suscipitur cum privilegiorum enlargemente.

SUMMARIUM

Proœmium. — Hospitale sub B. Petri tutela suscipit Pontifex. — Bona omnia confirmat. — Nonnulla privilegia et immunitates concedit. — De clericis. — Fratres, qui semel habitum sumpserint, ad sæculum revertere non posse etc. declarat. — Subiicit vero in spiritualibus episcopo loci. — Præpositus a fratribus eligendus. — Clausulæ.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Raymundo Magistro civitatis Hierosolymitanæ, eiusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum, salutem et apostolicam benedictionem.

Christianæ fidei religio hoc pie credit, et veraciter confitetur, quod Dominus noster Iesus Christus, cum omnium dives esset, pro nobis est pauper effectus. Unde

Hospitale sub
B. Petri tutela
suscipit Pontifex.

Bona omnia
confirmat.

Nonnulla privilegia et immunitates concedit.

etiam ipse suis imitatoribus opportuna consolationis præmia repromittens: Beati (inquit) pauperes, quoniam vestrum est regnum coelorum (a). Idemque Pater orphanorum, refugium pauperum, ad hospitalitatem et beneficentiam nos hortans in Evangelio ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis; (b) quique ad comprobandum tantæ bonitatis excellentiam, etiam pro calice aquæ frigidæ se mercedem redditurum asseruit (c). Nos igitur, quibus ex iniuncto officio imminet, his, qui longe, et his, qui prope sunt, paterna sollicitudine providere, devotionem vestram debita benignitate complectimur, quemadmodum postulatur; et ad exemplar prædecessorum nostrorum fel. mem. Innocentii, Coelestini, Lucii, Eugenii, Romanorum Pontificum, hospitale et domum sanctæ civitatis Hierusalem, sub B. Petri tutela suscipimus, atque personas sive res ad eum pertinentes Apostolicæ Sedis privilegio communitimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, ad sustentandum peregrinorum et pauperum necessitatem, in Hierosolymitanæ Ecclesiæ vel aliarum Ecclesiarum parochiis, et civitatum territoriis, per providentiæ vigilantiam eidem xenodochio rationabiliter acquisita, seu a quibuslibet viris oblata, aut in futurum concessione regum vel principum, largiente Domino, offerri, vel aliis iustis modis acquiri contigerit: quæque a venerabilibus fratribus Hierosolymitanæ sedis parochis legitime concessa sunt, tam sibi quam successoribus tuis, et fratribus peregrinorum curam gerentibus, quieta semper et integra conservari præcipimus. Si qua vero loca fuerint eidem venerabili Domui ab aliquo devotione collata, liceat vobis ibidem

(a) Matth. v, 3. (R. T.) (b) Matth. xxv. (R. T.)
(c) Matth. x, 42. (R. T.)

villas aedificare, ecclesias et caemeteria ad opus hominum ibi morantium fabricare, ita tamen, ut vicina abbatia, vel religiosorum virorum collegium non existat, quæ ad hoc valeant perturbari. Cum autem terræ datæ vobis quolibet iusto titulo conferentur, facultatem et licentiam habeatis ibidem oratoria constituendi, et coemeteria faciendi ad opus peregrinorum, et tantummodo fratrum, qui de vestra fuerint mensa. Decernimus ergo, ut receptores vestrarum fraternitatum (f), sive collectarum, salvo iure dominorum suorum, in B. Petri et nostra protectione consistant, et per terras, in quibus fuerint, pacem habeant. Simili modo sancimus, ut quicumque in vestra fraternitate fuerit receptus, si forte Ecclesia, ad quam pertinet, a divinis officiis fuerit prohibita, eumque mori contigerit, eidem sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Præterea si qui fratrum vestrorum, qui ad recipiendum easdem fraternitates et collectas a vobis fuerint missi, ad aliquam civitatem, castellum, vicum advenerint; si forte locus ille a divinis officiis sit interdictus, pro omnipotentis Dei reverentia in eorum iucundo adventu semel in anno aperiantur Ecclesiæ, et exclusis excommunicatis, divina ibi officia celebrentur. Quia vero omnia vestra sustentationibus peregrinorum et pauperum debent cedere, ac per hoc nullatenus aliis usibus ea convenit applicari, constituimus, ut de laboribus, quos vestris sumptibus colitis, nullus omnino clericus vel laicus decimas a vobis exigere præsumat. Statuimus, ut nulli episcopo, in ecclesiis vobis subditis in-

(f) Præstationes quæ sebant monasteriis ab iis, qui eorum fraternitatem perceperant, vel qui in orationum suffragiorumque monachorum participationem admittebantur. (R. T.)

In primis ut liceat villas et ecclesias aedificare, sine tamen alicuius perturbatione vicini.

Aliqua de fraternitate decorant, quam privilegii protegentur.

Exemptio decimis præstandis.

Et sacrarum
ministeriumum
sanctitatem et
decorum spe-
rantia sancit.

Nonnulla nempe
ad regularis dis-
ciplinæ obser-
vantiam præ-
cipit.

Clausulæ.

Proœmium

terdicti vel suspensionis aut excommunicationis sententiam liceat promulgare. Verumtamen si generale interdictum fuerit in locis illis prolatum, exclusis excommunicatis, et nominatim interdictis, clausis ianuis, absque campanarum pulsatione, plane divina officia celebrentur. Ut autem ad plenitudinem salutis, et curam animarum vestrarum nihil vobis desit, atque ecclesiastica sacramenta, et divina officia vobis et Christi pauperibus commodius exhibeantur, sancimus, ut liceat vobis, clericos et sacerdotes, habito prius tamen de eorum honestate et ordinatione, quantum ad vestram scientiam pertinet, per literas sive testes convenientes, et testimonia, undecumque ad vos venientes suscipere, et tam in principali domo vestra, quam etiam in obedientis sibi subditis, vobiscum habere; dummodo, sine vicino sint, eos a propriis episcopis... iidemque nulli alii professioni vel ordini teneantur obnoxii. Quod si episcopi eosdem vobis concedere forte noluerint, nihilominus tamen auctoritate S. R. E. eos suscipiendi et retinendi licentiam habeatis. Iidem vero clerici nulli personae extra vestrum capitulum, nisi Romano Pontifici, sint subiecti. Laicos vero liberos ad conversationem et pauperum Christi servitium absque alicuius contradictione suscipiendi nihilominus vobis concedimus facultatem. Fratribus vero vestris semel in... atque in sacro vestro receptis, post factam professionem, et habitum religionis assumptum, revertendi ad saeculum interdiximus facultatem. Nec alicui eorum fas sit, post factam professionem, semel assumptam crucem dominicam, et habitum vestrae professionis, abiicere; vel alium locum, seu etiam monasterium maioris seu minoris religionis, obtenta, invitis sive inconsultis fratribus, aut eo, qui magister extiterit, licentia, transmi-

grare; nullique ecclesiasticae saecularique personae ipsos suscipiendi aut retinendi licentia pateat. Consecrationes vero altarium sive basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, et caetera ecclesiastica sacramenta, a dioecesano suscipiantur episcopo, si quidem catholicus fuerit, et gratiam sive communionem Apostolicae Sedis habuerit, et ea gratis et absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere; alioquin, liceat vobis, catholicum quemcumque malueritis, adire antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quae postulantur, indulgeat. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci provisoro atque praeposito, nullus ibi qualibet surreptione, astutia seu violentia praeponatur, nisi quem fratres ibidem secundum Deum elegerint. Praeterea honores, sive possessiones, quas idem xenodochium ultra seu citra mare, in Asia vel in Europa, aut in praesenti iuste habet, vel in futurum rationabilibus modis, Deo propitio, poterit adipisci, vobis pro hospitalitatis studio enitentibus, et per vos iam dicto xenodochio confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat, praefatum xenodochium temere perturbare, vel eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate, et dioecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata

Subiecti vero in spiritualibus episcopo loci.

Praepositus a fratribus eligendus.

Clausulae.

Tempore interdicti, clausis ianuis, divina officia celebrari posse indulget.

De clericis et sacerdotibus in eorum domibus suscipiendis.

Fratres, qui semel habitum sumpserint, ad saeculum reverti non posse etc. declarat.

iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis et cancellarii, XII kalend. novembris, indictione III, incarnationis dominicae MCLIV, pontificatus domni Anastasii IV anno II.

Dat. die 21 octobris anno Domini 1154, pontif. anno II.

XVI.

Cassinensi coenobio confirmantur ecclesiae a Verulano et Anagnino episcopis ei donatae, et tantum terrae in Pulliano territorio Anagnino dantur, quantum duobus paribus bonum annuatim sufficere debeat ad arandum (1).

SUMMARIUM

Cassinensis coenobii dignitas. — Donatio (de qua in rubrica), quae confirmatur. — Decretum immunitatis, adiectis solitis clausulis.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Rainaldo S. Romanae Ecclesiae presbytero cardinali et Cassinensi abbati, eiusque fratribus, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter universas Ecclesias orbis Cassinense coenobium Apostolicae Sedi tamquam speciale membrum semper adhaesit; et sicut ei extitit vicinitate loci propinquum, ita eam devotis studuit servitiis frequentare. Unde et hi, qui ante nos ex

(1) Ex originali edidit Gattula, Hist. Cassinen., saec. VII.

divini muneris largitate beati Petri cathedram tenuerunt, monasterium ipsum sincero dilexerunt affectu, et temporalibus ac spiritualibus beneficiis ampliare illud iugiter studuerunt; ita quidem de ipsius augmento se sollicitos exhibentes, ut studio eorum et opere et nova semper incrementa perciperet, et percepta firmiter conservaret. Quorum nimirum et nos vestigia erga beati Benedicti, et Ecclesiae suae reverentiam imitantes, ecclesiam S. Iuliani sitam in territorio Fresenonis cum pertinentiis suis, quam venerabilis frater noster Leo Verulanus, et ecclesiam S. Caesarei sitam in suburbio Anagnino supra Lacum Claranum, quam frater noster Eleutherius Anagninus, episcopi, vobis nostris precibus mediantibus concesserunt, monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et perpetuo vobis vestrisque successoribus iuxta concessionem eorum illibatas permanere sancimus. Alteri quarum Ecclesiarum, Ecclesiae videlicet Sancti Caesarii concedimus, et praesentis scripti pagina confirmamus, tantum terrae in Pulliano, quantum duobus paribus bonum annuatim debeat sufficere ad arandum. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc nostrae confirmationis paginam temerario ausu infringere, vel ei praesumptione aliqua contraire. Si quis autem id attemptare praesumpserit, secundo tertiove commonitus, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius incurrat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat.

Datum Romae apud S. Mariam Rotundam, II kal. novembris.

Dat. die 31 octobris anno Domini 1154, pontif. anno II.

Donatio (de qua in rubrica), quae confirmatur.

Decretum immunitatis, adiectis solitis clausulis.

Cassinense coenobii dignitas.

HADRIANUS IV

PAPA CLXIX

Anno aerae Christi comm. MCLIV.

Nicolaus de Brekspere, natione Anglicus, de castra S. Albani, ex episcopo Albanensi electus est Romanus Pontifex die 5 decembris anni 1154 et post duos dies consecratus (1) sub nomine Hadriani quarti. Sedit in pontificatu, impetrantibus in Oriente Emanuele Comneno, in Occidente Friderico Aenobarbo imp., ann. IV, mens. VIII, dies IX. Fecit ordinationes multas per mensem decembrem et martium, in quibus creavit diaconos septem, presbyteros quinque, et episcopos per diversa loca numero maximo. Obiit Anagninae die 1 septembris anni 1159, et die quarta corpus eius Romam deductum, in ecclesia B. Petri iuxta Eugenii Papae tertii sepulchrum honorifice tumulatum est. Vacavit Sedes dies v (2).

I.

Gradensibus patriarchis primatus super Iadertinum archiepiscopum, eiusque suffraganeos episcopos conceditur: reservato tamen Romanis Pontificibus iure pallium eidem archiepiscopo elargiendi (3).

SUMMARIUM

Quam necessarii sint in qualibet Ecclesia dignitatum gradus. — Rom. Ecclesiae est de universarum Ecclesiarum negociis cognoscere.

(1) Quamvis Hadrianum PP. ex episcopo Albanensi Romanum Pontificem consecratum dixerimus, non hic tamen (ait Cocquelines) inferendum est, a nobis putari, ab episcopis qui Rom. Pontifices eliguntur, iterum consecrationem accipi. Sed verbum illud consecratus a Pandulpho Pisano in Calixto II (qui ex archiepiscopo Viennensi factus est Summus Pontifex) pro inthronizatione usurpatur, vel pro solemnitate illa, qua quisque Pontificum sacro eius capiti imposita thia coronatur. (2) Exclusis extremis. (3) Ex patriarchali tabulario edidit Ughell., Ital. Sac., tom. v.

scere. — Gradensis Ecclesiae primatus super Iadertinum archiepiscopatum, eiusque suffraganeos episcopos; — Reservata soli Romano Pontifici pallii traditione. — Confirmatio huiusce decreti sub solitis clausulis. — Hadriani PP. et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradens. patriarchae, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Ne passim et indiscrete sibi omnes Ecclesiae omnia vindicarent, consulta satis, utique sanctorum Patrum deliberatione sanxit auctoritas, ut aliae aliis praerogativa dignitatis excelleret, et eis tam iudicandi auctoritate quam potestate corrigendi praesent. Super omnes autem ex superni dispositione consilii sacrosancta est Romana Ecclesia constituta, ad cuius examen universarum Ecclesiarum negotia referrentur, et cuius statuta universa multitudo fidelium sequeretur. Haec nimirum ex indulto a prima fundatione Ecclesiae in B. Petro apostolorum principe privilegio statum omnium Ecclesiarum provida consideratione disposuit; et quoties expedire cognovit, alias aliis ad ampliorem curam earum habendarum statuit praeminere. Inde est, quod nos honestatem ac prudentiam tuam, et devotionis sinceritatem, quam erga sacrosanctam Romanam Ecclesiam semper habuisse dignoscimus, attendentes; et ne commissa regimini et dispositioni tuae Gradensis Ecclesiae, quae de benignitate Apostolicae Sedis praerogativa gaudet honoris, ex brevitate patriarchatum inferius et abiecius valeat apud simpliciores haberi, ad ampliandam dignitatem ipsius, primatum ei super Iadertinum archiepiscopatum et episcopatus ipsius apostolica auctoritate concedimus; et tam te quam successores tuos Iadertino archiepiscopo et episcopis eius qui pro tempore fuerint, dignitate primatus praesidere statuimus, et consecrationis munus eidem archiepiscopo impartiri Romano quidem Pontifici tradi-

Quam necessarii sint in qualibet Ecclesia dignitatum gradus.

Romanae Ecclesiae est de universarum Ecclesiarum negociis cognoscere.

Gradensis Ecclesiae primatus super Iadertinum archiepiscopatum, eiusque suffraganeos episcopos

Reservata soli Romano Pontifici pallii traditione.

Confirmatio huiusce decreti sub solitis clausulis.

Hadriani PP.

et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones

tionem pallii reservata. Ut igitur haec nostra constitutio firma in perpetuum et inconcussa permaneat, eam scripti nostri paginam communimus, et auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli unquam hominum liceat, hanc paginam nostrae constitutionis et confirmationis infringere, vel ei modis quibuslibet contraire: salva in omnibus Apostol. Sedis auctoritate. Si quis autem id attentare praesumpserit, secundo tertiove commonitus, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat.

Ego ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Ego Gregorius Sabinen. episc. ss.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli S. Chrysogoni ss.

Ego Ubalduus presbyter cardinalis tituli S. Praeexedis ss.

Ego Manfredus presb. cardinalis tituli S. Sabinae ss.

Ego Aribertus presb. cardinalis tituli S. Anastasiae ss.

Ego Iulius presb. cardinalis tituli S. Marcelli ss.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Pastoris ss.

Ego Astaldus presb. cardinalis tituli S. Priscae ss.

Ego Gerardus presb. card. tit. S. Stephani in Coelio-Monte ss.

Ego Henricus presb. card. tit. Ss. Nerei et Achillei ss.

Ego Ioannes presb. card. tit. Sanctorum Sylvestri et Martini ss.

Ego Guido diac. card. S. Mariae in Porticu ss.

Ego Ioannes diac. card. Ss. Sergii et Bacchi subscripsi.

Ego Gerardus diac. card. Sanctae Mariae in Vialata subscripsi.

Otto diac. card. S. Nicolai in Carcere Tulliano ss.

Datum Romae apud Sanctum Petrum per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, VIII kal. martii, indictione III, incarn. dom. ann. MCLV, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno I.

Dat. die 22 februarii anno Domini 1155, pontif. anno I.

II.

Monasterium Balmense in archiepiscopatu Bisuntinensi, Cluniacensi abbati regendum committitur, cum decreto, ut illius rectores, non abbates, sed priores tantummodo in futurum denominentur (1).

SUMMARIUM

Quare diversi sint gradus in hierarchia Ecclesiae. — Iustitia distributiva in eadem necessaria. — Balmense monasterium ab antiquo splendore delapsum, — Tandemque restitutum, — Cluniacensibus confirmatur: — Ea ratione, ut disciplina monastica in eo conservetur: — Iniuncta lege ut in eo non abbates, sed priores tantummodo eligantur. — Bona huic monast. propria. — Decretum immunitatis. — Solitae clausulae. — Hadriani PP. et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio in Christo Petro Cluniacensi abbati, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Gloriosa et admirabilis divinae providentiae maiestatis ad hoc diversos gradus et ordines in Ecclesia sua constituit, ut dum inferiores superioribus debitam obedientiam et reverentiam exhiberent, una fieret ex diversitate connexio, et ordinabiliter gereretur officiorum administratione singulorum. Sicut autem filii obedientiae in sinu matris Ecclesiae gratiosae consolationis uberibus confovendi sunt, ita rebelles et elati, qui per inobedientiam suam, quasi peccatum ario-

(1) Ex Biblioth. Cluniac. edidit Martiu. Marrier, col. 1415.

Quare diversi sint gradus in hierarchia Ecclesiae.

Iustitia distributiva in eadem necessaria.

Balmense monasterium ab antiquo splendore delapsum.

Tandemque re-stitutum.

Cluniacensibus confirmatur.

Et ratione, ut disciplina monastica in eo conservetur.

Iniuncta lege ut in eo non abbates, sed priores tantummodo eligantur.

Bona huius monast. propria.

landi et idolatriae scelus incurrunt, severitatis ecclesiasticae disciplinae sunt arctioribus coercendi. Balmense itaque monasterium, quod per fratres ibidem congregatos, et odore bonae opinionis, et religionis decore splendescere ac florere debuerat; quia veterem hominem cum suis actibus sequebantur, in peccatis eorum, diabolo suadente, contabuit; unde tam in spiritualibus quam in temporalibus miserabiliter fuerat imminutum. Cum autem placuit ei, qui ab aeterno cuncta disponit, ut tantis malis finem imponeret, et locum ipsum ad obsequium suum misericorditer revocaret, facies eorumdem fratrum implere ignominia voluit, ut per hoc nomen suum inquirerent, et ad viam rectitudinis inviti etiam remearent. Hac itaque iustitia praeeunte, dilecte in Domino fili Petre abbas, Balmense monasterium cum omnibus, quae in praesenti iuste et canonice possidet, aut in futurum rationabilibus modis, praestante Domino, poterit adipisci, praedecessorum nostrorum venerabilis memoriae Eugenii et Anastasii, Romanorum Pontificum, vestigiis inhaerentes, tibi et successoribus tuis, et per vos Cluniacensi Ecclesiae in perpetuum confirmamus. Ea videlicet ratione, ut ordo monasticus ibi secundum institutionem Cluniacensium fratrum futuris temporibus inviolabiliter conservetur; et pro rebellione, contumacia, et offensa Balmensis monasterii, quam abbas et fratres adversus sanctam Romanam exercuerunt Ecclesiam, quicumque regimen in eodem loco per vos pro tempore obtinuerit, numquam abbas, sed prioris nomen tantummodo sortiatur; in bonis autem, et possessionibus eius haec propriis duximus exprimenda nominibus: obedientiam Visani monasterii, obedientiam de Strabona, obedientiam de Grandifonte cum appendiciis suis, et ecclesiam Sancti Leodegarii, quae est in villa, quae Bavinans dicitur; ecclesiam de Beliaco, ecclesiam de Wilari Rostani, ecclesiam de Fragiaco, ecclesiam de Montibus, obedientiam Sancti Lauteni, obedientiam de Breriaco cum omnibus appendiciis suis, Baernam in ipso Burgo, obedientiam Cavaniacensem, obedientiam de Ploniaco cum omnibus appendiciis suis, et capellam S. Savini, tres Burgenses in burgo Ledonis qui vocantur Wanirant, obedientiam de Dola, obedientiam de Benevant, obedientiam S. Mauricii, obedientiam de Saoneres, obedientiam de Biviliaco, obedientiam S. Agnetis, obedientiam de la Fracte, obedientiam de Ponte Arleti cum earum appendiciis, et cum ecclesia de Pinetis, ecclesiam de Blaterans, ecclesiam de Wilari Rodulphi, obedientiam de Capella, obedientiam de Sinziciaco cum pertinentiis earum, ecclesiam de Cornauvo, ecclesiam de Corlan, ecclesiam de Fay cum decimis et earum appendiciis, ecclesiam de Frebonus cum decimis suis, obedientiam Sancti Raneberti cum appendiciis.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva in omnibus Sedis Apostolicae auctoritate, et in supradictis ecclesiis dioecesanorum canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiacet; cunctis autem eidem loco iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis

Decretum immunitatis.

Solidae clausulae.

percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Hadriani PP. subscriptio et signum.

Ego ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Ego Imarus Tusculanus episc. subsc.
Ego Cencius Portuensis, et Sanctae Ruffinae episc. ss.
Ego Gregorius Sabinensis episc. ss.
Ego Guido presb. card. tit. S. Chrysogoni ss.
Ego Ubaldus presbyter card. tituli S. Praxedis subsc.
Ego Manfredus presbyter card. tituli Sanctae Sabinae ss.
Ego Iulius presb. cardinalis tituli S. Marcelli ss.
Ego Bernardus presb. card. tit. Sancti Clementis ss.
Ego Octavianus presbyter card. tituli Sanctae Caeciliae ss.
Ego Astaldus presbyter cardinalis tit. Sanctae Priscae ss.
Ego Gerardus presb. card. tit. S. Stephani in Coelio Monte ss.
Ego Ioannes presb. card. Ss. Ioannis et Pauli tit. Pamachii subsc.
Ego Henricus presb. cardinalis tit. Ss. Nerei et Achillei subsc.
Ego Ioannes presb. card. tit. S. Silvestri et Martini ss.
Ego Otto diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum subsc.
Ego Rodolphus diac. card. S. Luciae in Septa Solis ss.
Ego Guido diaconus card. S. Mariae in Porticu ss.
Ego Ioannes diaconus card. Sanctorum Sergii et Bacchi ss.

Bull. Rom. Vol. II.

79

Ego Girardus diac. card. S. Mariae in Via Lata ss.

Ego Otto diaconus card. S. Nicolai in Carcere Tulliano ss.

Datum Romae apud Sanctum Petrum per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancell., non. maii, indict. III, incarn. dom. anno MCLV, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno I.

Dat. die 7 maii anno Domini 1155, pontif. anno I.

III.

Raynerio Senensi episcopo facultas conceditur ecclesiam construendi in fundo Montis Bonizi sub annuo censu unius bizantii, Lateranensi patriarchio persolvendo (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Concessio de qua in huius privilegii rubrica, — Sub annuo censu unius bizantii. — Solitae conclusiones pro confirmatione privilegii huius. — Hadriani PP. et S. R. E. cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Raynerio Senen. episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Cum ex iniuncto nobis a Deo summi pontificatus officio cunctis Christi fidelibus debeamus nos exhibere propitios, et ipsos in suis postulationibus exaudire; praesertim fratribus nostris episcopis oportet nos paterna sollicitudine providere, et eos in ipsa operis exhibitione ampliori affectu diligere charitatis. Quocirca, venerabilis in Christo frater Rayneri episcopo, tuis iustis postulationibus gratum impartientes assensum, fraternitati tuae duximus concedendum, ut in fundo quem dilectus filius noster nob. vir Guido comes in Montebonizi beato

Exordium.

Concessio facultatis in fundo Montebonizi.

(1) Ex ms. lib. edidit Ughell., Ital. Sac., tom. III.

Ecclesiae con-
struendi et con-
secrandi; atque
clericos tibi po-
nendi et ordi-
nandi.

digni, gerimus, dignoscitur concessisse, liceat tibi ecclesiam construere, et constructam sine contradictione aliqua consecrare, clericos quoque in ea iuxta tuae voluntatis arbitrium ponere et libere ordinare. Sane, ut haec nostra concessio maiorem in posterum obtineat firmitatem, auctoritatis nostrae praesidio ipsam duximus confirmandam, et praesentis scripti pagina muniendam. Statuimus autem, ut quicumque de tua dioecesi ad locum illum transierint, in omnibus spiritualibus tibi tantum et successoribus tuis debeant respondere, et eandem, quam prius, in eis habeatis omnino potestatem. Caeterum ad huius nostrae concessionis et confirmationis indicium unum bizantium nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae concessionis et confirmationis ausu temeritatis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si qua vero in futurum ecclesiastica saecularisve persona hoc attentare praesumpserit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; servantibus autem sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen.

Hadriani PP.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

et S. R. Eccle-
siae cardina-
lium subscri-
ptiones

Ego Ubaldus presb. card. tit. Sanctae Praxedis subsc.

Ego Manfredus presb. cardinalis tituli Sanctae Sabinae ss.

Ego Ubaldus presb. card. tituli Sanctae Crucis in Hierusalem ss.

Ego Ioannes presb. card. Ss. Ioannis et Pauli tit. Pammachii subsc.

Ego Ioannes presb. card. tit. Ss. Silvestri et Martini subsc.

Ego Bernardus presb. cardinalis tituli S. Clementis ss.

Ego Ioannes diac. card. Ss. Sergii et Bacchi ss.

Ego Gerardus diaconus card. Sanctae Mariae in Via Lata ss.

Data apud civitatem Castellanam per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, XII kalen. augusti, indictione III, incarnationis dominicae anno MCLV, pontific. vero domni Adriani Papae IV anno I.

Dat. die 21 iulii anno Domini 1155,
pontif. anno I.

IV.

Bellunenses canonicos sub protectione Sedis Apostolicae suscipit, bonaque omnia ad eosdem pertinentia confirmat (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Privilegii concessio. — Bonorum confirmatio. — Decretum immunitatis et indemnitis. — Cum solitis clausulis. — Hadriani PP. et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Anno archipresbytero Bellunensis Ecclesiae, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris, canonicè substituendis, in perpetuum.

Effectum iusta postulantibus indulgere, et vigor aequitatis exigit, et ordo postulat rationis; praesertim quando petentium voluntatem et pietas adiuvat, et veritas non relinquit. Quo circa, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus libenter annuimus, et praefatam Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocini-

(2) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. IV, ubi de Bellunensibus episcopis.

Exordium.

Privilegii concessio.

Honorum con-
firmatio ad Bel-
lunensem Ec-
clesiam perti-
nentium.

nio communimus; statuentes, ut quaecumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontif., largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: eccles. Sancti Bartholomaei in loco, qui dicitur Agre, sitam, cum domo hospitalis ibidem existente: hospitem domum in loco, qui Vedana dicitur, constitutam, et ecclesiam ibidem fundatam: montem Premezze cum decimis et pertinentiis suis: terram in villa, quae dicitur Formeganum: praedia quoque et possessiones, et praesertim decimas illas, quas Aymo bo. me. Bellunisque episcopus eidem Ecclesiae pietatis intuitu contulit, quae sunt in parte orientali Bellunensis civitatis, ultra flumen, quod Ardam vocatur, vobis, et per vos Ecclesiae vestrae nihilominus confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, supradictam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet exactionibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate, et episcopi vestri canonica iustitia. Si qua igitur ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco iura sua servantibus sit pax D. nostri Iesu

Decretum immunitatis et indemnitis.

Cum solitis clausulis.

Christi, quatenus illi fructum bonae actionis percipiant, et ante districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

EGO ADRIANUS catholicae Sedis episcopus subscripsi.

Hadriani PP.

Ego Ubaldus presb. card. tituli S. Praxedis ss.

et S. R. Eccl.
cardinalium
subscriptiones.

Ego Manfredus presbyter cardinalis S. Sabinae etc.

Ego Gerardus presb. card. tit. S. Stephani in Coelio monte etc.

Ego Henricus presb. card. tit. Sanctorum Nerei et Achillei etc.

Ego Ioannes diaconus card. tituli Ss. Sergii et Bacchi etc.

Datum Urbe Veteri per manus Rolandi S. R. E. presbyteri card. et canc. anno incarn. dom. MCLV, indict. V, tertia mensis octobris, pontificatus vero D. Adriani Papae II anno II.

Dat. die 3 octobris anno Domini 1155,
pontif. anno II.

V.

Henrico II Angliae regi conceditur privilegium occupandi Hiberniam, et adiacentes insulas, salvo iure Romanae Ecclesiae, et caeterarum Ecclesiarum (1).

SUMMARIUM

Encomium Henrici regis. — Hibernia et eius insulae ad Sedis Apostolicae directum ius pertinentes. — Causae concessionis: — Salvo iure Ecclesiarum, et annua unius denarii pensione eidem Apostolicae Sedi persolvenda.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Illustri Anglorum regi, salutem et apostolicam benedictionem.

Encomium
Henrici regis.

Laudabiliter et fructuose de glorioso nomine propagando in terris, et felicitatis praemio cumulando in coelis tua magnificentia cogitat: dum ad dilatandos Ecclesiae terminos, ac declarandam indotatis et rudibus populis christianae fidei

(1) Gabriel Cossartius notat hoc privilegium referri a Mathaeo Parisio et Gualdo Cambrensi.

veritatem, et vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut catholicis princeps intendis, et ad id convenientius exequendum, consilium Apostolicæ Sedis exigis et favorem. In quo facto quanto altiori consilio et maiori discretionem procedis, tanto in eo feliciorum progressum te, præstante Domino, confidimus habiturum: eo quod ad bonum exitum semper et finem soleant attingere, quæ de ardore fidei et de religionis amore principium acceperunt. Sane Hiberniam, et omnes insulas, quibus Sol iustitiæ Christus illuxit, et quæ documenta fidei christianæ coeperunt, ad ius B. Petri et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quod tua et nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem et germen gratum Deo inserimus, quanto id a nobis interno examine districtius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis, fili in Christo carissime, te Hiberniæ insulam, ad subdendum illum populum legibus, et vitiorum plantaria inde extirpanda, velle intrare, et de singulis domibus annuam unius denarii beato Petro velle solvere pensionem, et iura ecclesiarum illius terræ illibata et integra conservare. Nos itaque pium et laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, et petitioni tuæ benignum impendentes assensum, gratum et acceptum habemus, ut pro dilatandis Ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus, et virtutibus inserendis, pro christianæ religionis augmento, insulam illam ingrediaris; et quod ad honorem Dei et salutem illius terræ spectaverit, exequaris: et illius terræ populus honorifice te recipiat, et sicut Dominum veneretur: iure nimirum ecclesiastico illibato et integro permanente: salva beato Petro et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ de singulis domibus annua unius denarii pensione. Si ergo, quod concepisti animo, effectu duxeris complendum, stude gentem illam bonis moribus informare, et

agas tam per te quam per illos, quos adhibes, quos fide, verbo, et vita idoneos esse perspexeris, ut decoretur ibi Ecclesia, plantetur et crescat fidei christianæ religio, et quæ ad honorem Dei, et salutem pertinent animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis, et in terris gloriosum nomen valeas in sæculis obtinere (1).

VI.

Monasterii S. Mariæ de Caramagna Asten. diocesis administratio huiusmodi sub iure S. R. Ecclesiæ episcopo committitur (2).

SUMMARIUM

Quæ a decessoribus Pontificibus statuta sunt, non immutanda. — Monasterium huiusmodi sub iure S. R. Ecclesiæ positum — Administrationi episcopi Asten. tamquam vicibus Sedis Apostolicæ, in hoc fungentis, subiicitur — Ut in pristinum statum re-

(1) Matthæus Parisius, quem supra laudavimus, hoc privilegium refert ad annum 1188. Gualdus vero Cambrensis *Hiberniæ expugnatae* lib. II, cap. VI, hæc præfigit ad rerum gestarum intelligentiam plane necessaria: « Interea quamquam martiris plurimum latentis et detentis exercitiis Anglorum rex, suæ tamen inter agendum Hiberniæ non immemor, cum prænotatis spurciliarum literis, in synodo Cassiliensi per industriam quaesitis, directis ad curiam romanam nunciis, ab Hadriano Papa de Anglia oriundo, tunc præsidente, privilegium impetravit, eiusdem autoritate et assensu, Hibernico populo tam dominandi quam ipsum, in Fidei rudimentis incultissimum, ecclesiasticis normis et disciplinis iuxta Anglicanæ Ecclesiæ mores informandi. In Hiberniam itaque privilegio transmissio, per Nicolaum Gnellingsfordensem tunc priorem, Malmesburiensem quoque postmodum abbatem, tam positum quam depositum, nec non et Guillelmum Aldelmi filium; convocata statim Guaterfordiam episcoporum synodo, in publica audientia, eiusdem privilegii cum universitatis assensu solemniter recitatio facta fuit per Ioannem Salisburgensem, postmodum episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum; per quem etiam idem Papa regi annulum aureum in investituræ signum præsentavit; qui statim cum privilegio in archiviis Wintoniæ depositus fuerat ». (2) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. IV, ubi de Astensi Ecclesia.

Hibernia, et eius insulae ad Sedis Apostolicæ directum ius pertinentes.

Causa concessio.

Salvo iure ecclesiarum, et annua unius denarii pensione eidem Apostolicæ Sedi persolvenda.

digatur. — Decretum indemnitas pro eodem; sub excommunicationis poena. — Hadriani PP. et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Anselmo Astensi episcopo salutem et apostolicam benedictionem.

Quæ a decessoribus Pontificibus statuta sunt, non immutanda.

Monasterium huiusmodi sub iure S. R. Ecclesiæ positum.

Administrationi episcopi Astensis tamquam vicibus Sedis Apostolicæ in hoc fungentis, subiicitur.

Ut in pristinum statum redigatur.

Decretum indemnitas pro eodem; sub excommunicationis poena.

Quæ a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus rationabili providentia fiunt, in sua volumus stabilitate persistere; et ne futuris temporibus immutentur, nostro etiam munimine roborentur. Beatæ siquidem Mariæ monasterium, quod in loco Caramagnæ situm est, sub Apostolicæ Sedis defensione ac dispositione consistit, et ad eius ius ex antiqua oblatione cognoscitur pertinere. Ipsius (1) ergo meliorationem et recuperationem ex Apostolicæ Sedis provisione operam impendentes, tibi, charissime frater et coepiscope Anselme, tuisque successoribus, ad exemplum felicis mem. V PP. Calixti prædecessoris nostri, eundem locum committimus, ut in eo vices nostras agas in abbatissarum ordinationibus et consecrationibus, salvo nimirum in omnibus iure et reverentia Romanæ Ecclesiæ, et censu aurei unius, singulis annis Lateranensi palatio persolvendi: Idem enim monasterium, sicut religiosorum fratrum relatione didicimus, in spiritualibus et temporalibus admodum diminutum esse, et per vestram potissimum industriam in statum meliorem, cooperante Domino, reformari, et a pravorum hominum potestate et infestatione defendi. Nulli ergo omnino hominum facultas sit, supradictum monasterium a vestra provisione atque subiectione subtrahere, aut quod a nobis statutum est, qualibet temeritate remove; sed vices nostras in omnibus, prout superius dictum est, ad honorem Dei, et animarum vestrarum salutem, et loci interioris et exterioris augmentum et meliorationem, libere per Dei gratiam peragatis. Si quis autem adversus hanc nostram commissionem audaci

(1) Forsitan addendum In (R. T.)

temeritate proruperit, honoris et officii sui periculum patiat, aut excommunicationis abscissione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione coerceat.

Hadriani PP.

Ego ADRIANUS catholice Ecclesiæ episcopus.

et S. R. Ecclesiæ cardinalium subscriptiones.

Ego Otto diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum subsc.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. Sanctæ Sabinæ ss.

Ego Guido diac. cardinalis S. Mariæ in Porticu subscripsi.

Ego Imarus Tusculanus episcopus ss.

Ego Iacintus diac. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin subsc.

Ego Cencius Portuensis, et Sanctæ Ruffinæ episcopus ss.

Ego Otto diac. card. S. Nicolai in Carcere Tulliano subsc.

Ego Octavianus presbyter card. tituli Sanctæ Caeciliæ ss.

Ego Ard. Sancti Theodori diaconus cardinalis subsc.

Ego Ioannes diac. card. Ss. Ioannis et Pauli tit. Pammachii subsc.

Ego Boso diac. card. Sanctorum Cosmæ et Damiani ss.

Datum per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, II non. ianuarii, indictione IV, incarnationis dominicæ anno MCLVI, pontif. vero D. Adriani Papæ IV anno III.

Dat. die 4 ianuarii anno Domini 1185, pontif. anno III.

VII.

Confirmatio primatus Toletanæ Ecclesiæ, cui Complutensis, et quæ post Saracenum invasionem proprios amisere metropolitans, subiiciuntur (1).

SUMMARIUM

Exordium a dignitate Toletanæ Ecclesiæ desumptum. — Eadem Ecclesia a Saracenis postmodum occupata; — Ab eorum ma-

(1) Ex opere Casteioni de Primatu Toletano edidit Coletus, Concil., tom. XIII, col. 38.

nibus per Ildefonsum regem vindicata; — Archiepiscopali honori ab Urbano II PP. restituta fuit. — Hadrianus vero Complutensem Ecclesiam ei subiiciens; — Toletanum archiepiscopum Hispaniarum primatem declarat; — Eique pallium concedit. — Ecclesias omnes ei restituit; — Eique quas metropolitanos amisisse constat, subiicit. — Quousque quaeque metropolis in pristinum statum fuerit restituta. — Ioannem archiep. ad muneris suis fungendum partibus exhortatur. — Solitae conclusiones prout in caeteris supra allatis.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ioanni Toletano archiepiscopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Exordium a dignitate Toletanae Ecclesiae desumptum.

Quantae dignitatis et gloriae Toletana Ecclesia fuit ex antiquo, et tam in Hispaniis quam in Gallicis regionibus quam famosa extiterit quam illustris, quot etiam per eam ecclesiasticis negotiis utilitates et incrementa pervenerint, omnibus, qui synodalia decretorum instituta scrutantur, satis esse credimus manifestum. Sed ex quo, peccatis populi exigentibus, Toletana civitas, quae insigni quondam, et inter Hispaniarum urbes magni nominis habebatur, Saracenorum violentia capta est; ita ibi christianae religionis libertas ad nihilum est redacta, quod per multa curricula temporum nulla illic perhibeatur pastoralis officii dignitas viguisse. Postea vero, sicut divinae voluit miseratio maiestatis, studio illustris et magnifici viri regis Ildefonsi, et labore christiani populi, Saracenis explosis, christianorum iuri praefata est civitas restituta. Quia vero dignum erat, et consentaneum modis omnibus rationi, ut postquam eadem civitas inamissam respirabat libertatem, ipsa, et Ecclesia in statum reduceretur pristinae dignitatis, praedecessor noster divinae memoriae Urbanus Papa, cuius temporibus a Saracenorum manibus civitas est erepta, ut ibi Sedes esset Pontificalis, instituit, et in praedicta Ecclesia, sicut antiquitus fuerat, praesulem ordinavit.

Eadem Ecclesia a Saracenis postmodum occupata.

Aliter in muneribus per Ildefonsum regem vindicata.

Archiepiscopali honori ab Urbano II PP restituta fuit.

Nos ergo, qui ei licet indigni successimus, ius ipsius Ecclesiae in nullo minurare, sed potius augmentare volentes, eiusdem urbis statum, quantum ad nostras est facultates, in ecclesiasticae dignitatis gloria stabilire, adiuvante Domino praeoptamus. Confirmamus itaque tibi quam tuis successoribus in perpetuum, et per vos Ecclesiae Toletanae, Complutensem parochiam (1) cum suis terminis, et caetera, quae hodie Toletana Ecclesia iuste et canonice possidet. Igitur tum pro digna Toletanae Ecclesiae reverentia, tum et pro reverendissimi filii nostri praestantissimi regis Ildefonsi postulationibus, cuius nimirum virtute ac prudentia suffraganeae sedes in libertatem pristinam redactae sunt: te, venerabilis frater, iuxta praedecessorum nostrorum sanctae memoriae Urbani II, Paschalis, Calixti, Eugenii, Romanorum Pontificum, instituta, in totis Hispaniarum regnis primatem fore, praesentis privilegii auctoritate sancimus; sicut eiusdem urbis antiquitus constat extitisse Pontifices. Pallio sane in missarum solummodo celebrationibus uti debebis, praecipue, quae subscriptae sunt festivitatum temporibus: tribus diebus videlicet in Natale Domini, in Epiphania, Hypopanton Coena Domini, Sabbato Sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, tribus solemnitatibus Sanctae Mariae, Sancti Michaelis et S. Iohannis Baptistae, in omnibus natalitiis apostolorum et eorum martyrum quoque, Martini et Ildefonsi confessorum, et omnium commemoratione Sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, et clericorum, in annuo consecrationis tuae die, natali etiam Sancti Isidori et Leandri. Primatem te universi Hispaniarum praesules respicient; et ad te, si quid inter eos quaestione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen Romanae Ecclesiae auctoritate. Toletanam ergo Ecclesiam iure perpetuo tibi tuisque, si divina gratia praestiterit, successoribus,

Hadrianus vero Complutensem Ecclesiam ei subiiciens;

Toletanum archiepiscopum Hispaniarum primatem declarat;

Eique pallium concedit;

(1) Vide superius, pag. 455. (n. r.)

Ecclesias omnes ei restituit;

Eique quas metropolitanos amisisse constat, subiicit,

Quousque quaeque metropolis in pristinum statum fuerit restituta.

Ioannem archiep. ad muneris suis fungendum partibus exhortatur.

Solitae conclusiones, prout in caeteris supra allatis.

canonico tenore huius privilegii confirmamus, una cum omnibus Ecclesiis et dioecibus, quas proprio iure noscitur antiquitus possedisse: praecipientes de iis, quae Sarracenorum ad praesens subiacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit potestati populi restituere christiani, ad debitam Ecclesiae vestrae obedientiam referantur. Illarum etiam civitatum dioeceses, quae Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios perdiderunt, vestrae ditioni eo tenore subiecimus, ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant subiacere. Si vero metropolis quaelibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quaeque dioecesis metropolitanis restituatur. Neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli et suae restituatur gloria dignitatis. Haec et caetera omnia, quae ad antiquam Toletanae Sedis dignitatem atque nobilitatem probari poterunt pertinuisse: auctoritate, et certa Sedis Apostolicae concessione nos tibi tuisque successoribus perpetuo possidenda concedimus atque firmamus. Te, venerabilis frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honore pontificii semper exhibeas, christianis ac Sarracenis sine offensione semper esse procurans, et ad fidem infideles convertere, Domino largiente, verbis studeas et exemplis. Sic exterius pallii dignitate, primatus praerogativa, praecellens in oculis omnium hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernae oculis maiestatis. Si qua igitur imposteorum ecclesiastica saecularive persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, etc.

Datum Beneventi per manus Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri card. et cancellarii, xiv kal. martii, incarn. domin. anno MCLVI, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno II.

Dat. die 17 februarii anno Domini 1186, pontif. anno II.

VIII.

Confirmatio bonorum, privilegiorum, et exemptionum Ecclesiae S. Zenonis in Hallen. Salisburgensis dioecesis (1).

Ecclesiam hanc, a Conrado Salisburgensi archiepiscopo fundatam, confirmavit, amplissimisque privilegiis donavit Eugenius PP. III, prout anno 1145 retulimus.

SUMMARIUM

Exordium. — Ratum habens privilegium Eugenii PP. III; — Monasticum ordinem in hac Ecclesia servari mandat; — Donationes omnes, caeteraque bona ei confirmat; — In quibus nonnulla enumerat. — Quemquam canonicorum post factam professionem inde discedere sub gravibus poenis vetat. — Prohibet intra terminos Ecclesiae huius absque praepositi assensu capellas aedificari: — Sepulturam in eadem Ecclesia fore liberam declarat: — Praepositi exemptionem a Salisburgensibus archiepiscopis confirmat: — Illius vero electionem solis canonicis concedit. — Decretum immunitatis. — Poenae contra inobservantes aut violatores. — Pax vero obedientibus.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Heinrico praeposito Ecclesiae S. Zenonis Hallensis, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Quoniam sine verae cultu religionis nec charitatis unitas potest subsistere, nec Deo gratum exhiberi servitium, expedit apostolicae auctoritati religiosas personas diligere, et earum quieti, auxiliante Domino, providere. Eapropter, dilecti in Domino filii, venerabilis fratris nostri Eberhardi Salisburgensis archiepiscopi precibus inclinati, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar praedecessoris nostri sanctae recordationis Eugenii Papae, praefatam Ecclesiam S. Zenonis, in qua divino participati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et prae-

Exordium.

Ratum habens privilegium Eugenii PP. III

(1) Ex Hundii Hist. Salisburg. tom. III.

Monasticum ordinem in hac Ecclesia servari mandat;

Donationes omnes, caeteraque bona ei confirmat;

In quibus nonnulla enumerat.

Quemquam canonicorum post factam professionem inde discedere sub gravibus poenis vetat.

Prohibet intra terminos Ecclesiae huius absque praepositi assensu capellas aedificari.

sentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum B. Augustini regulam in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona, tam ex dono Conradi quondam archiepiscopi Salisburgensis fundatoris loci vestri, quam aliorum Dei fidelium, impraesentiarum iuste et canonice possidetis, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: curtem sitam ante portam eiusdem Ecclesiae cum omnibus appendiciis suis, et praedium quod dicitur Suvant ex dono ipsius archiepiscopi; quicquid iuris habetis in decima salis, qui coquitur de fonte Hallae, ex dono Heinrichi filii Etechonis et fratris eius: praedium, quod dicitur Nutzpoum cum omnibus pertinentiis suis, ex dono Ebonis, Faconis, et Babonis: aquas, quas in eodem fonte ad sal coquendum habetis, praedium situm in loco, qui dicitur Ocheim, cum appendiciis suis, ex dono Sibotonis: praedium, quod dicitur Unchen. Statuimus, ut in Ecclesiis, in quibus fratres vitam canonicam professi fuerint, nulli omnino post factam canonicam professionem, exinde liceat sine communis congregationis permissione discedere; discedentem vero nullus audeat retinere. Si vero post secundam vel tertiam commonitionem redire contempserit, liceat eiusdem loci praeposito canonicam in eum proferre sententiam. Sane ipsa plebs Allensis, sicut a iam dicto Conrado archiepiscopo canonice statutum est, a nullo successorum vobis auferatur, sed in dispositione praepositi vestri permaneat. Ad haec adicientes statuimus, ut capellae, quae infra terminos parochialis Ecclesiae Hallensis fundatae sunt, sicut ab ipso archiepiscopo rationabiliter

provisum est, eidem matri Ecclesiae subiaceant. In futuro autem absque assensu praepositi vestri novas in ipsa parochia capellas aedificari prohibemus: salva nimirum Sedis Apostolicae et proprii episcopi auctoritate. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum devotioni et extremae voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat: salva tamen iustitia matri Ecclesiae. Praeterea exemptionem personae tuae, et Ecclesiae tibi commissae, a subiectione Salisburg. archidiaconi per venerabilem fratrem nostrum Eberhardum Salisburg. archiepiscopum canonice factam, tibi, et per te Ecclesiae tuae auctoritate Sedis Apostolicae confirmamus. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci praeposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia praeponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem, et beati Augustini regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, supradictam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate, et dioecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem

Sepulturam in eadem Ecclesia fore liberam declarat;

Praepositi exemptionem a Salisburgens. archiepiscopis confirmat;

Illius vero electionem solis canonicis concedit.

Decretum immunitatis.

Poenae contra inobservantes aut violatores.

Pax vero obedientibus.

eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Dat. Beneventi per manum Rolandi S. Romanae Ecclesiae presb. card. et cancellarii, xiii kalendas martii, indictione v, incarnationis dominicae anno mclvi, pontificatus vero domni Adriani PP. IV anno III.

Dat. die 18 (1) februarii anno Domini 1156, pontif. anno III.

IX.

Confirmatio bonorum Ecclesiae in Staingaden canonicorum ordinis Praemonstratensis, et privilegiorum concessio (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Ecclesiam hanc a Welphone Spoleti duce fundatam sub protectione Sedis Apostolicae suscipit. — Canonicum ordinem ibi servari praecipit; — Bonaque omnia ad eam spectantia confirmat: — Quorum nomina refert, et iura. — Canonicos in spiritualibus episcopo subiectos declarat. — Sepulturam vero Ecclesiae liberam dicit. — Praepositum per eodem canonicos eligi mandat. — In communi parochiae interdicto divina per eos celebrari officia permittit. — Decretum pro Ecclesiae immunitate. — Annuum censum Apostolicae Sedi persolvendum imponit. — Solitae conclusiones. — S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Anselmo praeposito Ecclesiae S. Iohannis Baptistae de Staingaden, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Exordium.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit,

(1) Anno 1156 bissexto, xiii kal. martii non pro 17 martii (ut in Cocquelin. edit.), sed pro 18 reddi debet. (n. r.) (2) Ex Hundii Hist. Salisburgens., tom. III.

sacrae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatam Ecclesiam, ab illustri duce Guelphone in proprio allodio fundatam, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar praedecessoris nostri felicitis memoriae Eugenii Papae, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum B. Augustini regulam, et institutionem Praemonstratensium, in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Nec alicui fratrum, post factam inibi professionem, absque praepositi licentia liceat ex eodem claustro discedere, discedentem vero nullus audeat retinere. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci; firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: in episcopatu Augustensi ecclesiam Ingenrieth cum decimis et aliis ad eam pertinentibus, a venerabili fratre nostro Conrado Augustensi episcopo canonice vobis concessam: praedium, quod dicitur Sibeniach: plebem et decimas a memorato episcopo legitime vobis concessas: partem quoque cuiusdam beneficii, idest, octo mansos in loco, qui dicitur Marchtorf, quam tu, dilecte fili Anselme praeposite, de manu Theoderici de Pouub, assensu et convenientia tam venerabilis fratris nostri Conradi Augustens. episcopi, quam canonicorum et ministerialium ipsius Ecclesiae, septuaginta talentis redemisse dignosceris, sicut in scripto eiusdem fratris nostri episcopi continetur, vobis nihilominus confirmamus. Sane novalium vestrorum, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus

Ecclesiam hanc a Welphone Spoleti duce fundatam sub protectione Sedis Apostolicae suscipit.

Canonicum ordinem ibi servari praecipit;

Bonaque omnia ad eam spectantia confirmat;

Quorum nomina refert, et iura.

Canonicos in spiritualibus episcopo subiectos declarat.

Sepulturam vero Ecclesiae liberam dicit.

Praepositum per eundem canonice eligi mandat.

In communis parochiae interdictum divina per eos celebrari non potest.

Decretum pro Ecclesiae immunitate

Annum censum Apostolicae Sedis persolvendum imponit.

Soluae conclusiones

a vobis decimas praesumat exigere. Porro consecrationes altarium seu ecclesiarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a dioecetano suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit, et ea gratis ac sine pravitate vobis voluerit exhibere; alioquin, liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulat, indulgeat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni, et extremae voluntati, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat: salva tamen iustitia matricis Ecclesiae. Ad haec adiacentes censemus, ut Ecclesia vestra nullum habeat advocatum. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci praeposito, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia praeposatur, nisi quem fratres communi assensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem, et B. Augustini regulam sibi providerint eligendum. Praeterea si generale interdictum in parochia fuerit promulgatum, nihilominus clausis ianuis, non pulsatis tintinnabulis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce celebrandi officia facultatem liberam habeatis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, supradictam Ecclesiam tuam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva nimirum Apostolicae Sedis auctoritate, et dioecetani episcopi canonica iustitia. Ad iudicium autem huius a Sede Apostolica perceptae protectionis, unum bizantium aureum nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita,

nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Ego Ubaldus presb. cardin. ecclesiae S. Praxedis.

Ego Iulius presbyter cardin. ecclesiae S. Marcelli.

Ego Bernardus presb. card. eccl. divi Clementis.

Ego Octavianus presb. card. ecclesiae S. Caeciliae.

Ego Gerardus presb. card. S. Stephani in Coelio monte.

Ego Ioannes presb. card. Ss. Ioannis Ulrici et ecclesiae Lamachaei.

Dat. Beneventi per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancell., ii kal. iunii, ind. iv, incarn. dom. ann. MCLVI, pontif. vero D. Adriani PP. anno III.

Dat. die 31 maii anno Domini 1156, pontif. anno III.

X.

Confirmatio bonorum ad canonicos ecclesiae S. Constantii de Urbe-Veteri pertinentium (1).

SUMMARIUM

Ecclesiam ipsam sub protectione Sedis Apostolicae recipit; — Eidem bona omnia confirmat. — Ex possessionibus quaedam propriis vocabulis nominat. — Decimas donat. — Sepulturam liberam omnibus inibi concedit. — Solitae conclusiones, tam erga inobedientes, — Quam erga observantes.

(1) Edidit Ughell., Ital. Sac., tom. 1, ubi de Urbevetanis episcopis.

S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Hadriani PP. signum. — Subscriptiones cardinalium.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Roccho praeposito S. Constantii de Urbe Veteri, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris canonice substituendis.

(Desunt nonnulla.)

Ecclesiam ipsam sub protectione Sedis Apostolicae recipit.

Eidem bona omnia confirmat.

Ex possessionibus quaedam propriis vocabulis nominat.

Quatenus devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Ea propter, dilecti in Domino filii.... iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatam Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascumque possessiones, et quaecumque bona, eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit..... firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: ecclesiam Sancti Laurentii cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Bartholomaei cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Matthaei et Hospitalis cum suis pertinentiis, ecclesiam Sancti Iuliani et Hospitalis cum suis pertinentiis, ecclesiam Sanctae Anastasiae cum pertinentiis suis, villamque quoque, quae dicitur Ferosellum, cum pertinentiis suis, et Mezzanam, campum de Ripa Transmarini, campum qui est ante ecclesiam Sancti Costantii, plebem Sancti Petri de cum suis pertinentiis, plebem Sancti Ioannis de Vallelacus cum suis pertinentiis, plebem Sancti Smeraldi et Sancti Stephani de Monte Longo cum suis pertinentiis, plebem Sancti Terentiani cum suis pertinentiis, plebem Sanctae Mariae de Miniano cum suis pertinentiis, Hospitale de Ripa Aquaependentis cum ecclesia et pertinentiis suis: praeterea quicquid in decimis, primitiis et oblationibus, iuste et canonice possidetis, vobis

nihilominus confirmamus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse sancimus, ut eorum, qui illic sepeliri deliberaverint, devotioni, et extremae voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia Ecclesiarum, unde assumpti fuerint. Decernimus ergo ut nulli hominum liceat, praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel ali- quibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva nimirum episcopis vestris canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen.

S. PETRUS † S. PAULUS.
ADRIANUS PAPA IV.

AD DOMINUM OCULI MEI SEMPER.

Ego Ioannes diac. card. tit. Ss. Sergii et Bacchi.

Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Praxedis.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli S. Sabinae ss.

Ego Iulius presbyter cardinalis tituli S. Marcelli.

Ego Ubaldus presbyter cardin. tituli S. Luciae.

Sepulturam liberam omnibus inibi concedit.

Solitae conclusiones, tam erga inobedientes.

Quam erga observantes.

Hadriani PP. signum.

Subscriptiones cardinalium.

Decimas donat.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli S. Caeciliae.

Ego Bernardus presbyter card. tit. S. Stephani in Coelio-monte.

Ego Henricus presb. card. Ss. Nerei et Achillei.

Ego Ioannes presb. card. Ss. Silvestri et Martini.

Dat. in Urbe Veteri per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancell. id. octob., ind. v, incarn. dom. anno MCLVI, pontificatus vero Adriani Papae IV anno III.

Dat. die 15 octobris anno Domini 1156, pontif. anno III.

XI.

Confirmatio honorum omnium, et iurium, ad canonicos Ferrariensis Ecclesiae pertinentium (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Ferrariensis Ecclesia sub protectione Sedis Apostolicae recipitur; — Bonaque omnia ad eius canonicos pertinentia iisdem cum pertinentiis et iuribus confirmantur. — Solitae clausulae. — Hadriani PP. et S. R. Ecclesiae cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis Ferrariensis Ecclesiae tam praesentibus quam futuris canonice substituendis, in perpetuum.

Exordium

Officii nostri nos admonet et invitat auctoritas, pro Ecclesiarum statu satagere, et earum quieti et tranquillitati salubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque, et honestati conveniens esse dignoscitur, ut qui ad Ecclesiarum regimen assumpti sumus, eas a pravorum hominum nequitia tueamur, et B. Petri atque Sedis Apostolicae patrocinio muniamus. Quo circa, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatam Ferrariensem Ecclesiam, in qua divino man-

Ferrariensis Ecclesia sub protectione Sedis Apostolicae recipitur.

(1) Edidit Ughell., Ital. Sac., tom. II.

cipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; stantentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: villam videlicet, quae dicitur Quartusiana, fundum contra Padum, locum Curcula, caput Redae, villam, quae dicitur Baniolum, fundum Dundorgum, villam, quae dicitur Quartiatia, fundum Pecorile, villam, quae dicitur Fossa Nova, capellam S. Marci ibidem sitam, aquam piscariam, quae dicitur Morticiacum, ecclesiam Sancti Michaelis cum suis pertinentiis in burgo Ferrariae, capellas Sancti Petri et Salvatoris sitas in castro eiusdem Ferrariae, cum omnibus suis pertinentiis, capellam Sanctae Mariae Magdalenae et Sancti Viti, quae est in mercato Ferrariae, capellam Sancti Leonardi, Corrigium stadii totum, medietatem Lendenariae maioris, et minoris, Cocolariam lami (1), piscatoriam Zamedellae, mansum in capite lamas communis, medietatem fundi Gallinarii, medietatem fundi Purpuranae, portum Capitis Redae; terram quoque, quae fuit de Aiacha, positam in valle, quae dicitur Zuculae: mansum unum in fundo, qui dicitur Duce: insuper medietatem omnium rerum, quae pro animabus fidelium defunctorum ecclesiae S. Georgii in episcopio Ferrariae relinquuntur, tam mobilium quam immobilium: medietatem decimationis eiusdem ecclesiae Sancti Georgii, totam decimam totius villae, quae dicitur Cocomarium, et caetera, quae

Bonaque omnia ad eius canonicos pertinentia iisdem cum pertinentiis et iuribus confirmantur.

(1) Lama vel lamum piscina est longobard. lingua; unde Papias: Lama, piscina dicitur a quibusdam barbaris. Italis lama est planities, campus, etc. (R. T.)

idem Ecclesiae iuste pertinent in terris, vineis, pratis, agris cultis et incultis, aquis, piscationibus: venationes etiam, et molendina, servos et ancillas, duodecim homines illius loci, qui vos navigio ferant, quocumque usus vester fuerit, absque omni pretio. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur vestri et aliorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate, et Ferrariensis episcopi canonica reverentia. Si qua igitur etc.; cunctis autem etc.

Solitae clausulae.

Hadriani PP.

et S. R. Ecc. cardinalium subscriptiones.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

Ego Gregorius Sabin. episc. ss.

Ego Ubaldo presbyter cardinalis S. Praxedis ss.

Ego Iulius presb. cardinalis tituli S. Marcelli ss.

Ego Ubaldo presb. card. tit. S. Crucis in Hierusalem ss.

Ego Bernardus presb. card. tit. S. Clementis ss.

Ego Octavianus presb. card. tituli S. Caeciliae ss.

Ego Gerardus presb. card. tit. S. Stephani in monte Coelio ss.

Ego Ioannes presb. card. tit. Ss. Ioannis et Pauli ss.

Ego Ioannes presb. card. tit. Ss. Silvestri et Martini ss.

Ego Ildebrandus presb. card. basilicae XII Apostolorum ss.

Ego Otto diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Guido diac. card. S. Mariae in Porticu ss.

Ego Iacintus diac. card. S. Mariae in Cosmedin ss.

Ego Ioannes card. Ss. Sergii et Bacchi.

Ego Bonadies diaconus cardinalis S. Angeli ss.

Ego Arditio diac. cardinalis S. Theodori subsc.

Ego Boso diac. card. Ss. Cosmae et Damiani ss.

Ego Albertus diac. card. S. Adriani ss.

Datum Romae apud S. Petrum per manum Rolandi S. R. E. presb. cardinalis ac cancellarii, IV id. Ianuarii, indictione VI, incarnationis dominicae anno MCLVII, pontificatus vero domini Adriani Papae IV anno IV.

Dat. die 10 Ianuarii anno Domini 1157, pontif. anno IV.

XII.

Ecclesia S. Pancratii in Ranshoven. suis in bonis confirmatur, et dioecetano episcopo in spiritualibus subiecta declaratur (1).

Simile omnino privilegium supra retulimus in Eugenio PP. tertio.

SUMMARIUM

Exordium. — Ecclesiam hanc sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex. — Canonicum ordinem inibi servari mandat; — Bonaque omnia eidem confirmat. — Canonicos episcopo dioecetano in spiritualibus subiectos declarat; — Praepositum vero per eos tantummodo eligendum iubet. — Advocato Ecclesiae eam ullo afficere gravamine non licere; — Et sepulturam fore liberam; — Immunitatem Ecclesiae et honorum decernit; — Cum solitis conclusionibus.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Megenardo praeposito Ranshovensis Ecclesiae Beati Pancratii martyris, eiusque fratribus, tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito deterreat, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, Henrici illustris.

(1) Ex Hundii Metropol. Salisburg., tom. III.

Exordium.

Ecclesiam
hanc sub pro-
tectione Sedis
Apostolicae re-
cipit Pontifex;

Canonum or-
dinem inibi ser-
vari mandat.

Bonaque om-
nia eidem con-
firmat.

Canonico epi-
scopo dioce-
sano in spiri-
tualibus sub-
iectos declarat.

Praepositum
vero per ec-
clesiam hanc
inductum fuit.

Bavariae et Saxoniae ducis precibus inclinati, vestris iustis postulationibus e-
menter annuimus, et praefatam B. Pan-
cratii martyris ecclesiam, in qua divino
vacatis officio, sub beati Petri apostolorum
principis tutelam protectionemque
suscipimus, et Apostolicae Sedis privile-
gio communimus; in primis siquidem
statuentes, ut ordo canonicus, qui secun-
dum beati Augustini regulam in eodem
loco noscitur institutus, perpetuis ibidem
temporibus inviolabiliter observetur. Prae-
terea, quascumque possessiones, quae-
cumque bona, eadem Ecclesia impraesentiarum
iuste et canonice possidet, aut in
futurum concessione Pontificum, largitione
regum vel principum, oblatione fidelium,
aut aliis iustis modis, praestante Domino,
poterit adipisci, firma vobis vestrisque
successoribus et illibata permaneant; in
quibus haec propriis duximus exprimenda
vocalibus: ecclesia videlicet S. Michaelis
cum decima et iure parochiali, capellas
in Vinkirchin, Hantingerbe, Geroltisberge,
et capellam S. Stephani in Brunove cum
pertinentiis earum; capellam Hochberch
cum pertinentiis suis in ea libertate, in
qua frater noster Eberhardus Saltzbur-
gensis archiepiscopus vobis scripto pro-
prio rationabiliter confirmavit; ut videlicet
nullus in eis praeter ipsum archiepisco-
pum, et Ecclesiae vestrae praepositum ali-
quid debeat ordinare. Sane novalium ve-
strarum, quae propriis manibus aut sum-
ptibus colitis, sive de nutrimentis vestro-
rum animalium nullus a vobis decimas
praesumat exigere. Porro sacramenta ec-
clesiastica a dioecesano suscipietis epi-
scopo, si quidem catholicus fuerit, et
gratiam atque Apostolicae Sedis commu-
nionem habuerit, eaque gratis et absque
aliqua pravitate vobis voluerit exhibere;
alioquin, quaecumque malueritis catholi-
cum adeatis antistitem, qui nimirum no-
stra fultus auctoritate, quod postulatur,
indulgeat. Obeunte vero te, nunc eius-
dem loci praeposito, vel ad alterius Ec-
clesiae regimen transeunte, sive tuorum

quolibet successorum, nullus qualibet sur-
reptionis astutia, seu violentia praepona-
tur, nisi quem fratres communi consensu,
aut pars consilii sanioris, secundum Dei
timorem, et beati Augustini regulam provi-
derint eligendum. Ad haec, quoniam locus
vester sic est institutus, ut advocatus
bonorum praefati ducis in partibus illis
eiusdem quoque loci sit advocatus, pro-
hibemus, ut nec ipsi nec alicui submini-
stro eius liceat, eundem locum iniustus
gravaminibus infestare; sed cum vice
iam dicti ducis, sicut ipse instituit et
scripto suo firmavit, cum mancipiis et
possessionibus suis idem advocatus defen-
dere et tueri debet eo tenore, ut queri-
monias tam vestras quam mancipiorum
vestrorum audiat, et congruam iustitiam
faciat; paratam (1) vero nullam a vobis
propter hoc exigat; sed tantum de horreo
praefati ducis secundum antiquam con-
stitutionem tempore suo accipiat. Super
haec enim nullam potestatem disponendi
in claustro, vel mancipiis, aut possessioni-
bus vestris memoratus dux eidem ad-
vocato concedit; sed ut loco suo vos pro-
tegit, et aeternam retributionem tantum
inde requirat. Exactiones quoque super
vos vel super mancipia vestra a quoquam
fieri, idem dux penitus interdixit. Nos
quoque haec omnia vobis concedimus,
et auctoritate apostolica confirmamus. Si
autem ipse advocatus contra haec venire
temptaverit, si secundo ac tertio admo-
nitus, non emendaverit, consilio et auxi-
lio praefati ducis ipsa advocatia ab inutili
auferatur, et alius idoneus eius loco sub-
stituatur. Sepulturam quoque ipsius loci
liberam esse concedimus ut eorum de-
votioni et extremae voluntati, qui se illic
sepeliri deliberaverint, nisi forte excom-
municati vel interdicti sint, nullus obsi-
stat: salva tamen iustitia matricis Eccle-
siae. Decernimus ergo, ut nulli omnino ho-
minum liceat, praefatam Ecclesiam temere
perturbare, aut eius possessiones auferre,
vel ablatas retinere, minuere, aut quibus

(1) Vide superius, pag. 333. (R. T.)

Advocato Ec-
clesiae eam ullo
afflicere grava-
mine non liceat.

Et sepulturam
fore liberam.

Immunitatem
Ecclesiae et bo-
norum decernit.

Cum solitis
conclusionibus.

libet vexationibus fatigare; sed illibata et
integra omnia conserventur, eorum, pro-
quorum gubernatione et sustentatione
concessa sunt, usibus omnimodis profu-
tura; salva Sedis Apostolicae auctoritate,
et dioecesani episcopi canonica iustitia.
Si qua igitur in futurum ecclesiastica
saecularive persona, hanc nostrae con-
stitutionis paginam sciens, contra eam
temere venire tentaverit, secundo ter-
tiove commonita, nisi praesumptionem
suam congrua satisfactione correxerit,
potestatis honorisque sui dignitate ca-
reat, reamque se divino iudicio exi-
stere de perpetrata iniquitate cogno-
scat, et a sacratissimo Corpore ac San-
guine Dei et Domini Redemptoris nostri
Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo
examine districtae ultioni subiaceat. Cun-
ctis autem eidem loco sua iura servantibus
sit pax Domini nostri Iesu Christi, quate-
nus et hic fructum bonae actionis perci-
pian, et apud districtum Iudicem praemia
aeternae pacis inveniant. Amen.

Datum Romae apud Sanctum Petrum
per manum Rolandi sanctae Romanae
Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancel-
larii, IV kalendas februarii, indictione VI,
incarnationis dominicae anno MCLVII,
pontificatus vero domni Adriani PP. IV
anno IV.

Dat. die 29 januarii anno Domini 1187,
pontif. anno IV.

XIII.

*Confirmatio bonorum omnium monasterii
Sancti Vitalis ordinis Cassinensis Ra-
vennatensis dioecesis, quod sub pro-
tectione Sedis Apostolicae suscipitur (1).*

SUMMARIUM.

Exordium. — Monasterium sub B. Petri sua-
que protectione recipit Pontifex. — Eidem
Pontificum, regum, principum oblationes;
— Bonaque omnia, quorum enumerat non-

(1) Ex archiv. monasterii huius edidit Margarinus, Bullar. Cassinens., pag. 2. num. CLXXX.

nulla, confirmat. — Haec omnia integra
monachorum usui servari praecipit. — Ex-
communicationem adversus eadem usur-
pantes promulgat; — Benedictionem vero
benefactoribus elargitur. — Hadriani PP.
et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis,
Alberico abbati monasterii Sancti Vitalis Ravennatis,
eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris, re-
gularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus sollicita
nos oportet consideratione prospicere;
ne alicuius necessitatis occasio aut eos
desides faciat, aut, quod absit, robor
sacrae conversationis infringat. Eapro-
pter, dilecti in Domino filii, vestris iustis
postulationibus elementer annuimus, et
praefatum monasterium, in quo divino
mancipati estis obsequio, sub beati Petri
et nostra protectione suscipimus, et prae-
sentis scripti privilegio communimus, sta-
tuentes, ut quascumque possessiones,
quaecumque bona idem monasterium
impraesentiarum iuste et canonice pos-
sidet, aut in futurum concessione Pon-
tificum, largitione regum vel principum,
oblatione fidelium, seu aliis iustis modis,
praestante Domino, poterit adipisci, firma
vobis vestrisque successoribus et illibata
permaneant; in quibus haec propriis
duximus exprimenda vocalibus: ecclesiam
Sanctae Crucis et Sancti Nazarii cum
possessionibus suis, ecclesiam Sancti
Laurentii in Pannonia, et Sancti Ioannis
in Consule; ecclesiam Sanctae Mariae
in Vinea Taliata: in episcopatu Faventino
ecclesiam Sancti Ioannis in Ronco
cum possessionibus suis, ecclesiam Sancti
Laurentii in Auriclania cum possessio-
nibus suis et cum eisdem villis: homines,
et dominicata (1) vestra, molendina, et
quicquid habetis in Taurise, hospitale
Sancti Iacobi de Carossa cum ecclesia
et possessione sua: quicquid habetis in
ecclesia Sanctae Mariae in Tribbo, et
in ecclesia Sanctae Mariae in Prata,

(1) Dominicata idem quod dominicatura, h. e.
dominium, proprietas, possessio. (R. T.)

Exordium.

Monasterium
sub B. Petri
suaque pro-
tectione recipit
Pontifex;

Eidem Pon-
tificum, regum,
principum obla-
tiones;

Bonaque om-
nia, quorum e-
numerat non-
nulla confirmat.

Cum omnibus
iuribus, privile-
giis, et iurisdic-
tionibus.

In episcopati-
bus Bononiensi,
Ferrariensi,

Cervinasi, Ce-
senae et Ari-
minensi etc.

tenimentum, quod habetis in Gonfo, Fossula, Vigazolo, Flexo, Badarzolo, et Biancana: quicquid habetis in ecclesia Sancti Petri, et Sancti Salvatoris: homines, molendinum, et domnicata, quae sunt posita in Albereto ex utraque parte fluminis: quicquid habetis in curte Sancti Basilii, et ecclesiam Sancti Petri in Ponticello cum possessionibus suis: homines, et domnicata, quae sunt posita in Ponticello et Abruliano cum suis fundis: quicquid habetis in civitate Faventia, totum fundum Visiliani et Cerreti, curtem Aviliani cum omnibus pertinentiis suis, et quae sunt posita in utraque parte fluminis: ecclesiam Sancti Petri in Casaliclo cum possessionibus suis, quae est in episcopatu Corneliensi: quicquid habetis in comitatu Cunii: quicquid habetis in comitatu Bagnacaballis, ecclesiam Sancti Gervasii et Protasii cum possessionibus suis: in episcopatu Bononiensi ecclesiam Sancti Vitalis cum possessionibus suis, curtem Sancti Laurentii in Scornio cum omnibus possessionibus suis; quae omnia sunt posita in territorio Ferrariensi et Adrianensi: quicquid habetis in civitate Argentea, terris, aquis, paludibus et piscationibus ex utraque parte Padi: in episcopatu Cervinensi, quicquid habetis, tam in salinis quam in aedificiis, ecclesiam Sancti Theodori cum omnibus possessionibus suis, tam in terris quam in vineis, silvis et paludibus, quae omnia sunt posita in episcopatu Cervien. et in episcopatu Cesenae, quicquid habetis in curte Saliani, et in episcopatu Cesenae, in episcopatu Ariminen. ecclesiam Sanctae Mariae in Gauriolo cum omnibus possessionibus suis, silvis, ripis et montibus: quicquid habetis in eodem episcopatu, in plebe Sancti Archangeli, et in plebe Sancti Viti, castrum Marignani cum ecclesia Sancti Ioannis et cum omnibus pertinentiis suis: quicquid habetis in castro Ripale: quicquid habetis

in episcopatu Fanensi: quicquid habetis in episcopatu Senogallien. tam in civitate quam iuxta civitatem, et extra; decernentes, quod nulli omnino hominum liceat supradictum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate, et dioecesanorum episcoporum canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae confirmationis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove communita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis consequantur. Amen, amen amen.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus ss. Hadriani PP.

Ego Cencius Portuensis, et Sanctae Rufinae episcopus ss. et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. Sanctae Sabinae ss.

Ego Iulius presbyter cardinalis S. Marcelli subscripsi.

Ego Bernardus presb. card. tituli S. Clementis ss.

Ego Octavianus presb. card. tituli S. Caeciliae ss.

Ego Gerardus presbyter card. S. Stephani in Coelio monte ss.

Haec omnia integra monasterium usui servari praecipit.

Excommunicationem adversus eadem usurpantes promulgat;

Benedictionem vero benefactoribus elargitur.

Ego Henricus presb. card. tit. Ss. Nerei et Achillei ss.

Ego Ildebrandus presb. card. tit. basilicae Duodecim Apostolorum ss.

Ego Otto diac. cardinalis S. Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Guido diac. cardin. S. Mariae in Porticu ss.

Ego Iacintus diaconus card. S. Mariae in Cosmidin ss.

Ego Bonadies diaconus cardinalis tit. S. Angeli ss.

Ego Arditio diaconus cardinalis tituli S. Theodori ss.

Ego Albertus diaconus cardinalis tit. S. Adriani ss.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. card. et cancell., non. aprilis, ind. v, incarn. domin. anno MCLVII, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno iv.

Dat. die 5 aprilis anno Domini 1157, pont. anno iv.

XIV.

Confirmatio bonorum, donationum, et privilegiorum, a Summis Pontificibus Ravellensi Ecclesiae concessorum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Ravellensem Ecclesiam sub protectione Sedis Apost. recipit Pontifex. — Eius bona omnia confirmat. — Solitae conclusiones. — Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Iohanni Ravellensi episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Exordium. Pia postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, quatenus et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, venerabilis in Christo frater Iohannes episcopo, tuis iustis postulacionibus clementer annuimus, et praefatam

(1) Ex authographo Tabularii Ecclesiae huius edidit Ughell., Ital. Sac., tom. I.

Bull. Rom. Vol. II.

81

Ravellensem Ecclesiam, cui Deo auctore praesse dignosceris, sub beati Petri et nostrae protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia im-

praesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci; firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; omnem vero ambitum Ravellensis Ecclesiae, sicut a praedecessoribus tuis rationabiliter possessus est, tibi tuisque successoribus in perpetuum confirmamus.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnino profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus subscripsi.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tituli Sanctae Praxedis.

Ego Ubaldus presb. card. tit. Sanctae Crucis in Hierusalem.

Ravellensem Ecclesiam sub protectione Sedis Apostolicae recipit Pontifex;

Eius bona omnia confirmat.

Decretum immunitatis.

Solitae conclusiones.

Hadriani PP.

et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Ego Iacobus presbyter card. Ss. Io. et Pauli tit. Pammachii.

Ego Ardicio S. Theodori diaconus cardinalis.

Ego Boto (2) diaconus card. Sanctorum Cosmae et Damiani.

Datum Anagninae per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, III id. sept., indictione v, incarnationis dom. MCLVII, pontificatus vero D. Adriani IV anno IV.

Dat. die 11 septembris anno Domini 1157, pontif. anno IV.

XV.

Confirmatio compositionis inite inter Arducium episcopum et Amedeum comitem, Gebennenses (1).

SUMMARIUM

Arducium eique commissam Ecclesiam sub B. Petri ipsiusque protectione suscipit Pontifex. — Compositionem inter episcopum comitemque Gebennensem confirmat. — De sacerdotibus feudum terramve comitis tenentibus. — De comitis suorumve servis, nisi eorum assensu, nullatenus ab episcopo ordinandis. — De feudo decimarum. — De castris super ecclesia a comite nuper constructis; et de Willelmo Marvallensi, cuius hominum indebite comes acceperat. — De filio Maynerii ab episcopo comiti ablato. — De hominibus et terris, a comite suisque Ecclesiae interceptis. — In compositione hac apud Saisel facta, quid episcopo, quid comiti in dominio et iustitia Gebennensis civitatis attineret, continetur. — De his, quae ad episcopum pertinent: — Et de his, quae ad comitem spectare videntur. — De peragenda iustitia. — Quadraginta librae a comite episcopo pro restauratione damni persolvendae, canonicis vero damnum ad eorum libitum comes emendaturus. — Quaestio de piscatione. — Et de Rodulpho Sancti Gervasii. — Hanc compositionem inviolabiliter observandam statuit.

(1) Lege Boto sicut in sequentibus. (n. r.) (2) Ex archiv. Ecclesiae huius erut. et cum originali collat. ext. tom. IX Bullarii editi Luxemburgi.

eamque praecepti privilegio munit. — Sanctio poenalis. — Pax et benedictio servantibus. — Hadriani PP. sigillum et subscriptio. — Subscriptiones quoque card. S. R. E.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ardicio, Gebennensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Quoties a fratribus nostris episcopis talia postulatur, quae et aequitati convenient et a rationis tramite non recedant, decet nos animo libenti concedere, et eorum vota, oportet, nos effectu operis prosequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcopo, iustis postulationibus tuis grato concurrentes assensu, personam tuam, et commissam tibi Ecclesiam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Compositionem vero, quae inter te et dilectum filium nostrum nobilem virum Amedeum Gebennensem comitem in praesentia venerabilium fratrum nostrorum S. Viennensis, E. Lugdunensis et P. Tarentasiensis, archiepiscoporum, I. Gratianopolitani, et Guillelmi Belicensis episcoporum, et quorundam religiosorum abbatum, super quibusdam controversiis, quae inter vos agebantur, utriusque partis assensu rationabiliter facta est, iuxta tuae postulationis instantiam tibi, et per te Ecclesiae tuae, auctoritate apostolica confirmamus; cuius videlicet compositionis tenor, sicut in instrumento exinde facto continetur, in subsequentibus invenitur annexus. Praedictus siquidem frater noster Petrus Tarantasiensis archiepiscopus, et dilecti filii nostri Almadricus Praecentor Gebennensis Ecclesiae, et Willelmus Alberici decanus, Lambertus de Anassiaco decanus, et Artoldus decanus, Gualterius canonicus et capellanus, Pontius de Filingio canonicus, magister Petrus de Tolno canonicus, Aymo vicedominus Gebennensis, Amedeus de Nangiaco, Petrus de Nangiaco, Aymericus de Nangiaco, Falco Turumbertus, Cono de Ruppe, a gravaminibus sacerdotum et diaconorum,

Arducium eique commissam Ecclesiam sub B. Petri ipsiusque protectione suscipit Pontifex.

Compositionem inter episcopum comitemque Gebennensem confirmat.

De sacerdotibus feudum terramve comitis tenentibus.

tibi a comite illatis incipientes, quoniam tu exinde querimoniam faceres, ita inter vos composuerunt: ut si fundum vel terram comitis sacerdotes vel diaconos tenerent, eidem ex equo servirent; si vero terram eius dimittere vellent, investituram dimitterent, et secundum quod ab eo tenerant, usamentum (1) facerent, et sic episcopo et Ecclesiae Gebennensi in pace per omnia remanerent. Quia etiam comes adversus te querimoniam fecerat, quod eos, qui servili conditione sui erant, ordinaveras, super hoc ita est definitum: ut qui ante sacerdotes vel diaconos ordinati erant in pace tibi dimitterentur, et deinceps servos comitis vel suorum, nisi eorum assensu, nullatenus ordinares. De feudo quoque decimarum conquestus est comes, sed quia praetendebas definitionem per compositionem super ipsas decimas a comite tibi factam esse, ita positum est: ut compositionem esse factam ostenderes, et teneretur; sin autem, feudum decimarum comiti dimitteres: salvo quidem episcopali iure et Apostolicae Sedis mandato. Tu vero post haec aliam proposuisti querimoniam de castris super ecclesia a comite nuper constructis, et de Willelmo Marvallensi, cuius hominum (2) comes indebite acceperat, et proinde ab Ecclesia Gebennensi, cuius per omnia esse debuerat, alienaverat; inde nimirum praefati concordatores sic de castris composuerunt: ut quaecumque super terram Ecclesiae per comitem constructa fuerant, si probari posset, omnino destruerentur; alioquin, si super terram comitis erecta essent, integra remanerent, ita sane quod rebus Ecclesiae in aliquo non nocerent. Praeterea de Willelmo Marvallensi ita est ordinatum: ut, quia vir nobilis est, si vellet, feudum comitis dimitteret, et hominibus comitis irritum factum, ad Gebennensis Ecclesiae dominium et episcopi rediret; si mallet feudum comitis et dominium tenere, feudum Ecclesiae in pace dimitteret, et exinde nullam exactionem comes Ecclesiae faceret. De caetero querimonia comitis fuit de filio Maynerii, quem tu ei abstuleras, super quo satis ad plenum a te responsum est habitum, videlicet quod mater ad dominium Ecclesiae Gebennensis atinebat, et propter hoc filio Maynerii feudum Ecclesiae dederat, quia ex parte matris quaesierat, et ad ipsum spectabat. Quocirca positum est, si comes ipsum filium Maynerii habere vellet, ille feudum Ecclesiae ad pacem dimitteret, et a comite vel ab aliquo nulla ex hoc gravamina Ecclesiae inferrentur. Porro de hominibus et terris Ecclesiae, a comite et a suis interceptis, a te querimonia deposita fuit, super communi consilio compositorum dictum fuit: ut in quibus partibus Gebennensis episcopatus huiusmodi controversia habebatur, pro examinanda veritate circa locorum affinitates, quatuor ex parte tua, et quatuor ex parte comitis homines boni testimonii et indeque ad iusiurandum censura ecclesiastica cogentur; et quod ipsos constaret, tactis sacrosanctis reliquiis, de iusta possessione Ecclesiae vel comitis profiteri, ab utroque vestrum firmiter imposterum teneretur. Inter caetera vero, quae continentur in compositione apud Saisel facta, continerentur et haec: ut recordationes factae post iusiurandum per homines episcopi et comitis, Amaldricum videlicet Gebennensem cantorem et canonicum, Willelmum Born. decanum, Richardum vicedominum, Willelmum de Bosco, sicut recitatae fuerant communi assensu, tui scilicet et comitis, in praesentia memorati Petri Tarantasiensis archiepiscopi, et Amedei Lausannensis episcopi, atque abbatum totius Gebennensis episcopatus, Rodulphi de Altacomba, Stephani Chisiriensis, Moysi de Bonomonte, Borch. de Habundantia, Pontii de Six, necnon Rodulphi Agau-

(1) Usamentum facere, idem quod frui aut gaudere aliqua re, quod etiam *usimentum* apud inf. lat. scriptores dicitur. (n. r.) (2) *Hominium* est servitium seu obsequium, quod homo seu client, vel servus praestare domino tenetur suo. (n. r.)

De filio Maynerii ab episcopo comiti ablato.

De hominibus et terris, a comite suisque Ecclesiae interceptis.

In compositione hac apud Saisel facta, quid episcopo, quid comiti in dominio et iustitia Gebennensis civitatis attineret, continetur.

nensis abbatis, et multorum religiosorum et honestorum virorum assistentium in episcopali domo apud Gebennas, quid episcopo, quid comiti in dominio et iustitia Gebennensis civitatis attineret, firmiter ab utriusque tenerentur. Recordationes sunt istae: bannum totius Genevae in omnibus et per omnia tuum solummodo esse: iustitiam et dominium cuiusque sit hominis ad te tantummodo pertinere: adventitios quoque ex quo per annum et diem Gebennis moram fecerint, tuos solummodo esse; comes vero in tota Geneva nullos homines capere debet; hospitalitatem, placitum generale, foraciones vini, coroadam, et mutationes domorum, si dominus mortuus fuerit, debes ut dominus possidere: forum totius villae et iustitiam fori ad te solummodo pertinere; pedagium ripale, et pascua similiter; comes quoque per se vel aliquem de suis in pascuis Gebennensibus nullas equitaturas capere debet: moneatam in manus tuas tantummodo esse: si quis vero latro captus fuerit, ipsum et omnia eius tu habere debes: statio comitis Gebennis cognitione tua sit, ita tamen ut comes, et familia eius, Ecclesiae, et civibus et ecclesiasticis rebus non noceat; comes etiam aut aliqui de suis vadimonia sua per vim alicui, et nisi aeque valent, minime ponant, et non aliter quam ad pacem creditoris eadem dimittant; hactenus episcopalia. De his vero quae ad comitem spectare videntur sunt haec: comes est et bonus advocatus sub episcopo esse debet; tantam denique familiaritatem ex dilectione in domo episcopali habere debet, quod in mutationibus officiorum eiusdem domus, si tu inde quaestionem habueris, druuliam ibi admodum habere debet. Tu quoque si adversus aliquem de familia sua commotus vel iratus fueris, ad comitem refugium habebis; et donec tibi congrue satisfiat, comiti eundem tenere licebit: simili modo de familia comitis a te per omnia tenebitur. Quamvis vero de latrone, sicut

superius continetur, fiat, si ad dampnandum, vel aliquam inde iustitiam faciendam fuerit deputatus, comiti tamen pro peragenda iustitia reddetur; consequenter et de monetariis, si falsam aliquando monetam fecerint, iussu tuo comes iustitiam faciet. Quoniam igitur comes modum excedendo, multa et maxima damna tibi intulerat, et canonicis similiter domosque hominum tuorum diruendo destruxerat: dixerunt compositores: ut quadraginta libras pro restauratione damni persolveret; canonicis vero damnum suum ad eorum libitum et misericordiam emendaret; in redintegratione quoque domorum hominibus, quorum fuerant, ad eorum pacem emendationem comes faceret. Dictum est autem: ut omnibus hominibus tuis, quos comes pro malivolentia inter se et te habita hodie habuerat, pacem redderet; similiter et tu ipse hominibus comitis pacem faceres, exceptis illis, qui tua abstulerant, illa videlicet, quae comes minime habuerat, de quibus dictum est, ut comes tibi super ipsis iustitiam, donec ablata iuxta beneplacitum tuum redderentur, faceret; sive autem tu ipse iustitiam tuam proinde faceres, comes vero in nullo tibi contradiceret. De piscatione vero, unde tu querimoniam feceras, ita positum est: ut bonas consuetudines, quas homines tui ab antiquo per lacum habuerant, semper in pace haberent. Fuit et querimonia tua de piscatione in Venna, quam comes abstulerat, super quo a compositoribus dictum est: ut quando comitem vocare velles, in curiam tuam venire, ac per cognitionem curiae in pace remaneret. De Rodulpho quidem Sancti Gervasii, quia comes inde conquestus fuerat, sic positum est: ut investitura Ecclesiae remaneret, etsi comes vellet super hoc in curiam tuam venire, et secundum quod dictum erat, vel adhuc diceretur ius suum uterque possideret. Si quis vero pacem hanc vel concordiam temerario ausu infringere temptaverit, dictum est ab ipsis compo-

De peragenda iustitia.

Quadraginta libras a comite episcopo pro restauratione damni persolvendae, canonicis vero damnum ad eorum libitum comes emendaturus.

Quaestio de piscatione.

Et de Rodulpho Sancti Gervasii.

De his, quae ad episcopum pertinent.

Et de his, quae ad comitem spectare videntur.

sitoribus, ut tu inde iustitiam facias, et comes infra quadraginta dies, et tua pro facta iustitia non offendant. Ut igitur compositio ipsa futuris semper temporibus inviolabiliter observetur, eam Apostolicae Sedis auctoritate duximus confirmandam, et praesenti privilegio muniendam. Deducimus itaque, ut nulli omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, secundo tertiove communitus, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, atque in extremo examine districtae subiaceat ultioni. Cunctis vero eam servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

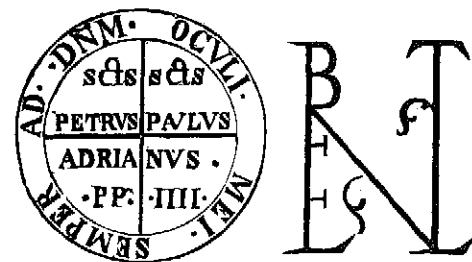
Hanc compositionem inviolabiliter observandam statuit, eamque praeepti privilegio munit.

Sanctio poenalis.

Pax et benefitio servantibus.

Hadriani PP. sigillum et subscriptio.

Subscriptiones quoque cardinalium S. R. Ecclesiae.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.
 Ego Gregorius Sabinensis Ecclesiae episcopus.
 Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. S. Sabinae.
 Ego Gerardus presbyter card. tituli Stephani in Coelio monte.
 Ego Henricus presb. card. tit. Sanctorum Nerei et Achillei.
 Ego Otto diaconus card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum.
 Ego Rodulphus diaconus cardinalis Sanctae Luciae in Septa Solis.
 Ego Guido diaconus cardinalis S. Mariae in Porticu.

Ego Otto diaconus cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano.
 Ego Arditio diac. card. S. Theodori.
 Ego Boso diac. card. Sanctorum Cosmae et Damiani.
 Ego Albertus diac. card. S. Adriani.
 Dat. Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri card. et cancellarii, xii kal. iunii, indict. v, incarn. dom. anno MCLVII, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno III.
 Dat. die 21 maii anno Domini 1157, pontif. anno III.

XVI.

Confirmatio bonorum omnium Gebennensis Ecclesiae, et largitionum eidem factarum a Friderico Aenobardo imperatore (1).

Exordium. — Ecclesiam Gebennensem sub B. Petri protectione suscipit, et largitiones ab imperatore episcopo et Ecclesiae factas confirmat et roborat Pontifex; — Possessiones quascumque illibatas conservari iubet; — Vexationibusque fatigari vetat. — Poena contravenientium. — Pax servantibus. — Subscriptio et sigillum.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Arducio Gebennensis Ecclesiae episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

Cum ex iniuncto nobis a Deo apostolatus officio, quo cunctis Christifidelibus, auctore Domino, praeminemus, singulorum paci et tranquillitati debeamus intendere; praesertim pro illorum quiete oportet nos esse sollicitos, qui pastoralis dignitate sunt praediti, et ad officium pontificale promoti. Nisi enim ipsorum iura, in quantum Deo permittente possumus, integra conservemus et auctoritate apostolica eos a pravorum incursibus defendamus, de illorum salute non vere

(1) Ex archiv. Ecclesiae huius erut. et cum originali collat. ext. tom. ix Bullarii editi Luxemburgi.

Exordium.

Ecclesiam Gebennensem sub B. Petri protectione suscipit, et largitiones ab imperatore episcopo et Ecclesiae factas confirmat et roborat Pontifex:

poterunt esse solliciti, qui sibi ad regendum, Domino disponente, commissi sunt. Eapropter, venerabilis in Christo frater Gebennensis episcopo, tuis iustis postulationibus gratum impertimur assensum, et praefatam Gebennensem Ecclesiam, cui Deo auctore praesse dinosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut ea, quae charissimus in Christo filius noster Romanorum imperator, qui regale ius pertinentia, tibi et Ecclesiae tuae intra civitatem Gebennensem et extra, pietatis intuitu noscitur legitime contulisse, et scripti sui pagina roborasse, sicut in ipso scripto continetur, tibi tuisque successoribus auctoritate Sedis Apostolicae integre confirmamus, et huius privilegii munimine roboramus. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona, eadem Ecclesia impraesentiarum iuste et canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, supradictam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere; seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et substitutione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva nimirum in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularive persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque

se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus ss.

(Locus sigilli plumbei, ut in ant. pag. 645)

Ego Manfredus presbyter cardinalis et S. R. E. card. subscriptione tituli Sanctae Sabinae.

Ego Gregorius Sabinensis Ecclesiae episc.

Ego Gerardus cardinalis tituli Sancti Stephani in Caelio monte.

Ego Henricus presbyter cardinalis tit. Ss. Nerei et Achillei.

Ego Otto diaconus cardinalis tituli S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Rodolphus diaconus cardinalis in Septa Sanctae Luciae.

Ego Guido diaconus cardinalis Sanctae Mariae in Porticu.

Ego Otto diaconus cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Arditio diaconus cardin. Sancti Theodori.

Ego Boso diaconus cardin. Ss. Cosmae et Damiani.

Ego Albertus diaconus cardinalis S. Adriani.

Datum Lat. per manum Rolandi S. R. E. presb. card. et cancellarii, XII kal. iunii, indictione v, incarnationis dominicae anno MCLVII, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno III.

Dat. die 21 maii anno Domini 1157, pont. anno III.

Pax servantibus.

Subscription et sigillum.

et S. R. Ecclesiae cardina- lium subscri- ptiones.

Possessiones quascumque illibatas conservari iubet.

Vexationibus que fatigari solent.

Poenam contravenientium.

XVII.

Henrico Gradensi patriarchae patriarchalem dignitatem confirmat, et primum super Iadertinum archiepiscopum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Adhortatio ad Henricum patriarcham, ut iustitiam in omnibus servet. — Dignitatem patriarchalem eidem confirmat Pontifex intra statutos a praedecessoribus Pontificibus terminos, cum caeteris honoribus et insignibus. — Primum ei super Iadertinum episcopum concedit: reservata tamen Rom. Pontifici pallii traditione. — Confirmat insuper eidem ecclesiam omnes, et bona ad Graden. Ecclesiam pertinentia. — Solitae conclusiones. — Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchae, eiusque successoribus, canonicè substituendis, in perpetuum.

Exordium.

Apostolicae officium dignitatis creditae nobis, et dispensationis debitum utiliter exequi comprobamur, cum collatam unicuique Ecclesiae dignitatem provida sollicitudine custodimus; et singulis Ecclesiis iura sua illibata studemus et integra conservare; sicut etiam nulli, ultra quam mereatur, aliquid est a Sede Apostolica favore gratiae concedendum. Quanto itaque maiori es praerogativa supernae respectu gratiae sublimatus, tanto solertius tibi est attendendum, ut in corrigendis subditis plus apud te possit ratio quam potestas: atque te boni dulcem, mali vero pium sentiant correctorem: personas diligas, et subiectorum vitia persequaris; ne si agere aliter forte volueris, transeat in crudelitatem correctio, et perdas quos desideras emendare: sicque vulnus debes abscindere, ut non possis, quod sanum est, ulcerare; ne, si ferrum plusquam res exigit, imprimatur, noceat, cui prodesse festinas; sed alterum condatur ex altero, quod et boni habeant amando quod caveant, et mali metuendo, quod diligant. Eapropter, venerabilis in

Adhortatio ad Henricum patriarcham, ut iustitiam in omnibus servet.

(1) Ex tom. v, Ital. Sac.

Christo frater Henrico patriarcha, tuis postulationibus grato concurrentes assensu, Gradensem Ecclesiam, cui auctore Deo praesse dignosceris, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus. Igitur praedecessorum nostrorum fel. mem. Pelagii, Alexandri et Urbani II vestigiis inhaerentes, illius praecipue constitutionis tenorem servantes, quam praedecessor noster Leo IX Papa sanctissimus, et synodali iudicio, et privilegii pagina confirmavit, tibi tuisque successoribus canonicè substituendis patriarchalem concedimus dignitatem, et magisterium Gradensis Ecclesiae gerendi in iis tamen finibus confirmamus, qui per supradictos praedecessores nostros eidem noscuntur Ecclesiae constituti. Crucem quoque ante te ferendam etiam concedimus, nisi cum Romae fueris, aut in praesentia Romani Pontificis, vel comitatu. Pallium etiam fraternitati tuae, in plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex Apostolicae Sedis liberalitate largimur: quo intra Ecclesiam tuam ad missarum solemniam celebranda uti memineris eis diebus, quibus praedecessores tuos non ambigimus usos fuisse: videlicet in Nativitate Domini, Epiphania, tribus festivitibus Sanctae Mariae, Coena Domini, Sabbato Sancto, Resurrectione Domini, Ascensione, et Pentecoste, in natalitio S. Ioannis Baptistae, et omnium Apostolorum, in festivitibus quoque S. Marci, S. prothomartyris Stephani, Laurentii, S. Martini, in solemnitate Omnium Sanctorum, et principalibus Ecclesiae tuae festivitibus, necnon in ecclesiarum, episcoporum, caeterorum clericorum consecrationibus, et anniversario consecrationis tuae dioecesis. Praeterea, ne commissa regimini et dispositioni tuae praefata Gradensis Ecclesia, quae de benignitate Apostolicae Sedis praerogativa gaudet honoris, ex brevitate patriarchatus inferior et abiectior valeat apud simpliciores haberi, et ad ampliandam dignitatem ipsius, primum ei super Ia-

Dignitatem patriarchalem eidem confirmat Pontifex intra statutos a praedecessoribus Pontificibus terminos, cum caeteris honoribus et insignibus;

Crucem praesertim ante patriarcham ferendam, et pallio.

Primum et super Iadertinum episcopum concedit: reservata tamen Rom. Pontifici pallii traditione.

deretinum archiepiscopatum, et episcopatus ipsius, apostolica auctoritate concedimus, et cum te quam successores tuos Iadertino archiepiscopo et episcopis eius, qui pro tempore fuerint, dignitate primatus praesidem statuimus, et consecrationis munus eidem archiepiscopo impertiri; Romano quidem Pontifici traditione pallii reservata; statuimus etiam, ut quaecumque bona, quascumque possessiones, quae eadem Gradensis Ecclesia iuste et canonice possidet, aut in futurum iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. Porro ecclesias, religiosis episcopis Gradensis Ecclesiae oblatas, per patriarchatum tuum constitutas, tibi tuisque successoribus libere confirmamus: ita ut nulli episcopo liceat absque tuo assensu in eis consecrationes celebrare, aut sacerdotibus in eisdem Domino servientibus, donec in locis ipsis fuerint, divina officia prohibere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat supradictam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularive persona etc.

Confirmat in super eidem ecclesiam omnes, et bona ad Gradensem Ecclesiam pertinentia.

Solidae conclusiones.

Hadriani PP.

et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Imarus Tusculanus episc.

Ego Cintius Portuensis et Sanctae Rufinae episcopus.

Ego Guido presbyter cardinalis Sancti Chrysogoni subsc.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tit. Sanctae Praxedis ss.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. Sanctae Sabinae ss.

Ego Iulius presbyter cardinalis tituli Sancti Marcelli ss.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tit. S. Crucis in Hierusalem ss.

Ego Octavianus presbyter cardinalis tit. Sanctae Caeciliae subscripsi.

Ego Ioannes presbyter cardinalis Ss. Ioannis et Pauli tit. Pammachii.

Ego Ioannes presbyter cardinalis tituli Sanctorum Silvestri et Martini ss.

Ego Otto diaconus cardinalis S. Georgii ad Velum Aureum ss.

Ego Guido diaconus cardinalis Sanctae Mariae in Aquiro.

Ego Iacintus diac. cardinalis Sanctae Mariae in Cosmedin.

Datum Later. per manum Rolandi S. R. E. cardinalis et cancellarii, idibus iunii, indictione v, incarnationis dominicae anno MCLVII, pontificatus vero domini Adriani Papae IV anno III.

Dat. die 13 iunii anno Domini 1157, pontif. anno III.

XVIII.

Concessio patriarchae Gradensi, ut Constantinopoli, et in aliis urbibus imperii Constantinopolitani, in quibus Veneti plures habent Ecclesias, episcopos ordinare et consecrare possit (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Romana Ecclesia caeterorum caput et magistra. — Eius est caeteris Ecclesiis providere. — Gradensi patriarchae ius datur ordinandi episcopos per imperium C. P. — Roboratur huiusmodi concessio. — Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchae, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter omnia coeli sidera, quae ad decorem mundi, et usus hominum, in principio Sapientia Divina formavit, solem voluit claritate luminis praeminere: cuius ortus et diem terrae infunderet, et noctis tenebras propulsaret. Conveniens namque fuerat, quod eo praestantior caeteris

(1) Concil. edit. Venet., tom. XIII.

Romana Ecclesia caeterorum caput et magistra.

sideribus haberetur, quo specialiter in ipso formationis exordio, ut singulariter praesent diei, de superni munere Conditoris accepit. Sic nimirum Redemptor, cum Ecclesias veluti micantes stellas in diversa mundi climata latius propagasset, sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius B. Petrus apostolorum princeps extitit gubernator, tamquam splendidum solem, omnibus superesse, et singulas ei Ecclesias, utpote membra suo capiti, statuit subiacere. Quod ex illis verbis manifestius declaratur, quibus eundem Petrum est Dominus allocutus: Si diligis me, pasce oves meas (a). Et alibi: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam (b). Petra vero, supra quam legitur esse fundata, nullas scissuras recipit, nullas patitur sectiones. Hoc idem rursus demonstratur, cum dicitur: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis (c). Ipsi quoque et propria firmitas, et fidei alienae confirmatio data est, quando a Magistro audire meruit: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (d). Istis itaque et aliis rationibus sancta et apostolica Ecclesia, quae caelesti privilegio inter alias obtinet principatum, tamquam ab ipso capite Domino Iesu Christo praerogativam accepit, ut auctoritatem habeat singularem universis per orbem terrarum Ecclesiis providendi, et discreta in eis consideratione statuere, quae cognoscit statuenda. Nobis igitur, qui licet insufficientibus meritis vices apostolorum principis in sancta Ecclesia suscepimus exequendas, providendum imminet attentius, et agendum, ut secundum uniuscuiusque dignitatem et statum Ecclesiae, honor ei debitus impendatur, et cum salute populi fratribus nostris provida sollicitudine deferatur. Hac siquidem consideratione, venerabilis in

(a) Ioan. XXI. (b) Matth. XVI. (c) Ibid. (d) Luc. XXII.

Bull. Rom. Vol. II.

82

Christo frater Henrice patriarcha, inclinati, iustis postulationibus tuis gratum impertimur assensum; et tam devotioni tuae, quam honori et utilitati Gradensis Ecclesiae, cui Deo auctore praesesse dignosceris, deferre volentes, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica duximus concedendum, ut in Constantinopolitana urbe, et in aliis civitatibus, in Constantinopolitano dumtaxat imperio constitutis, in quibus Veneti plures habent Ecclesias, ubi videlicet eorum multitudo consuevit assidue convenire, liceat vobis episcopum ordinare, et absque alicuius contradictione munus ei consecrationis impendere. Ut igitur haec nostra concessio perpetuis temporibus inviolabiliter observetur, eam auctoritatis nostrae praesidio roboramus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae concessionis et confirmationis infringere. Si quis igitur etc.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Imarus Tusculanus episcopus.

Ego Cintius Portuensis et Sanctae Rufinae episcopus.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Sancti Chrysogoni subsc.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tit. Sanctae Praxedis.

Ego Manfredus presbyter cardinalis S. Sabinae subsc.

Ego Iulius presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Ubaldus presb. card. tit. Sanctae Crucis in Hierusalem.

Ego Octavianus presb. card. Sanctae Caeciliae.

Ego Ioannes presbyter cardinalis Ss. Ioannis et Pauli tit. Pammachii.

Ego Ioannes presbyter cardinalis tit. Ss. Silvestri et Martini.

Ego Otto diac. card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Guido diac. card. tit. S. Mariae in Aquiro.

Gradensi patriarchae ius datur ordinandi episcopos per imperium C. P.

Roboratur huiusmodi concessio.

Solidae conclusiones.

Hadriani PP.

et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

Ego Iacintus presb. card. tit. S. Mariae in Cosmedin.

Dat. Laterani per manus Rolandi S. R. E. cardinalis et cancellarii, idibus iunii, iadict. v, incarn. dom. anno MCLVII, pontificatus domni Adriani Papae IV anno III.

Dat. die 13 iunii anno Domini 1157, pont. anno III.

XIX.

Monasterio SS. Trinitatis de Monte Sacro ordinis Casinen. Sipontinae diocesis, confirmatis bonis omnibus, nonnulla conceduntur privilegia (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Bona ad monasterium pertinentia enumerans confirmat Pontifex: — Et donationem monasterio factam ab Immetatico. — Abbatis electionem per monachos fieri mandat: — Cui habitum monachicum petentibus dandi facultatem tribuit. — Monasterium liberum ab omni laicali vel ecclesiastica potestate in temporalibus declarat; — Salvo annuo censu monast. Cassinensi debito. — Consecrationes vero altarium, et sacros ordines a dioecetano episcopo suscipiendos statuit; — Annuumque censum Romanae Ecclesiae reservat. — Solitae clausulae. — Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati monasterii SS. Trinitatis de Monte Sacro, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris monasticam vitam professis, in perpetuum.

Exordium

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse praesidium; ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sanctae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatum monasterium SS. Trinitatis de Monte Sacro in quo divino mancipati

(1) Ex authentico exemplari edidit Ughell., Ital. Sac., tom. VII, ubi de Sipontina Ecclesia.

estis obsequio, ad exemplar praedecessorum nostrorum venerabilis memoriae Honorii, Innocentii et Eugenii, Romanorum Pontificum, praesentis scripti privilegio communimus (1); statuantes, ut quascumque possessiones, quaecumque loca idem monasterium impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, liberalitate principum, oblatione fidelium, sive aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: ecclesiam videlicet S. Mariae sitam in loco, qui dicitur S. Quirici, cum suis pertinentiis, Rainiarum, et terram, quas in territorio Riniani habetis: ecclesiam Sancti Matthiae apostoli infra moenia civitatis Montis Sancti Angeli, et ecclesiam Sancti Simeonis extra portam civitatis, ecclesiam Sancti Vincentii sitam in pertinentiis ipsius civitatis in loco, qui dicitur Vota, cum rebus suis: quicquid habetis in eccl. Sancti Lucae, et rebus ad eam pertinentibus, petiae vineae, et aliae possessiones, quae fuerunt scilicet ipsius civitatis Montis S. Angeli, et omnes res tam infra dictam civitatem, quam in eius finibus, vestro monasterio pertinentes; ecclesiam Sancti Georgii in pede ipsius montis Sancti Angeli cum pertinentiis suis, salinas, et maria, quae in partibus Siponti habetis, ecclesiam S. Martini de Porcarezza cum suo territorio, eccl. Sanctae Mariae de Matinata cum omnibus ad eam pertinentibus, et omnes alias possessiones, quas in eadem Matinata habetis. Praeterea concedimus eidem monasterio fundum, qui dicitur Matinata, et ecclesiam in eodem loco constitutam, petias terrarum, et curtes, quas habetis in loco de Avanto: in episcopatu Vestano ecclesiam Sanctae Teclae, ecclesiam Sanctae Eugeniae, et ecclesiam Sancti Lucae cum pertinentiis earum, et

(1) Quae hic citantur privilegia nullibi reperire datum est.

Bona ad monasterium pertinentia enumerans confirmat Pontifex;

omnes res in praefato episcopatu vestro monasterio pertinentes, ecclesiam Sancti Petri, et Sanctae Mariae prope castellum Capreolis cum pertinentiis suis, piscarias, et piscatores, quas habetis in Barano, molendina, quae sunt in valle Montis Nigri, ecclesiam Sancti Pancratii Ischitellae cum casale et territoriis suis, ecclesiam Sancti Viti, et terras, quas apud Cannas habetis, eccl. Sancti Iacobi extra portas Baroli cum pertinentiis suis, et omnibus tam infra eandem civitatem, quam in eius episcopatu, vestro monasterio pertinentibus, ecclesiam Ss. Sergii et Bacchi sitam super portam Trani cum pertinentiis suis, et omnes res tam infra eandem civitatem, quam in eius episcopatu vestro monasterio pertinentes: ecclesiam Omnium Sanctorum sitam in loco, qui dicitur Patiano, donationem omnium infra scriptarum rerum, factam ab Immetatico de civitate Vigiliarum vestro monasterio, ecclesiam Sancti Fortunati, et ecclesiam Sancti Thomae apostoli, sitas prope eandem civitatem, cum rebus sibi pertinentibus: ecclesiam Sanctorum Philippi et Iacobi cum pertinentiis suis sitam prope civitatem Melphitam, et omnes alias res tam infra eandem civitatem, quam in eius episcopatu, vestro monasterio pertinentes: ecclesiam Sancti Procopii sitam in civitate Barensi, et omnes alias res, tam infra eandem civitatem quam in episcopatu, vestro monasterio pertinentes: possessiones et domum, quas habetis in civitate Rubi, et in episcopatu eius, ecclesiam Sancti Angeli et Sancti Nicolai subtus Ischitellam cum pertinentiis suis, et quicquid in territorio ipsius habetis. Obeunte vero te, eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem, et B. Benedicti regulam, providerint eligendam; electus autem ad Romanum Pontificem benedicendus ac-

Et donationem monasterio factam ab Immetatico.

Abbatis electionem per monachos fieri mandat;

cedat; qui nimirum liberas personas ad id monasterium ad conversionem venire volentes suscipiendi, et secundum ipsius vestri B. Benedicti regulam monachandi habeat facultatem. Constituimus etiam, de caetero in eodem loco perpetuis futuris temporibus sedes abbatiae consistat, nec alicui archiepiscopo, vel abbati, seu cuilibet hominum liceat, vestrum monasterium temere perturbare, interdiceret, seu aliqua ei gravamina, seu vexationes inferre, vel ipsius possessiones adimere, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, profutura: salvo nimirum censu duorum solidorum Casinensi monasterio a vobis annualiter persolvendo. Addimus insuper, ut consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, seu quaelibet Ecclesiae sacramenta, a dioecetano suscipiatis episcopo, si quidem aptus fuerit locus, et gratiam atque communionem Apostolicae Sedis habuerit, eaque vobis sine pravitate et exactione; alias ipsa a quocumque malueritis catholico episcopo postulare, qui nostrae sedis auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Ad indicium autem huius perceptae a Romana Ecclesia libertatis, dimidiam unciam auri singulis annis nobis nostrisque successoribus persolvatis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco citato servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic

Cui habitum monachicum petentibus dandi facultatem tribuit.

Monasterium liberum ab omni laicali vel ecclesiastica potestate in temporalibus declarat.

Salvo annuo censu monast. Casinensi debito:

Consecrationes vero altarium, et sacros ordines a dioecetano episcopo suscipiendos statuit:

Annuumque censum Romanae Ecclesiae reservat.

Solitae clausulae

fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Hadriani PP. EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Imarus Tusculanensis episcopus.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus.

Ego Ualdus Ostiensis episcopus.

Ego Iulius Praenestinus episcopus.

Ego Ualdus presb. card. tit. S. Crucis in Hierusalem subsc.

Ego Astaldus presb. card. tit. Sanctae Priscae subsc.

Ego Ioannes presbyter card. tituli Ss. Ioannis et Pauli tit. Pammachii subsc.

Ego Ioannes presb. card. tit. Sancti Silvestri et Martini subsc.

Ego Otto diaconus card. S. Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Bozo diac. card. Ss. Cosmae et Damiani.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presb. card. et cancellarii, kal. ian., indiet. III, incarnationis dominicae anno MCLVIII, pontificatus D. Adriani Papae IV anno v.

Dat. die 1 ianuarii anno Domini 1158, pont. anno v.

XX.

Privilegium, quo confirmantur iura ac possessiones abbatae S. Augustini Lemovicensis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Monast. ipsum sub protectione Sedis Apost. suscipit Hadrianus; — Eique bona omnia confirmat: — Quorum nonnulla enumerat: — Facultatem quoque tribuit sepeliendi in ecclesiis monasterio subiectis, salvis tamen iuribus parochialium Ecclesiarum. — In Ecclesiis vero curam animarum habentibus sacerdotes ab abbate eligi, ab episcopo vero approbari statuit. — Abbatem autem monast. huius

(1) Ex Gall. Christ., tom. II, inter Instrumenta Ecclesiae Lemovic., num. xxv.

a monachis eligi debere praecipit. — Immunitas pro monasterio ab omni molestia, — Cum solitis conclusionibus. — Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati Ecclesiae S. Augustini Lemovicensis, eiusque fratribus, tam praesentibus quam futuris, monasticam vitam professis, in perpetuum.

Quotiens illud a nobis petitur, quod religioni et honestati noscitur convenire, omnino nos decet libenter concedere; et praeterea decernimus congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatum monasterium, quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; imprimis siquidem statuantes, ut ordo monasticus, qui secundum Dei timorem, et B. Benedicti regulam in ipso monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur; statuantes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona idem monasterium impraesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimere vocabulis: monasterium de Caro-Vico cum pertinentiis: monasterium de Ambazaco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Super-Bosco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Colongis cum pertinentiis suis, monasterium et capellam de Castro Lucio cum pertinentiis suis, ecclesiam de Bonaco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Fagia cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Ioannis de Rillaco cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Pauli cum pertinentiis suis, ecclesiam de Buissolio cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Christofori cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Symphoriani cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Pro-

Exordium.

Monasterium ipsum sub protectione Sedis Apostolicae suscipit Hadrianus;

Eique bona omnia confirmat:

Quorum nonnulla enumerat:

iectis cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Lazari cum pertinentiis suis, ecclesiam de Femmoreth cum pertinentiis suis, ecclesiam de Vernaco cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Germani de Ledros cum pertinentiis suis, ecclesiam de la Vaisse cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Petri et Germani cum pertinentiis suis, ecclesiam de Vegrine cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Petri de Lascoube cum pertinentiis suis, capellam S. Michaelis de Triguant cum pertinentiis suis, capellam Sancti Michaelis de Chastelut cum pertinentiis suis; insuper decimas integrae parochiae S. Christofori et S. Simphoriani, quae a quadraginta retro annis quiete possedistis, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam quoque loci ipsius liberam esse concedimus, et ut eorum devotioni, et extremae voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati sint vel interdicti, nullus obsistat: salvis tamen iuribus parochialium Ecclesiarum, de quibus corpora mortuorum assumuntur. In parochialibus autem ecclesiis, quas tenetis, liceat vobis sacerdotes seu rectores electos episcopo repraesentare, quibus, si idonei inventi fuerint, episcopus curam animarum committat; et de plebis quidem cura iidem sacerdotes episcopo, de temporalibus vero vobis debeant respondere. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia praeponatur, nisi quem fratres omnium consensu, vel fratrum pars sanioris consilii, secundum Dei timorem, et B. Benedicti regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione vel substitutione concessa sunt, usibus omnimodis profu-

Facultatem quoque tribuit sepeliendi in ecclesiis monasterio subiectis, salvis tamen iuribus parochialium ecclesiarum.

In Ecclesiis vero curam animarum habentibus sacerdotibus ab abbate eligi, ab episcopo vero approbari statuit.

Abbatem autem monasterium huius a monachis eligi debere praecipit.

Immunitas pro monasterio ab omni molestia:

tura: salvis in omnibus Apostolicae Sedis auctoritate, et dioecesani episcopi convenienti iustitia. Si quae igitur in futurum ecclesiastica saecularive persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, ac in extremo examine divina ultioni subiacet; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Ualdus presb. card. S. Crucis in Hierusalem.

Ego Imarus Tusculanus episc.

Ego Gregorius Sabinensis episc.

Ego Ualdus Ostiensis episc.

Ego Ioannes presb. card. Ss. Silvestri et Martini.

Ego Ildebrandus presb. card. basilicae Duodecim Apostolorum.

Ego Otto diac. card. Sancti Georgii ad Velum Aureum.

Ego Iacintus diac. card. S. Mariae in Cosmedin.

Ego Arditius diaconus cardinalis S. Theodori.

Datum Laterani per manum Rolandi S. Romanae Curiae et Ecclesiae presbyteri card. et cancellarii, vi idus februarii, indictione VII, incarnationis dominicae MCLVIII, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno v.

Dat. die 8 februarii anno Domini 1158, pont. anno v.

Cum solitis conclusionibus.

Hadriani PP.

et S. R. Eccl. cardinalium subscriptiones.

XXI.

Privilegium confirmationis donationum monasterio in Prufeningen. factarum, cui nonnulla privilegia conceduntur (1).

Huic monasterio similia privilegia concessere Innocentius PP. II et Eugenius III.

SUMMARIUM

Exordium. — Monasterium sub protectione Sedis Apost. recipit. — Eidem donationes omnes confirmat. — In ecclesiis ad illud spectantibus a monachis eligi iubet presbyteros, qui curam animarum ab episcopo suscipiant. — In communi terrae interdicto, clausis hostiis, monachos sacra peragere, indulget. — Sepulturam monasterii liberam fore declarat. — Decretum immunitatis pro monasterio. — Solitae clausulae. — Hadriani PP. subscriptio.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Erboni abbati monasterii S. Georgii Prufeningen., eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Exordium

Ad hoc universalis Ecclesiae cura nobis a provisoro omnium bonorum Deo commissa est, ut religiosas diligamus personas, et beneplacentem Deo religionem studeamus modis omnibus propagare. Nec enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, nisi ex charitatis radice procedens a puritate religionis fuerit conservatus. Oportet igitur, omnes christianae fidei amatores religionem diligere, et loca venerabilia cum ipsis personis divino servitio mancipatis attentius confovere, ut nullis pravorum hominum agitentur molestiis, vel importunis angariis fatigentur. Huius rei gratia, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatum Beati Gregorii Prufeningen. monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar praedecessoris nostri sanctae recordationis (2) Papae, sub beati Petri et nostrae protectione suscipimus, et praesentis

Monasterium sub protectione Sedis Apostolicae recipit.

(1) Ex Hundii Metrop. Salisburg. tom. III.
(2) Forte addendum *Eugenii*.

scripti privilegio communimus; statuentes, ut quaecumque bona, quaecumque possessiones ab Ottone bonae memoriae Babenbergensi episcopo, Egilberto et Eberhardo eius successoribus, iuste et canonice vestro monasterio sunt oblata, et imposterum ab eorum successoribus, sive ab aliis Dei fidelibus simili modo, seu concessione Pontificum, liberalitate regum, largitione principum, oblatione fidelium, aut etiam variis rationabilibus modis, praestante Domino, eidem loco conferri contigerit, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Sane novalium vestrorum, quae propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas praesumat exigere. Adiciamus etiam, ut in ecclesiis vel capellis, quae in fundo monasterii vestri sunt, liceat vobis, honestos eligere sacerdotes, qui nimirum per vos episcopo praesententur; atque, si idonei fuerint, ab eodem episcopo curam animarum suscipiant, eique de spiritualibus, vobis vero de temporalibus respondeant. Quod si commune in terra illa fuerit interdictum, exclusis ab Ecclesia vestra excommunicatis et interdictis, clausis ianuis, liceat vobis submissa voce divina officia celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum devotioni, et extremae voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat: salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum, de quibus corpora mortuorum assumuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat supradictum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicae auctoritate et dioecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularive persona,

Eidem donationes omnes confirmat.

In ecclesiis ad illud spectantibus a monachis eligi iubet presbyteros, qui curam animarum ab episcopo suscipiant

In communi terrae interdicto, clausis hostiis, monachos sacra peragere, indulget.

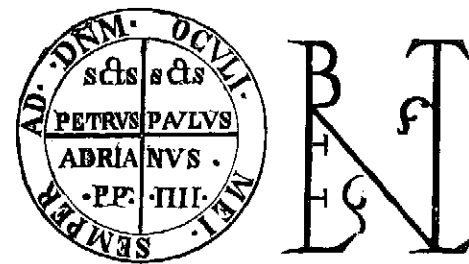
Sepulturam monasterii liberam fore declarat.

Decretum immunitatis pro monasterio.

Solitae clausulae

hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat; cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Hadriani PP. subscriptio. EGO ADRIANUS cathol. Eccl. episc. ss.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancell., kal. aprilis, indict. VII, incarn. domin. anno MCLVIII, pontific. vero domni Adriani Papae IV anno v.

Dat. die 1 aprilis anno Domini 1158, pont. anno v.

XXII.

Monasterio Ss. Nazarii et Celsi Veronensis dioecesis bona omnia confirmantur, salvo censu annuo palatio apostolico solvendo, eiusque monachis abbatis sui electio committitur (1).

SUMMARIUM

Exordium deest. — Ordo monasticus inibi perpetuo observetur. — Bona omnia confirmantur. — Quorum nonnulla propriis vocabulis exprimentur, cum ecclesiis, terris, (1) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. v, ubi de Veronensi Ecclesia.

iuribus etc. — Abbatem huius monasterii a monachis eligendum praecipitur. — Exemptio a decimis. — Solitae clausulae. (R. T.) Hadriani PP. et S. R. E. card. subscriptiones.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Clementi abbati monasterii Sanctorum Nazarii et Celsi, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris monasticam vitam professis, in perpetuum.

Quotiens etc. communimus; in primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et beati Benedicti regulam in ipso monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quaecumque bona eadem Ecclesia impresentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: ecclesiam S. Mariae de Marcellitis cum pertinentiis, salvo censu unius bizantii, quem singulis annis pro eadem Ecclesia nobis nostrisque successoribus solvere debeatis: ecclesiam S. Sebastiani cum pertinentiis, ecclesias de Carlano, ecclesiam Sanctae Mariae Cluave cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Cassiani cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Martini de Lavago cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Sepulchri cum Hospitali cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctae Felicitae cum pertinentiis suis, villam Cosiliani cum omni iure suo, terram quam habetis in Lenazzo, terram de Nodesola, terram de Portu, terram de Porcile, terram Gepito, terram de Lavagno cum vineis et domibus suis, terram de Grillana, terram de Mizano, terram de Monte Auro cum molendinis et valeatoribus et vineis suis, terram de Mizoli cum olivis et vineis suis, terram cum olivis in territorio Sanctae Mariae in Selle, terram et vineas de Colignola, terras de Lilasi, terram de Garda cum olivis suis,

Exordium deest.

Ordo monasticus inibi perpetuo observetur.

Bona omnia confirmantur.

Quorum nonnulla propriis vocabulis exprimentur, cum ecclesiis, terris, iuribus etc.

ALEXANDER III

PAPA CLXX

Anno aerae Christi comm. MCLIX.

Rolandus, natione Tuscus, patria Soanensis (1), ex patre Rainutio, antea S. R. E. presbyter cardinalis tituli S. Marci, et Apostolicae Sedis cancellarius, electus est Romanus Pontifex die 7 septembris 1159 et die 20 mensis eiusdem consecratus, cui nomen Alexander III. Sedit in pontificatu, imperantibus, in Oriente Emanuele, mox Alexio Comnenis, in Occidente Friderico Ænobarbo imp., annos XXI, menses XI, dies XXII (2). Obiit apud civitatem Castelli die 30 augusti 1184, et sepultus est Romae in ecclesia Lateranensi. Vacavit Sedes per diem (3).

Schisma vigesimum octavum in Ecclesia.

Electo, ut diximus, Rolando, qui Alexander Papa III; Ioannes tituli S. Martini, et Guido tituli S. Calixti, presbyteri cardinales, Octavianum tituli S. Caeciliae, pontificiam dignitatem iamdiu ambientem, pseudopapam elegerunt, qui Victor dictus. Inter caetera facinora stolam, e legitimi Pontificis collo violenter excussam (4), sibi imposuit; et quarta hebdomada ab episcopis Malphitano, Ferentinate et Tusculano potius execratus est, quam consecratus die 4 octobris in abbacia Farfensi. Diem illi indixit Alexander, ut ad Ecclesiae unitatem rediret, quod vir nequam contemnens, cum suis excommunicatur, quod per summam audaciam et inauditum scelus ab Octaviano quoque in Alexandrum factum est in conciliabulo, Papiæ coacto ab imperatore Friderico.

(1) Sed in Cod. Vat. quem refert Baronius, legitur patria Senensis. (2) A die electionis deductos; nam si numeremus a die consecrationis supra annos et menses, sedit tantum dies X. Pagius inior. (3) Exclusis extremis. (4) Rei gestae historiam refert Alexander in epistola, quam subicimus, ad clerum et populum Bononiensem; caetera refert Baronius ex Cod. Vaticano auctoris eiusdem temporis.

insulam de Parquara cum pratis et cum omnibus ad ipsam pertinentibus. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia praepnatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars sanioris consilii, secundum Dei timorem, et beati Benedicti regulam providerint eligendum. Sane novalium vestrorum, quae propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium decimas a vobis nullus praesumat exigere. Decernimus ergo etc. Salva etc. Cunctis autem etc. Amen.

EGO ADRIANUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Ubaldus presbyter cardinalis tituli Sanctae Praxedis.

Ego Iulius presbyter cardinalis tituli S. Marcelli.

Ego Octavianus presb. cardinalis tituli S. Caeciliae.

Ego Astaldus presbyter cardinalis tit. Sanctae Priscae.

Ego Girardus presb. card. tit S. Stephani.

Ego Hildebrandus presb. card. basilicae Duodecim Apostolorum.

Ego Guido presbyter cardinalis tit. S. Chrysogoni.

Ego Guillelmus presb. card. tit. S. Petri ad Vincula.

Ego Otto diac. card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Rodolphus diac. card. S. Luciae.

Ego Petrus diac. card. S. Eustachii iuxta templum Agrippae.

Ego Raymundus diac. card. S. Mariae in Via Lata.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae presb. cardinalis et cancellarii, XIII kal. iunii, indictione VI, incarnationis dominicae anno MCLVIII, pontificatus vero domni Adriani Papae IV anno IV.

Dat. die 20 maii anno Domini 1158, pontif. anno IV.

Abbatem huius monasterii a monachis eligendum praecipitur.

Exemptio decimas.

Solutae claustrae.

Hadriani PP.

et S. R. Ecol. cardinalium subscriptiones.

Octavianum iterato anathemate percussit Alexander in concilio, apud Montem Pesulanum habito, (1) mox in altero Turonis. Mortuus est in urbe Lucensi, ubi sepultus die 22 aprilis anno 1164, postquam in schismate vixerat ann. IV, menses fere septem, quem extinctum deslevit Alexander, et cardinales de morte illius exultantes durius increpavit (2).

Schisma vigesimum nonum in Ecclesia.

Post Octaviani mortem, eodemque die, quo antipapa sepulturae mandatus est, mandato imperatoris (3) 22 die mensis aprilis Guidonem Cremensem (presbyterum cardinalem tituli S. Calixti, qui Octavianum elegerat) antipapam fecerunt, qui consecratus est ab Henrico Leodiensi episcopo et Paschalis III nuncupatus. Cum per annos quatuor imperatoris favore tumidus Romanos caeterosque Alexandro PP. fideles divexasset, et ad ecclesiam S. Petri die quadam incumberet, ab eodem ipso apostolo (4) immisus canceri morbus in renibus eius apparuit; unde cum pulmonis anhelitu tamdiu emisit saniam foetidam, donec infelicem spiritum impoenitens exhalavit, et pessima morte occubuit anno 1168.

Schisma trigesimum in Ecclesia.

Mortuo Guidone Cremensi, residua schismaticorum fex, cum nullus de Ecclesiae corpore superesset, quem sibi praeficere possent, subrogarunt in eius locum Ioannem quemdam abbatem Sturmiensem (paulo ante a Paschale antipapa episcopum dictum Albanensem), quem dixerunt Calixtum III (5). Hic anno 1178 reatum suum agnoscens, Montem Albanum (quo se receperat) deseruit, et apud Tusculanum ad pedes PP. Alexandri cum

(1) Prout legitur in epistola, quam Pontifex dedit die XVI kal. iunii 1162 ad Omnibonum Viennensem episc. (2) Ita scripsit nuntius S. Thomae Cantauriensi in epistola, quam refert Baronius. (3) Inquit Trithemius in Chronico Hirsaugiensi. (4) Legitur in Actis Alexandri III. (5) Ut habent Alexandri III Acta a Pagio iun. in vita eiusdem Papae saepius laudata.

Bull. Rom. Vol. II.

83

quibusdam suis clericis humilis et devotus accessit IV kalend. septembris, et in conspectu cardinalium, et multorum, se peccasse publice confessus est; quem Alexander in Curia et in mensa honorifice habuit (1), et postea Beneventi rectorem constituit (2). Hoc itaque schisma cessavit hoc anno.

Schisma trigesimum primum in Ecclesia.

Non multo post Ioannis Sturmiensis abdicationem (3), schismatici quietem non ferentes Ecclesiae, iterum quemdam clericum (4) contra Papam Alexandrum antipapam statuunt, quem mutato nomine Innocentium III vocitarunt (5); sed anno sequenti 1180 apud Palumbaram cum sociis captus est, et in exilium deportatus. Schisma itaque, primis Alexandri pontificatus diebus exortum, usque ad tempus exilii Landonis perductum, duravit annos XXI, cum nonnisi ann. 1180 reddita fuerit Ecclesiae pax.

I.

Clerum ac populum Bononiensem, quos de legitima sui in Pontificem electione certiores reddit, ad persistendum in sui obedientia ac fidelitate exhortatur (6).

SUMMARIUM

Exordium. — Schisma sub Alexandro PP. — Narrat factam de se electionem in Pontificem. — Schismaticorum pertinacia. — Octaviani nefandum in Alexandrum facinus. — Mantum pontificale vi usurpare contendit. — Ridiculum factum inde secutum. — Sequitur narratio tumultuum, ac scelerum. — Detentus Alexander. — Populi

(1) Inquit Romualdus Salernitanus. (2) Assertit Anonymus Cassinensis; sed Marius Vipera scribit, eum a Papa constitutum esse archiepiscopum Beneventanum, et illius urbis praefectum. (3) Scilicet anno 1179, ut habetur in Auctario Aquicinctino. (4) Landonem Sitanum nuncupatum. (5) Scribit auctor laudati Auctarii. (6) Ex Radevic. Frisingen., lib. II, inter Rer. Italic. Script., tom. VI, et Baron., Annal., ad ann. 1159.